

**AİLE KAVRAMININ ÇOCUK EVLERİ
SİTESİ'NDEKİ 6-14 YAŞ ÇOCUKLARIN
RESİMLERİNE YANSIMALARI**

Bilal ORHAN

Yüksek Lisans Tezi

Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı

2024

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR ANA BİLİM DALI
RESİM İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**AİLE KAVRAMININ ÇOCUK EVLERİ SİTESİ'NDEKİ 6-14 YAŞ ÇOCUKLARIN
RESİMLERİNE YANSIMALARI**

(The Reflections of the Concept of Family on the Pictures of Children aged 6-14 on the
Children's Houses Site)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bilal ORHAN

Danışman: Doç. Dr. Menduha SATIR KAYSERİLİ

Erzurum
Aralık, 2024

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Bilal ORHAN tarafından hazırlanan “**AİLE KAVRAMININ ÇOCUK EVLERİ SİTESİ’NDEKİ 6-14 YAŞ ÇOCUKLARIN RESİMLERİNE YANSIMALARI**” başlıklı çalışması 19/12/2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Güzel Sanatlar Eğitimi** Ana Bilim Dalı, **Resim İş Eğitimi** Bilim Dalında **Yüksek Lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Doç. Dr. Şeyda ERASLAN TAŞPINAR <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Danışman:	Doç. Dr. Menduha SATIR KAYSERİLİ <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Fatih KARİP <i>İbrahim Çeçen Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

.... / / 2024

Prof. Dr. Refik DİLBER

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**AİLE KAVRAMININ ÇOCUK EVLERİ SİTESİ’NDEKİ 6-14 YAŞ ÇOCUKLARIN RESİMLERİNE YANSIMALARI**” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

19 / 12 / 2024

Aslı Islak İmzalıdır

Bilal ORHAN

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez hazırlama sürecimde, bilgi birikim ve deneyimi ile her zaman her konuda yanımda olan kıymetli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Menduha SATIR KAYSERİLİ'ye ve Doç. Dr. Fatih KARİP'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca uygulama yaptığım Ağrı Çocuk Evleri Sitesi'nde yaşayan, resimleriyle iç dünyasını bana açan küçük kalplere, bu süreçte manevi desteklerini benden esirgemeyen kurum Müdürüm Kasım İhsan POLAT'a değerli arkadaşlarım Burak ÇENDİK'e Salih BİRİCİK'e ve kıymetli aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Bilal ORHAN

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AİLE KAVRAMININ ÇOCUK EVLERİ SİTESİ'NDEKİ 6-14 YAŞ ÇOCUKLARIN RESİMLERİNE YANSIMALARI

Bilal ORHAN

Aralık 2024, 109 Sayfa

Amaç: Çocukların yapacakları resimlerde aile özleminin beraberinde getirdiği psiko-sosyal tahribatı, aileye dair çok yönlü derin duygu ve düşüncelerinin resimler üzerindeki yansımaları konusunda farkındalık yaratabilmek amaçlanmıştır

Yöntem: Yapılan bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılmıştır. Model olarak ise genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ağrı ili Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Çocuk Evleri Sitesi'nde ailelerinden ayrı yaşayan 6-14 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan ve katılımcıların yapmış oldukları resimleri değerlendirmede Dereceli Puanlama Anahtarı (DPA) kullanılmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin demografik bilgilerini ve çizmiş oldukları resimler hakkında bilgiler içeren yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan 6-14 yaş arası çocuklara öncelikle resim yapacakları konu hakkında bilgi verilerek bu konunun resmedilmesi ve daha sonra konu ile alakalı 5 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu dağıtılarak cevaplamaları istenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizine göre Dereceli Puanlama Anahtarı (DPA) kullanılarak, frekans değerleri verilip kategorilere göre tablolastırılarak sunulmuştur.

Bulgular: Uzman görüşleri doğrultusunda öğrencilerin resimlerde açık ve sıcak renkleri kullandıkları, sevgi ve neşe duygularına daha çok yer verdikleri nefret, öfke ve korku gibi duygulara çok az yer verdikleri belirlenirken; çocukların ise resimlerinde aile ve sevdiklerine yönelik mutluluk ve güzel duyguları yansıttıklarını ifade ettikleri saptanmıştır.

Sonuçlar: Çalışma sonucunda katılımcıların aile kavramına yönelik yaptıkları resimlerden mutluluk hissettikleri ve güzel duygular yansıttıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum aile kavramının çocuklar için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: aile, çocuk, resim

ABSTRACT

MASTER THESIS

THE REFLECTIONS OF THE FAMILY CONCEPT ON THE PICTURES OF 6-14 YEARS OLD CHILDREN ON THE CHILDREN'S HOUSES SITE

Bilal ORHAN

December 2024, 109 Pages

Purpose: In the pictures that children will make, it is aimed to raise awareness about the psycho-social destruction brought about by the longing for the family, and the reflections of the multifaceted deep feelings and thoughts about the family on the painting.

Method: In this study, qualitative research methods were used. The general scanning model was used as the model. The study group of the research consists of children between the ages of 6 and 14 living separately from their families in the Children's Houses Complex affiliated to the Provincial Directorate of Family, Labor and Social Services in Ağrı. As a data collection tool, a rubric which was prepared by the researcher, was used to evaluate the paintings made by the participants. In addition, a semi-structured interview form containing information about the demographic information of the students and the pictures drawn by the students was used. Children between the ages of 6 and 14 who participated in the research were first asked to paint by giving information about the subject they would paint, and then to answer the semi-structured interview form consisting of 5 questions related to the subject. According to the content analysis, the obtained data were presented by using the Rubric, frequency values were given and tabulated according to the categories.

Findings: In line with the expert opinions, it was determined that the students used light and warm colors in the pictures, gave more space to the feelings of love and joy, and gave little place to the emotions such as hatred, anger and fear; On the other hand, it was determined that children expressed that they reflect happiness and good feelings towards family and loved ones in their paintings.

Conclusions: As a result of the study, it was concluded that the participants felt happiness and reflected good feelings from the pictures they made for the concept of family. This shows how important the concept of family is for children.

Keywords: family, child, picture.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	4
Problem Durumu ve Alt Problemler	4
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	5
Araştırmanın Sınırlılıkları	6
Varsayımlar	6
Terim ve Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
Kuramsal Çerçeve İlgili Araştırmalar	7
Aile Kavramı	8
Aile ve Çocuk Gelişimi.....	9
Ailenin Çocuk Üzerindeki Önemi.....	10
Korunmaya Muhtaç Çocuklar	11
Korunma Şartları.....	12
Genel Şartlar	12
Özel Şartlar	13
Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Sağlanan Bakım Hizmeti Modelleri	14
Çocuğun Kendi Ailesi ya da Akrabası Yanında Korunması.....	15
Kurum Bakımı.....	15
Çocuk Yuvaları	16
Yetiştirme Yurtları	17
Çocuk Evleri	18

Koruyucu Aile Bakımı	20
Evlat Edinme	21
Çocuk Evleri Sitesi.....	21
Ülkemizde Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sunulan Hizmetler ve Çocuk Evleri Sitelerinin Amacı	25
Çocuk Evlerinin ve Çocuk Evleri Sitelerinin Çocuklar Üzerindeki Etkileri	25
Çocuk ve Resim	28
Çocuk Çizimlerinin Gelişim Aşamaları	31
Çocukların Kendilerini İfade Etme Aracı Olarak Resim	43
Çocukların Çizimleri, Kullandığı Renkler ve Psikolojik Etkiler	47
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	59
Yöntem	59
Araştırma Yöntemi ve Modeli	59
Katılımcılar	59
Veri Toplama Araçları	60
Dereceli Puanlama Anahtarı	60
Öğrenci Görüşme Formu	62
Verilerin Toplanması	63
Verilerin Analizi	63
Güvenirlik Geçerlik Çalışması.....	63
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	64
Bulgular ve Yorumlar	64
Birinci alt probleme ilişkin bulgular:	64
İkinci alt probleme ilişkin bulgular:.....	65
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	66
Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	66
Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	67
Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	67
Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	68
BEŞİNCİ BÖLÜM	69
Sonuç ve Tartışma	69
Öneriler.....	71
KAYNAKÇA	73
EKLER	79
EK-1. Çocuk Resmi: 1	79

EK-2. Çocuk Resmi: 2	80
EK-3. Çocuk Resmi: 3	81
EK-4. Çocuk Resmi: 4	82
EK-5. Çocuk Resmi: 5	83
EK-6. Çocuk Resmi: 6	84
EK-7. Çocuk Resmi: 7	85
EK-8. Çocuk Resmi: 8	86
EK-9. Çocuk Resmi: 9	87
EK-10. Çocuk Resmi: 10	88
EK-11. Çocuk Resmi: 11	89
EK-12. Çocuk Resmi: 12	90
EK-13. Çocuk Resmi: 13	91
EK-14. Çocuk Resmi: 14	92
EK-15. Etik Kurul Kararı.....	93
EK-16. İzin Belgesi.....	96
ÖZGEÇMİŞ.....	97

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları</i>	59
Tablo 2. <i>Katılımların Yaşlarına Göre Dağılımları</i>	60
Tablo 3. <i>Resimde Kullanılan Ağırlıklı Renkler</i>	64
Tablo 4. <i>Şemalarda Yer Verilen Duygular</i>	65
Tablo 5. <i>Resmin Öğrencinin Çizgisel Gelişimine Uygunluğu</i>	66
Tablo 6. <i>Nesneleri Olduğu Gibi Aktarma</i>	66
Tablo 7. <i>Konunun Resme Yansıması</i>	67
Tablo 8. <i>Çizimdeki Detaycılık</i>	67
Tablo 9. <i>Özgünlük Derecesi</i>	68

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. <i>4 Yaşındaki Bir Çocuğun Çizimleri</i>	34
Şekil 2. <i>Karalama ve Anlamları</i>	35
Şekil 3. <i>Şematik Dönem Çocuk Çizimi</i>	40
Şekil 4. <i>9 ila 12 Yaş Grubunda Ayrıntı ve Gerçeklik Dönemi Çizimi</i>	42
Şekil 5. <i>Mantık Dönemi Çocuk Çizimi</i>	43
Şekil 6. <i>Dereceli Puanlama Anahtarı</i>	61
Şekil 7. <i>Öğrenci Görüşme formu</i>	62

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Çocuk resimleri yakın geçmişten günümüze kadar birçok yönden incelenmiş, hakkında detaylı analizler yapılmıştır. Söz konusu resimler üzerinde kalıtım, çevre ve bakış açısı gibi faktörlerin etkisi hem sanatsal faaliyetler hem de psikolojik süreçler içerisinde ele alınmaya çalışılmıştır. Resim sanatı, çocukların iç dünyasını yansıtmalarıyla beraber onlara ait zihinsel faaliyetleri de inceleme imkânı tanıyan bir alan haline gelmiştir.

Bu yönüyle bakıldığında çocuk resimlerinde yer alan sosyal, psikolojik ve kültürel öğelerin bireylerin birbirleriyle ve çevreyle olan etkileşimlerinde sanatsal bir vasıta olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla değerlendirme yapılırken de bu süreçlerin etkisi üzerinde ciddi analizler yapmak gerekir.

Çocukların kendilerini ifade etme gereksinimi onların doğalarının bir parçasıdır. Çocukların kendileri ifade etmek ve etraflarını anlamlandırmak üzere kullandığı metotlardan birisi olan resim, yetişkin bireylerin gözlerinde çocukların duygularını ve düşüncelerini anlayabilmek üzere bir araç olarak görülebilir (Aning, 1999, s. 166).

Çocuk resimleri sözlü iletişimle pek çok yönden benzerlik göstermektedir. Bundan dolayı çocuk resimleri alan uzmanları tarafından önemli bir veri toplama aracı olarak görülmekte ve bir iletişim aracı olarak kabul görmektedir (Anim, 2012).

Gündelik yaşamda sıklıkla karşılaşılan ve çocukların sevdiği oyunlardan biri olan çizgi ya da diğer adıyla sek sek oyunlarında dahi, basit fiziksel becerileri gerektirmesine rağmen önceden belirlenmiş kurallara bağlılık söz konusudur. Bununla birlikte bir bilim dalı olan matematikte de bir problemi çözerken belirli yöntem ya da işlem kuralları uygulandığı görülmektedir.

Yukarıda bahsi geçen, her iki durum için de geçerli olan bu kurallar; çocukların soyut düşünme biçimini etkileyerek yaratıcılığa engel olmaktadır. Ayrıca çocukların sosyal, kültürel ve zihinsel dünyalarının kurallarla örülü olması; yapılan her türlü faaliyetten sıkılmaya ve soğumaya da neden olmaktadır.

Oysaki bu durum, resim sanatının doğasına aykırıdır; çünkü çocuklardan çizdiği resimlerde dilediğinde özgür davranıp somut veya soyut olan her olguyu bütün doğallığıyla kâğıda dökmeleri beklenir. Aile kavramının en önemli odak noktası çocuklardır. Nitekim

çocuklar, aileyi sembolize eden bir ayna vazifesi görür. Bu nedenle aile içi ilişkilere, çocukların çizdiği resimler aracılığıyla onların penceresinden bakmak mümkündür.

Resim çizme faaliyetlerinde natürel ve özgür olma ruhunu yakalamış çocukların ortaya koydukları ürünler incelendiğinde; aile özlemi, aile bireyleri arasındaki samimiyetin derecesi, ortaya çıkmış muhtemel sorunlar ve bunların çözümüne dair ipuçlarına bile rastlanmaktadır.

H. Gudinaf, Dileo, Venger, Dukarevich vb. resim testleriyle çalışmış olan bilim insanlarının ortak görüşleri çerçevesinde çocuk resimleri çocukların duygularına, problemlerine ve kişilik özelliklerine dair bilgi oldukça önemlidir. Çocuk resimleri, çocuk ruhunun samimi ve dolaysız öyküleridir (Halmatov, 2015, s. 9).

Sanatsal ürünler incelenirken genellikle sadece ürünün kendisini ele alan eser odaklı yaklaşım ve ürünün içinden çıktığı toplumu, aileyi, yaratım sürecini ele alan derinlikli bir yaklaşım tavrı sergilenir. Geçmişten günümüze kadar yeryüzünde varlık göstermiş bütün medeniyetlerin temelinde aile kurumu önemli bir yer teşkil etmektedir.

Bu sebeple toplum ve aile kültürü içinde yer alan bütün yaşamsal faaliyetler, çocukların duygusal ve zihinsel dünyalarında yer alan sanat anlayışını önemli ölçüde şekillendirmektedir. Bu etki, çocukların bir nesneyi gözüyle görüp zihniyle anlamlandırmasından, o nesne üzerindeki düşünme biçimine kadar geniş bir alanı kapsamaktadır.

Çocuklar ile çalışmış olan birçok terapist, resmi aktif sağaltıcı bir metot şeklinde görmektedir; çünkü resim, sözlü anlatım yetersiz kaldığı hallerde çocukların kendilerini ortaya koymasına yardım edebilir (Malchiodi, 1998, s. 23).

Çocuk resimleri üzerinde objektif sonuçlara ulaşmak adına, çocukların bilişsel, devinişsel ve duyuşsal gelişim dönemlerini ele almakta yarar vardır. Bu üç evre bireylerin şematik, somut ve soyut işlemler dönemine ait gelişim görevleri ile kazanımlarını kavramak adına oldukça önemlidir. Bu sebeple 6-14 yaş aralığını kapsayan dönem üzerinde özellikle yoğunlaşmak gerekir.

Bu bilgi ve yorumlar bağlamında “sanat toplum için midir yoksa toplum sanat için mi vardır?” sorusu tarihsel süreç içerisinde her zaman yerini almıştır. Söz konusu tarihsel süreç analiz edildiğinde bütün sanat eserlerinin ya bir ihtiyaçtan ortaya çıktığını ya da inançsal, duygusal, düşsel veya psikolojik ikonografyalarının olduğu söylenebilir.

Örneğin Francisco Jose de Goya resimleri incelendiğinde onun psikolojik halini o gün yanında olmadığımız halde bugün resimlerinden analiz etmekte pek de zorlanmayacağımız açıktır.

Bir diğerk örnek olarak Vincent Van Gogh eserlerini de aynı şekilde incelediğimizde farklı bir tablo ile karşı karşıya kalmayacağımız söylenebilir.

Perspektifimizi değıştirsekbile hemen hemen aynı sonuçlara ulaşabiliriz. Bununla birlikte örneğin Hristiyanlık öncesi köylü kavimlerin taş ve epigrafik çalışmalarında inanç gereğı doğaya can verip doğayı kutsal kabul etmelerinde bunun onların ruhlarındaki inancın kendilerini dürtmesiyle saygı ile sanatsal eserler ortaya çıkartmışlardır.

Bu inanç dürtüsünün tepki sonucu olsa dahi bir düşsel, duygusal veya psiko-sosyal tepkimenin bireyi ve toplumu tetiklemesidir. Bazen birey yalnızlaşır, bireysel hareket eder bazen de bireyler toplum halinde bir kültür- medeniyetin, bir uygarlığın veya bir kavmin, bir ailenin temel yapı taşlarından biri olarak bütüne veya bireyselliğe yönelik çalışmalar, yaşantı ürünleri sunabilir.

Geçmişe yöneldiğimizde ise ülkemizdeki veya dünyanın herhangi bir yerinde mağara resimlerine bakıldığında avcı-toplayıcı toplumların sanat eserini içsel dürtüleri gereğı ihtiyaçlarına binaen yaptıklarını anlamakta güçlük çekmeyiz. Tıpkı çocukta aynı şekilde benzerlik göstermekte olup bir aileye bağlı olarak bir topluma, bir zemine yerleşerek bazen arka fon olmakla birlikte bazen de ön plandaki en hissiyatlı ışık kütlesi olmaktadır.

Çocuğun resimleri, sadece çizme eylemine bağlı olarak psikomotor kasların gelişiminin ürünü olarak görülmemelidir. Gelişim bir bütündür. Söz konusu bütünü oluşturan her bir parça tek tek ve ayrı ayrı ruhsal, zihinsel, bedensel gelişim veya düşsel gelişim olarak adlandırabileceğimiz imgesel gelişimi oluşturmaktadır. Bununla birlikte imgesel gelişimde yaşanan sürecin depolanması, bellekte işlenip bir hacme, bir forma- kütleye, bir kompozisyona kavuşmasıdır.

Biçimlendirme kavramı; iç güdülenmenin en özgür, en sade ve en içten örnekleri olan çocuk resimlerinde daha fazla görülür. Çocuk resimleri, özgün bir tarza ulaşmayı gaye edinmiş birçok sanatçıya ve sanatsevere zaman zaman ilham kaynağı olmuştur.

Bu çalışma, benzer sosyokültürel özellikleri gösteren bir ortamda aynı yaş grubu ile birbirinden farklı yaş aralıklarındaki çocukların duygu-düşünce şekilleri ve kendilerine ait sanatsal çalışmaların dışavurumları üzerinde aile kavramının etkilerini irdeleyip belli zaman aralıkları ile bu etkinin çocukların iç dünyasına ve ortaya koydukları ürüne hangi şekilde yansıdığını ortaya koymayı hedeflemektedir.

Bu araştırmada Ağrı ili Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Çocuk Evleri Sitesi'nde ailelerinden ayrı ikamet etmekte olan çocuklar üzerinde yapılmıştır. Çocuklar tarafından aile kavramı ile ilgili yapacakları resimler ve aile kavramının resimlere

yansıması incelenmiştir. Bu yansımada görme biçimleri, renk, kompozisyon ve imgenin aile kavramına duyulan özlem ile bağlantıları analiz edilmiştir. Bu çalışmada çocukların davranışlarının dışavurum aracı olan resimlerinde aileye duyulan özlemin ve çevrenin etkisi de ayrıca ele alınıp analiz edilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Çocuklar, duygu ve düşüncelerini aktarmada, yaşantılarını ve iç dünyalarını yansıtmada kullandıkları en etkili iletişim aracı olan resimlerde, sembolleştirme kapasitelerini çok etkili kullanabilmektedirler. Gayet tabii olan yaratıcılık kapasitesi ile dünyaya gelmiş olan çocuklar, estetik tavırları tam olarak oturmamış için yoğun olarak eleştirel, yansıtıcı ve yaratıcı yönlerini kullanarak yaşamlarından kesitler sunabilmektedirler.

Çocuğun günlük yaşamının en önemli parçası ailesidir. Bütün yönleri ile değerler, tutumlar, ilgi ve istekler ailenin etkisiyle şekillenebilmektedir. Dış güdülenmeden ziyade içsel güdülenmenin çocuk üzerinde daha etkili olduğu göz önünde bulundurularak aileye duyulan özlemin ve duygu yoğunluğunun çocukların resimlerinde ne kadar etkili bir şekilde ortaya konduğu görülmektedir.

Araştırmanın temel yönünü, ortaya konulan görsel ve sanatsal ürünler oluşturduğu için değerlendirmeler de somut olan bu çalışmalar üzerine yoğunlaşmaktadır.

Problem Durumu ve Alt Problemler

Bu çalışmada araştırılan temel problem Aile kavramının, sevgi evlerinde ikamet eden 6-14 yaş arası çocukların resimlerine yansımalarının incelenmesidir.

Bu kapsamda aşağıda yer alan alt problemler incelenecektir.

- a) Resimlerde ağırlıklı olarak görülen renkler nelerdir?
- b) Şemalarda hangi duygulara yer verilmiştir?
- c) Resmin öğrencinin çizgisel gelişimine uygunluğu ne düzeydedir?
- d) Nesneleri olduğu gibi aktarma
- e) Konunun resme yansıması
- f) Çizimdeki detaycılık
- g) Resmin özgünlük derecesi
- h) Öğrencilerin, yapmış oldukları resimlerine ilişkin düşünceleri nelerdir.
 - Çocuk, aileye duyduğu özlemi bir problem olarak biçimlendirip kendi sembolleştirme kapasitesi ile nasıl sunabilir?
 - Çocuğun aile kavramına yüklemiş olduğu semboller nelerdir?

- Çocuğun aile kavramına yüklemiş olduğu semboller nasıl anlamlandırılabilir?
- Çocuğun aile kavramına yüklemiş olduğu anlam ve değerler kullanılarak çocuğun iç dünyasında yer edinmiş duygu, düşünce, ilgi ve istekleri nasıl anlamlı bir bütün haline getirilebilir?

Tüm bu problemlerin ışığında çalışmanın amacı; çocukların yapacakları resimlerde aile özleminin beraberinde getirdiği psiko-sosyal tahribatı, aileye dair çok yönlü derin duygu ve düşüncelerinin resimler üzerindeki yansımaları konusunda farkındalık yaratabilmektir.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Resim, çocukların iç dünyasını görebilmemiz için en etkili araçlardan biridir. Çocuğun sanatsal faaliyetlerinde ürünün girdileri kadar çıktıları da önemlidir. Resim, çocuğun iç dünyasına dair psikolojik problemleri dile getirirken sanatsal ifadenin tesirini de netleştirir ve etkili bir çalışma imkânı sağlar. Bu çalışmayı özgün ve anlamlı bir bütün haline getirebileceği düşünülen husus; bu resimlerin yaratıcısı olan çocukların, problemin yaşandığı süreçte aktif oldukları kendi yaşam alanlarında incelenmesidir.

Resim, sadece boş vakitleri değerlendirme veya hobi olarak gerçekleşen bir faaliyet değildir. Resim, çocukların yaşamış olduğu problem veya sıkıntıları derinlemesine ve etkili bir şekilde ifade ettikleri bir dildir. Bu da, çocukların hislerinin dışavurumunda ve imge dünyalarında yer alan sembollerin etkililiğini artırmaktadır. Çocuğun sanatsal dilini anladığımız zaman kendisindeki mevcut problemlere dair çözüm yollarını bulmamız olasıdır.

Problemleri olan özel çocukları görsel sanatlar alanında yapılmış herhangi bir faaliyet içinde fark etmek mümkündür. Burada dikkat edilmesi gereken konu; ortaya konulan ürünlerdeki gizli unsurları, iletileri ve çocukların içinde bulundukları psikolojik durumu özetleyen ipuçlarına ulaşmaktır. Böylelikle, ilerleyen süreçler için sorun ya da tehlike arz edebilecek durumlara önceden müdahale etme fırsatı da doğacaktır. Resim öğretmenleri çalıştıkları kurumlarda bu tür özel durumu olan çocuklarla karşılaşabilmektedirler. Çocuk resimleri, bu tür problemlili ve özel çocukların sorunlarının fark edilebilmesini sağlayan en önemli araçlardan biridir.

Görsel sanatlar dersi çocukların yaratıcılık, algı kapasitesi, perspektif yakalama gibi belli başlı alanlardaki gelişimiyle beraber çocuklardaki; fiziksel, zihinsel ve duyuşsal gelişim dönemlerini de yakından izleyebilme fırsatı sağlamaktadır. Bu çalışma, resim etkinliklerinde 0-6 ile 14 yaş guruplarında olan çocukların iç dünyalarını anlamada ve yorumlamada katkı sağlayacaktır.

Bu araştırma sadece resim öğretmenlerine değil; okul öncesi öğretmenlerine, çocuk psikologlarına, pedagoğlara, alan uzmanlarına ve ebeveynlere de kaynaklık edebilecektir. Alanyazın taraması sonucunda aile kavramına duyulan özlemin, dışavurumdaki simge ve sembollerin açıklanabilir sonuçları açısından eğitime katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma; 2021 yılında, Ağrı ili Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Çocuk Evleri Sitesi'nde ailelerinden ayrı yaşayan 6-14 yaş grubu çocuklar ile sınırlı tutulurken bunun yanı sıra araştırma, uygulanan görüşme formu ve çocukların çizmiş olduğu resimler neticesinde ulaşılan nitel veriler ve araştırma için ayrılan zaman ve maddi kaynaklarla sınırlı tutulmuştur.

Varsayımlar

Bu araştırma, toplanan veriler ışığında elde edilen bilgilerin gerçeği yansıttığı, araştırmaya katılan çocukların veri toplama aracına içtenlikle katıldığı ve cevap verdikleri varsayılmıştır.

Terim ve Tanımlar

Algı: Algı, insana duyularla gelmiş olan malzemelere uyum ve birlik kazandıran ve fiziksel, fizyolojik, nörolojik, duyumsal ve zihinsel bileşenleri bulunan süreçtir. Bu bağlamda, algı, ayırt etme anlamına gelmektedir, duyumsal verilerin bir sentezidir (Cevizli, 1999. s.37).

Yaratıcılık: Birey, imgelerle düşünmekte, ideali aramakta ve ulaşmaya çalışmaktadır. Yaratıcılık da söz konusu amaç içindeki en kritik basamaktır. Sanat aslında yaratıcılık sürecinin bir parçasıdır. Genel olarak yaratıcılık kelimesi, yaratıcılığın doğumla gelen ve daha sonra edinilebilen bir doktrin veya yetenek olduğu bilinmektedir. Bir şeyi yapma sürecinde ortaya çıkan bir kavram olan yaratıcılık; *yapma* ile *oluş* süreci şeklinde de tanımlanmaktadır (San, 1979, s.13).

İmge: Zihinde tasarlanıp olması istenen şey, düş, hayal anlamlarına gelen imge, duyu organlarının dış dünyadan algıladığı bir nesnenin diline yansıyan bir benzeri, hayal, imaj şeklinde açıklanmıştır. (Çetin, 2011, s.4).

Biçim: Biçim, kısa bir tanım ile bir şeyin biçimi anlamındadır (Turani, 1975, s.23).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve İlgili Araştırmalar

Temelli (2019) Çocuk, aile ve koruma altında olan çocuk konularını inceleyerek, korunmaya gereksinim hissedilen çocuk ve aile ilişkisine dönük değerlendirmelerde bulunup alanla ilgili yeni çözümler sunmuştur. Bu çerçevede; araştırmada, Bilecik Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Bilecik Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü'nde, koruma ve bakım altında olan 9-18 yaş grubundaki 63 çocuğa, iki ana başlıkta oluşturulan soru kâğıdıyla aile ve kurum yapısıyla ilgili sorular sorulup çalışmaya katılanlara sorulan sorular üstünden aile algısının değerlendirilmiştir. Sahadan derlenmiş olan datalar bilgisayara aktarılıp frekans ve ki-kare testi analizlerinin gerçekleştirildiği tablolarla karşılaştırmalar aracılığıyla hipotezler analiz edilmiştir.

Koruma ve bakım altındaki çocukların, kalmış oldukları kurumdan duymuş oldukları memnuniyetten bağımsız olarak, çocukların dünyasında aile algısının eksikliği çok kritik bir durumdur. Bundan dolayı araştırmamızda, korunmaya gereksinim duyan çocukların, koruma ve bakım altına alınma nedenleriyle aile eksikliğinden dolayı deneyimledikleri ve deneyimlemedikleri olası negatif etkiler arasında anlamlı bir bağ kurulup farklı öneriler verilecektir.

Akman ve Bastık (2016) çalışmalarında MEB'e bağlı ortaokullarda okutulmakta olan sosyal bilgiler ders kitabıyla 8. sınıf İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarından elde ettikleri verileri, içerik analizi ile analiz etmişlerdir. İçerik analizinin isimlendirme ve kategori oluşturma aşamasında; ders kitaplarındaki üniteler incelenmiştir ve ailenin kitaplarda anlatımı, yinelenme sıklığı ve yüzdeleri hesaplanmıştır ve söz konusu bilgilere dayanarak yorumlanmıştır. Geçerlikle güvenilirliğin sağlanması noktasında çaba gösterilmiştir.

Çalışmada ulaşılan bulgular çerçevesinde ders kitaplarında tartışmalı konulara yer verilmiştir. Söz konusu kitapların, öğrencilerin ihtiyaçlarıyla özelliklerine dayalı olarak hazırlanmak istendiği fakat üzerinde durulan tartışmalı konuların incelenmesinde, programların yoğunluğu ve öğretmenler ile alakalı farklı problemlerden dolayı yetersizlikler görülmüştür. Öğretmenlere hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerin verilmesi, kitaplardaki yoğunluğun azaltılması ve sınıfın demokratikleştirilmesi vb. öneriler getirilmiştir.

Sohtorikoğlu (2000) çalışmasında 5-7 yaşındaki çocuklarda aile kavramının gelişimi üzerinde etkili olan etkenleri ele almıştır. Tarama modeliyle yaptığı araştırmanın örneklemini İstanbul'daki okullar arasından tesadüfi örneklem yöntemiyle saptanan, özel ve resmi anaokulu ve ilköğretim 1. sınıfa giden 5-7 yaş grubu 133 kız, 195 erkek olmak üzere toplamda 328 çocuk teşkil etmektedir.

Çalışmada, araştırmacı aile çeşitliliğini saptamaya dönük geliştirilmiş olan Aile Tanımlama Formu, Sınıflama Yeteneği Ölçüm Formu ve Kişisel Bilgiler Anketini kullanmıştır. Çalışmadan verilerin analiz edilmesi için varyans analizi, t-testi, pearson istatistik teknikleri kullanılmıştır.

Aile kavramının kazanılma seviyesinin; çocukların yaşlarına, ebeveynin eğitim düzeyine, yaşına ve meslek durumuna dayalı olarak anlamlı seviyede farklılaştığı anlaşılmaktadır. Sınıflama kavramının; çocukların yaşlarına bağlı olarak anlamlı seviyede farklılaştığı anlaşılmıştır. Yaş alt gruplarında sınıflama aile kavramları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir.

İlgili alanyazın incelendiğinde, aile kavramı, sosyolojide, psikolojide, eğitim bilimlerinde ve farklı disiplinlerde farklı açılardan ele alınarak çeşitli sonuçlar elde edilmiştir. Bu açıdan ele alındığında, aile kavramının çocuk resimleri üzerinden incelendiği çok fazla çalışma ile karşılaşılmamıştır.

Ülkemizde çoğunlukla çocuk resimlerinde renk, biçim, kompozisyon, madde bağımlılığı, mimari tasarım, temel tasarım, cinsiyet farklılıkları, teknoloji ve görme biçimleri gibi çalışmalar yapılmışken “Çocuk Evleri Sitesi”nde yaşayan ve ailelerinden ayrı yaşamakta olan çocukların aile kavramına yaklaşımı” ile ilgili kapsamlı bir çalışma mevcut değildir.

Bu çalışma, ülkemizde 6-14 yaş aralığındaki çocukların aile kavramına yaklaşımlarının resim faaliyetlerine nasıl yansıdığının ortaya çıkarılması konusunda gelecek çalışmalara yol gösterici bir niteliğe sahip olacaktır. Bu da projenin özgünlüğü açısından oldukça önemlidir. Bu yüzden aile kavramının ne derece önemli olduğu ön plana çıkmakta ve hissedilmektedir.

Aşağıda sıralanan başlıklara göre ailelerinden ayrı yaşayan çocukların sosyokültürel durumları, psikolojik durumları ve sanatsal gelişimleri incelenecektir.

Aile Kavramı

Bugüne kadar yapılmış olan aile tanımının anlam özellikleri birleştirildiğinde şu tanım yapılabilir: Toplumdaki en önemli birim olan aile; en spesifik anlamı ile anneden, babadan ve

çocuklardan meydana gelmektedir. Sosyal bir müessese olan ailenin varoluşunun geçmiş bir geçmişi olduğu ifade edilebilir (Karşlı, 2019, s.1).

Geniş kapsamlı bir kavram olan aile kurumu; fonksiyonu, şekli ve hangi üyelerden oluştuğu vb. ölçütler ile birçok farklı tanımı vardır. Öte yandan genel ve kapsamlı bir tanıma ulaşmak olanaklı olabilir, ancak devamlı değişim ve dönüşüm halindeki aileyle ilgili gerçekleştirilecek tanımları yalnız başına ele almak olmayabilir. Bir kültürü merkeze alarak gerçekleştirilecek tanım, öteki kültürleri dışarıda bırakacak bir tanıma belirtmektedir.

Bazı tanımlarda ebeveyn ve çocuklar, bazılarında çocuklar merkeze alınırken, bazılarında da kan bağı olan aile büyükleri merkeze alınarak tanım yapılmaktadır. Bazı tanımlarda da kan bağı bulunmakla beraber, manevi bağlara da atıf yapılmaktadır (Eşsizoglu, 2012, s.4).

Aileler toplumdan topluma ve aynı toplumda farklılıklara sahip olsa da fonksiyonları üremeye neslin devam etmesini sağlama, üyelerinin toplumsal, ruhsal, ekonomik ve eğitimsel tatminlerini sağlamak biçiminde evrenselleşmiştir (Özgüven, 2001, s.2).

Çocuğun ebeveynle ilişkisi; öteki bireylerle yaşama karşı almış olduğu tutumların, benimsediği tutumlarla davranışların temelini oluşturmaktadır. Aile üyelerinin çocuk ile etkileşimi, çocuğun aile içerisindeki yerini belirlemektedir. Bireylerin sağlıklı olması içinde bulundukları ailenin fonksiyonlarını sağlıklı bir şekilde icra etmesiyle olanaklıdır (Bulut,1993).

Aile ve Çocuk Gelişimi

İlk çağlardan günümüze iletişim, sosyal varlık olan insan için en temel ihtiyaçlardan biri olarak kendini göstermiştir. İletişim kişinin aile, arkadaş ve daha geniş çerçevede kendisini gösteren vazgeçilmez bir olgudur. Etkileşim sayesinde insan hem kendisiyle hem dış dünyayla daha aktif bir bağ kurar ve bu sayede kişiliğini oluşturur.

Çocukların ebeveynleri ile duygusal, davranışsal ve sosyal gelişimleri arasındaki ilişki, onların gelecekteki sağlıklı yaşamları için çok önemlidir. Ebeveynlerden birinin veya her ikisinin yokluğu, çocuk için çok etkileyici sonuçlar doğurabilir. Diğer canlı türlerine bakıldığında insan daha uzun zaman diliminde gelişim göstermiştir. Birey bu gelişim basamaklarını aile içi iletişim ile başlatır.

Canlılar içerisinde en geç gelişen yavru olan insan yavrusu dünyaya geldiğinde gereken bakımın ve beslenmenin yanı sıra fiziki ve zihni kabiliyetlerini geliştirmesi hususunda da aileye gereksinim hisseder. Temel fiziki gereksinimleri ailede vaktinde ve sevgi

ile karşılandığı vakit çocukta temel güven hissi gelişmektedir (Ericson, 1984, s.6). Ek olarak ailenin bir fonksiyonu da yetiştirmekte olan çocuğun toplumsallaşmasını temin etmektedir.

Bir öğrenme olgusu olan toplumsallaşma, kişinin etrafındaki normlarla değerlere uygun davranışları kabul etmesini içermektedir. Başka bireyleri anlamak ve onlara uyum sağlamak, toplumsallaşmanın ilk başında yer alan ölçüsüdür (Yavuzer, 1993,s.49). Bununla birlikte aile grubu sosyalleştirici ajan olarak karşımıza çıkmaktadır (Dönmezer, 1994, s.130).

Çünkü iletişime dair ilk ve temel bilgiler aile içinden geldiği görülmektedir (Satir, 2001,). Bununla birlikte bir çocuğun en iyi ve ilk öğretmeni olan anne babalar, çocuğun gelişimiyle eğitiminde en kritik rolü üstlenmektedir (Naomee, 2013, s.11).

Ailenin Çocuk Üzerindeki Önemi

Canlılar arasında başkalarına en çok gereksinim hisseden çocuk, biyolojik ve ruhsal gereksinimlerinin ebeveynlerce karşılanmasını beklemektedir. Çünkü ebeveynlerce yeme içme, uyku, dinlenme, sevgi ve şefkat, temizlik, eğitim ve toplumsal gereksinimleri vaktinde ve çocuğun özellikleri çerçevesinde karşılandığı söylenebilir (Üçüncü, 2001, s.308).

Fiziksel gereksinimlerin karşılanması aynı zamanda iyi bir ruh haline sahip olmayı da destekler niteliğindedir. İnsanların gelişimi bütünsel olarak düşünüldüğü vakit duygusal gelişim, zihinsel ve fiziki gelişimden daha önce gelişmektedir (Bıyıklı, 1995, s.3). Bunlardan en önemlisi çocuğun fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması durumunda çocuğun iyi ruh halini etkilemektedir.

Aile, çocuğun doğumundan başlayarak, yetiştirilmesine, bakımına ve korunmasına, topluma kazandırılmasına kadar en etkili kurumdur. Çocuğun ilgi ve becerilerinin geliştirilmesinden, toplumsal normların aktarılmasından sorumlu olduğu bilinmektedir (Gökçe, 1996).

Öte yandan çocuğun korunması, beslenmesi, sevginin ve şefkatin bulunduğu ortamda bakımının gerçekleştirilmesi, eğitim olanağı verilerek meslek edinmelerinin sağlanması, şahsiyet gelişimi sağlanması ve topluma yararlı insanlar olarak kazandırılması aileden beklenen başlıca görevlerdir (Yörükoğlu, 2007).

Aile, kişinin sevgi gereksinimi, güven hissi, sorumluluklarının farkında olması, hislerini kontrol altına alabilmesi, geleceğe hazır olmasını sağlaması bakımından kıymetli bir kurumdur. Kişini öğrendikleri ile olgunlaşması ve toplumsa yaşamda bulunması ailede söz konusu olmaktadır (Duman, 2001, ss.184-187).

Bundan dolayı çocukların fiziki ve ruhi açıdan sağlıklı olmaları için sağlıkla ilgili hizmetlerden; iyi yetişmiş insanlar olmaları için eğitimden minimum oranda faydalanması öncelik verilecek konulardır (Gölcüklü, 1970).

Korunmaya Muhtaç Çocuklar

Korunmaya ihtiyacı olan çocuk kavramına belli bir zaman dilimi içerisinde toplumsal standartlara göre bakıldığında, öz bakım, beslenme, korunma, sevgi, şefkat, gibi belli başlı gereksinimlerinin karşılanmasındaki aksaklıklar nedeniyle psikolojik, sosyal ve fiziksel bakımdan güçlü bir birey olamama olarak ifade edilmektedir (Özşahin, 2012, s.36).

Dar anlamıyla ise, çocuğa yasalarda açıkça belirtildiği ölçüde bakım ve özen gösterilmemesi sonucunda fiziksel, psikolojik ve düşünsel güvenliğinin riskli duruma düşmesini ifade etmektedir (Yalçın, 2011, s.27).

Önceki yıllarda ‘kimsesiz ve yoksul çocuklar’ kavramı daha çok kullanılırken günümüzde bu çocukların da korunmaya gereksinimi olabileceği düşünülerek kimsesiz ve yoksul kavramı yerini anlamsal bakımdan daha geniş kapsamlı olan korunmaya muhtaç çocuk kavramına terk etmiştir (Koşar, 1992, s.43).

Olumsuz ailelerdeki çocukların uyum ve davranış problemleri mevcuttur. Söz konusu çocuklar eğitim yaşamlarında devamlı olarak problem yaşarlar. Böylece akademik problemleri bulunan söz konusu çocuklar mutsuz ve umutsuz olmaktadır. Sonuçta sosyal açıdan kendine yetemeyen kişiler olarak karşımıza çıktıkları görülmektedir (Özyürek & Demiray, 2010, ss.247-256).

Toplumun huzurlu bir geleceğinin olması yetiştirmiş oldukları çocukların nitelikleriyle yakından ilgilidir. Çocuk içinde bulunduğu toplumun özelliklerine koşut olarak zihinsel, duyuşsal ve davranışsal bir varoluş geliştirmektedir. Sosyal hayat iyiye bireysel yaşamın da iyi olduğu söylenebilir (Tümekaya, 2005: s.s. 445-459).

Çocuklar ülkenin geleceğidir ve eşit haklara sahip olmalıdır. Onları eğitmek ve sorumluluk sahibi bireyler olarak yetiştirmek önemlidir. Ancak bazı çocuklar, temel yaşam koşullarından ve sevgiden yoksun oldukları için özel ilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Bundan dolayı söz konusu çocuklara “korunmaya muhtaç çocuklar” denmektedir (Şenocak, 2006, ss.177-228).

Devlet tarafından küçük yaşlardayken bakım altına alınan korunmaya ihtiyacı olan çocukların gereksinim hissettikleri sevginin ve ilginin karşılanması, tüm gelişimlerinin

desteklenmesiyle daha nitelikli bir hayat sürmeleri açısından sağlıklı yaşlıtlarına nazaran daha az avantajlarının bulunduğu söylenebilir.

Bununla birlikte kurum bakımı altındaki çocuklar ile alakalı olarak yapılan pek çok araştırmada çocukların gelişim açısından ve bazen deneyimledikleri travmalardan kaynaklı olarak gelişimsel bozukluklar yaşadıkları bilinmektedir. Öte yandan fiziki gereksinimleri eksiksiz olarak karşılanmış olsa da toplumsal ve duygusal olarak açıkları olduğu anlaşılmıştır (Özdemir vd., 2008, ss. 283–305).

Korunma Şartları

Türkiye’de Çocuk Hakları Sözleşmesine ilişkin imzalanan iç hukuk haklarının dönüşüm sağlaması, çocuklar için olumlu bir sözleşme olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların her duruma karşı tehlikeden korunması amacı ile oluşturulan durum devletin en temel görevleri arasında yer almaktadır. Bu bağlamda da SHÇEK Genel Müdürlüğü, sorumlu bir konuma ilişkilendirilmiştir (Çocuk Hizmetleri 2018).

SHÇEK’in sağlamış olduğu kanunlar kapsamında da genel ve özel olmak üzere iki temel şekilde şartlar ele alınmıştır. Bu şartlar gerekçesi ile de çocukların kendi yaşlarına özel olarak kurum ve kuruluşlar uygun bulunmuş ve bu şekilde bir yönetimin sağlanması gerektiği ön görülmüştür.

Genel Şartlar

SHÇEK’inin kapsadığı genel şartlarla ilgili olarak; çocuğun fiziki, ruhsal ve ahlak gelişimleri önemliliği ön plana çıkarılmıştır. Buna ek olarak da çocuğun güvenliğinin bir tehlike oluşturmaması ve çocuğun güvende kalması için yasal bir süreç başlatılmıştır. Dolayısı ile de çocuğun güvende olması önemi içerisinde de bu durum sağlanmıştır.

Çocuğun fiziki durumlar karşısında herhangi bir tehlikede olması ve bu durum üzerinden de risk oluşturmaması önemli bir durumdur. Bununla birlikte bebek ve çocuklar da en çok ortaya çıkan konulardan biri bedensel güvenliğin esası olarak ele alınmaktadır. Çocukların sosyal açıdan yaşadığı durumlar da bu durum içerisinde geçerli sayılmaktadır.

Bu duruma örnek verilmek istenir ise çocuğun zorla alıkonulması, istismara uğraması, erken yaşta evlenmeye zorlanması, kötü bir muamele ile karşılaşması, herhangi bir bedensel sorunlar ile karşılaşması gibi durumlar bu durum içerisinde yer almaktadır. Bu örnekler elbette ki genişletilmektedir. Günlük hayat içerisinde pek çok çocuk bu durumlar ile karşılaşmaktadır. Ruhsal durumda da aynı şekilde çocuğun genel durumunu bozacak koşul ve şartlarda, çocuğun korunması gerekçesi ile ele alınmaktadır. Sağlanan değerleri içerisinde de

çocuk bedensel bir durum ile karşı karşıya kaldığı süreçler de çocuğun ruhsal durumu da aynı şekilde doğrudan ya da dolaylı yoldan etki edebilmektedir.

Çocuğun sosyal çevresi tarafından sürekli olarak olumsuz sözler duyması da bu durumu kapsamaktadır. Kötü sözler duyması ve aşağılanması gibi durumlar çocuğu olumsuz anlamda etkilemekte ve ruhsal durumunda bir bozukluğa neden olmaktadır. Çocuğun en etki ettiği durumlardan birisi de ahlaki gelişimler olarak da adlandırılmaktadır. Yaşanan bazı durumlar çocuğun ahlak yapısında bir bozulmaya da neden olmakta ve çocuk bu durum içerisinde olumsuz olarak etkilenebilmektedir.

Örnek vermek gerekir ise anne ve babası tarafından toplum içerisinde onay göremeyen yapı içerisinde ahlak dışı davranışları sergilemeleri, alkol kullanan bir ebeveyne sahip olunması, çocuğun yaşına göre davranışlar sergilenmemesi ya da çocuğun dilendirilmesi ve bunun zorla yaptırılması gibi durumlar çocukta ahlaki durumlara olumsuz etki etmektedir. Tüm bu sağlanan durumlar çocuğun kurum tarafından alınması için yeterli görülmekte ve direkt olarak müdahale edilmektedir (Akyüz, 2019, ss. 247-263).

Özel Şartlar

Anne veya Babasız ya da Anne ve Babasız Çocuklar

Sevilen bir insanın kaybı, hem fiziki hem de mental olarak bireyler üzerinde olumsuz bir etki sağlamaktadır. Bu yaşanan durum özellikle çocukların üzerinde daha çok etki etmektedir. Süreç daha zor ve ağır bir şekilde seyir edebilmektedir. Bu bağlamda bir çocuğun anne ve babasını da aynı şekilde kaybetmesi o çocuk için trajik bir durum olarak tanımlanmaktadır. Öncelikli olarak bu dönem de çocuk sağlamış olduğu ilişkileri içerisinde ebeveyn etkisini tam olarak karşılayamayacaktır. Fakat yakın ilişkiler içerisinde çocuğun iletişim ve ilişkiler kurması bu sürecin zorluğunu biraz olsa da hafif atlatmasına neden olacaktır (Güçray 1994, ss. 350-357).

Medeni Kanunun sağladığı koşullar kapsamında bakıldığında bir çocuk, annesini veya babasını kaybetmiş olması durumunda veya ikisini de kaybetmesi durumunda, bakıma ihtiyaç duyması ya da herhangi bir olumsuz tehlike ile karşı karşıya gelmesi durumunda çocuk direkt olarak koruma altına alınmaktadır (Akyüz, 2019, ss. 11-20).

Anne veya Babası ya da Her İkisi de Belli Olmayan Çocuklar

Evlilik dışında dünyaya gelen çocuklar ya da doğumdan sonra, cami, herhangi bir sokak başına ya da belediye kurumlarına, çöp kutularına ya da kapı önlerine bırakılan bu çocuklar anne ve babası belli olmayan çocuklar olarak değerlendirilmektedir. Resmi düzeyde

hem anne hem de babası belli değil ise direk olarak kurum tarafından bakımı sağlanmaktadır (Zevkliler, 1968, ss. 173-236).

Anne veya Babası veya Her İkisi Tarafından Terk Edilen Çocuklar

Kanun kapsamında kendilerine verilmiş olan ve temel sayılan sorumlulukları tam olarak yerine getirilmediği süreçlerde, çocuğu terk eden ya da bırakan ebeveyn veya ebeveynler olarak tanımlanmaktadır. Bu çocuklar tek başlarına kaldıkları için yardıma muhtaç çocuklar oldukları için direkt olarak kurum tarafından sahiplenilmektedir (Akyüz, 2019, ss. 11-20).

Anne veya Babası Tarafından İhmal Edilip Sosyal Tehlikelere ve Kötü Alışkanlıklara Karşı Savunmasız Bırakılan Çocuklar

Anne ile babaya verilen temel görevleri yasa kapsamında tam olarak yerine getirmeyen ve ihmal eden ebeveynleri kapsamaktadır. Bu ebeveynler genel olarak çocuklarının üzerindeki sorumluluğu tam olarak yerine getirmemektedir. Bu durum sonunda da çocuklar sosyal alan içerisinde herhangi bir tehlike ile karşı karşıya gelebilmektedir. Tehlikelere örnek verilmek istenir ise kötü alışkanlıklar, madde bağımlılıkları, dilencilik yapılması, çocuğun fahişelik yaptırılmaya zorlanması, çocuğa karşı yapılan cinsel saldırılar ve zor işlerde çocuğun zorla çalıştırılması ve çalıştırılmaya maruz bırakılması gibi durumlar çocuğu tehlikeye atabilmekte ve zor duruma düşürmektedir. Bu ihmaller içerisinde yine yeteri kadar çocuğun beslenememesi ve kişisel bakımlarının tam olarak sağlanamaması gibi durumlarda çocuk kurum tarafından alınabilmektedir (Zevkliler, 1968, ss. 173-236).

Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Sağlanan Bakım Hizmeti Modelleri

Ülkemizde yer alan bakım hizmetleri genel olarak sağladığı hizmetler içerisinde farklı modeller içermektedir. Önceki yıllarda çocuğun bakımı gibi durumlarda sağladığı temel bakım kurum içerisinde var sayılmaktadır. Bu model ise ileriki süreçler içerisinde aile içerisinde var olması önemliliği sağlamaya başlamıştır.

Hatta çocuk kendi biyolojik ailesi yok ise koruyucu ailesi tarafından bakımın sağlanması temel alınmaktadır. Bu şekilde bakımın daha verimli sağlandığı ön görülmektedir. Aileye bağlı olarak bakım hizmetleri sağlanamıyor ise çocuk bakım hizmetlerinden faydalanması için çocuk evi ya da çocuk evi sitelerine gönderimi yapılmaktadır. Ülkemizde gün geçtikçe farkındalık gibi sosyal alanda bilinçlilik artış sağlamış ve kimsesi olmayan ya da bakıma ihtiyacı olan çocuklar için koruyu aile olma durumları da artış göstermeye başlamıştır. Koruma altına alınan ve bakımı sağlanan çocuk sayını 2014 yılı içerisinde resmi rakam ile

80.375 olarak teyit edilmiştir. Bu rakam ise 2016 yılında iddialı bir şekilde artış sağlamış ve 137.415 olarak yükseklik kazanmıştır (ASPB, 2016).

Çocuğun Kendi Ailesi ya da Akrabası Yanında Korunması

Çocuklar küçük yaşlardan itibaren ailesinin koruması altında olması ve ailesinin yanında olması gerekmektedir. Çocuk için en önemli süreç bu şekilde ilerlemektedir. Çocuk küçük yaşta sevgiye ve ilgiye ihtiyacı olan bir bireydir. Huzurlu ve uyumlu bir aile yapısı içerisinde büyüyen çocuklar sevgi ve güven içerisinde de büyümektedir.

Bu çocuklar ilerleyen yaşlarda sağlıklı bireyler olmakta ve ülke içerisinde de önemli kişiler olabilmektedir. Dolayısı ile aile faktörü çocuk için oldukça önemli bir faktördür. Bu bağlamda çocuğun sağladığı tüm olumlu kazanımlar ileriki yaşlar içerisinde de izlerini taşıması açısından da etki etmektedir (Büyükkaragöz, 1994, ss. 113-121). Bu sebeple çocukta olası bir majör tehlike bulunmuyor ise çocuk ailesinin yanında kalması gerekli olabilmektedir. Çocuğun ailesi ile büyüme hem ruhsal hem de fiziksel açıdan daha güvenlidir.

Çocuğun büyüme evresinde ailesi tarafından yeteri kadar maddi bir gereksinim sağlanmıyor, aile yoksulluk çekiyor ise sosyal hizmetler çocuğun bakımı kapsamında gereken desteği sağlayabilmekte ve çocuğun ailesinden ayrı kalmasının da önüne geçmektedir. Bu durum çocuk için hem yararlı hem de ailesinden ayrı kalmasının da önüne geçildiği bir durumdur. Çocukların aile yapısında sosyal yardımlaşma gibi durumlar içerisinde de çocukların korunmaları kalkabilmektedir. Bu bağlamda da ihtiyacı olan çocuklar genel olarak korunması da sağlanabilmektedir. Yardımlaşma durumu içerisinde de ASPB'nin sağladığı Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Uygulaması yer almaktadır (Yazıcı, 2012, ss. 499-525).

Kurum Bakımı

Kurum bakımı kapsamında yer alan Bakım Hizmetleri Başkanlığına Bağlı Kuruluşlar yer almaktadır. Bu kuruluşlar ise sırası ile şu şekildedir;

1. Çocuk Yuvası ve Yetiştirme Yurdu
2. Çocuk Yuvaları
3. Yetiştirme Yurtları (erkek-kız)
4. Çocuk Evi
5. Çocuk Evi Siteleri

Çocuğa uygun olarak sağlanan bu kurumlar, toplu bakım hizmetlerine göre fiziksel durumların uygunluğu kapsamında çocuğun olumlu durumu gözetilecek şekilde kurulmuştur.

Çocuğun özel durumları göz önünde bulundurulmaktadır. Önemli olan burada çocuğun olumlu bir gelişim sağlaması olarak da ele alınmaktadır. Bu kurumlar yeterli bir çocuk sayısını da kapsıyor ise daha iyi olması bakımından da çocuk evi siteleri halini de getirilmektedir. 2016 yılı içerisinde sağlanan veriler kapsamında da toplamda 11.857 çocuk bakım kurumları yer almaktadır. Bakım kurumları adı altında yer alan çocukların yüzdelik oranları da %93 şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu çocuklar çocuk evi sitesinde yaşamlarını devam ettirmekte ve bakımları sağlanmaktadır (ASPB, 2018a).

Çocuk Yuvaları

Koruma altında olan çocuklar, genel olarak 0 ila 12 yaş arasını kapsamaktadır. Bu çocuklar ise her açıdan hem ruhsal hem de fiziksel açıdan sağlıklı bir gelişim sağlaması gerekmektedir. Bu gereklilik kapsamında da sosyal hizmet kurumları bu temel görevden sorumlu kurum olarak değerlendirilmektedir. 2016 yılında verilen çocuk verileri kapsamında altı tane çocuk yuvalarında bakımı yapılan çocukların sayısı 324 olarak görülmüştür (ASPB, 2018a).

Kışla tipinde olan çocuk evleri ise aile içerisinde var olan sitem gibi ele alınmış olsa da çocuğun ruhsal gelişimi ve sosyal alanda yeterli seviyede gelişim sağlaması bakımında yeterli bir donanımına sahip görülmemektedir (Yolcuoğlu, 2009, ss. 43-58).

Bu durum içerisinde var olan yuvaların özellikleri de aynı şekilde koşul bakımından çocuğun gelişimini destekleyen bir yapıda olması gerekmektedir. Bu gerekli olan alanlar da çocuk yuvası olarak sağlanmaktadır ve öyle kalmıştır (Elmacı, 2010, ss.949-970).

Yerleşim alanı içerisinde yer alan genel işleyiş süresi de aynı şekilde çocuğun yaşamı içerisinde hem günlük olarak hem de dış dünya kapsamında geri kalmasına sebep olabilmektedir. Buna ek olarak da kurum içerisinde çalışan kişilerde de var olan değişim ve bu değişim sık sık olması yuva içerisindeki güven ve sitemin işleyişi bakımından da sarsıcı bulunmaktadır (Akman, 2002, ss. 74-85).

Çocuk yuvaları içerisinde bir bina bulundurmuş olsa da kapsam alanları bakımından etkin olması gerekmektedir. Bu bağlamda revir, yöntem odaları, mülakat odaları, kişisel bakım odaları, çamaşırhane, çalışma odaları, yatak odaları, depo, dinlenme odaları, aktivite odaları, ziyaretçi odaları, yemekhane ve sosyalleşmeye dayalı odaların var olması gerekmektedir ve bu odalar bu bina içerisinde yer almaktadır. Odalar çocukların ihtiyacına göre hazırlanmakta ve ihtiyaçlar da her çocuğu kapsayacak şekilde var edilmektedir. Örnek olarak yemek odasında sandalye, masa, biçim ve sayı olarak çocuk sayısı içerisinde var olacak

ve ihtiyaçlarını kapsayacak şekilde var edilmesi kurumun en temel görevleri arasında yer almaktadır (ocuk Yuvaları Yönetmeliği, 1999).

Yetiştirme Yurtları

Koruma altında faaliyet alan kurumlar da 13 ila 18 yaş aralığındaki çocukları kapsamaktadır. Bu ocuklar, yaşları itibari ile geleceğe hazır edilmek istenen çocuklar sınıfında yer almaktadır. Bu bağlamda yetiştirme yurtları 13 ila 18 yaş arası olan çocukları hem eğitim hem de manevi açıdan da gelece hazır edilmesi gereken çocuklar olarak değerlendirmektedir. 2016 yılında sağlanan veriler dâhilinde de on adet yetiştirme yurdu faaliyet almaktadır. Bu yurtların faaliyeti kapsamınca da dört tanesi hem ocuk yuvası olarak hem de yetiştirme yurdu olarak faaliyet alabilmektedir. Bu dört kurumda 254 çocuğa bakım ve genel hizmet sağlanmaktadır. Diğer faaliyet alan altı yetiştirme yurdu içerisinde de tam olarak 397 çocuğun bakımı karşılanmaktadır (ASPB, 2018a).

Yetiştirme yurtları genel yapı içerisinden bakıldığında kapalı yaşam biçimi oluşturan bir yapıya sahip bulunmaktadır. Sosyal alan ile bir temasta bulunamayan bireylerde de gelişim açısından olumsuzluklar ile karşılaşılmaktadır. Bu olumsuzluklar, diksiyon olarak ele alınmaktadır. Genel olarak konuşmada bir duraksama ve gerileme görülmektedir. Bu gençler aynı zamanda durağan bir yapıda olabilmektedir. Özellikle ilgisiz, isteksiz ve ani saldırgan davranış biçimlerine sahip yapıda olabilmektedir. Okuldan ve derslerden kaçma eğiliminde olan bu çocuklar genel olarak zor bireyler olarak adlandırılmaktadır. Yetiştirme yurdunda büyüyen bu çocuklar gelecek üzerine de çok kaygı gütmekte ve karşılarına çıkacak durumlar üzerinden de nasıl baş edilmesi gerektiği konusunda da geri kalabilmektedir (Demirbilek, 2000, ss. 137-152).

Yetiştirme yurdunda da ocuk yuvaları gibi aynı şekilde kurum içinde pek çok alternatif ve imkânlar sağlanmaktadır. Bu olumlu kazanımlar içinde ayrıca odalar bulunmaktadır. Bu odaların içerisinde de kaldıkları odalar en temel odalarıdır. Tüm ocuklar ise genellikle kurum içerisinde faaliyet alan çalışanlar ile birlikte yaşam sağlamaktadır. Bu yaşamları içerisinde de birliktelik kurabilme ve aile olabilme gibi duyguları kavrayabilmektedir (Yetiştirme Yurtları Yönetmeliği, 1995).

Çocuklara zel olarak sağlanan hizmet modelleri yaşam alanları içerisinde daha öncelikli olarak sağlanmaktadır. ocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nde 2016 yılını verileri çerçevesinde ülkemizde faaliyette bulunan ocuk yuvalarıyla yetiştirme yurtları 18 olarak değinilmektedir. Fakat bu sayı 2017 rakamsal verilerin de yanı şekilde belirtilmediği de görülmektedir (ASPB, 2018a, ASPB, 2018b). Bu durum da aynı şekilde bakıma ihtiyaç duyan

çocukların kurum bakımı içerisinde çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları ile 2018 yılı içerisinde düzenleme getirilmiştir. Bu düzenlemeye göre; Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik içerisinde bakım alanlarının ev ortamı alanlarına çevrilmesi gerektiği ele alınmış ve çocuk evleri site haline dönüşüm sağlamıştır.

Çocuk Evleri

Her ilde yer alan çocuklara uygun olarak yetiştirilen yerleşim yerleri yer almaktadır. Bu yerler çoğunlukla hastane ve okul gibi kurumlara yakınlığı bulunmaktadır. Bu yerlerde faaliyete geçirilen evler aynı zamanda müstakil ev biçiminde sağlanmaktadır. İçerisinde bakımı sağlanan çocuklar da 0 ila 18 yaş arasında yer almaktadır. Kurum içerisinde aynı zamanda 5 ila 8 çocuk aynı anda bakımı yapılmaktadır. Bu evlere yatılı olarak çocuk evleri denilmekte ve sosyal hizmete bağlı kurumlar olarak temellendirilmektedir. 2016 yılında sağlanmış olan veriler dâhilinde toplam olarak 5.627 çocuk bulunmakta ve 1.093 olan bu çocuk evlere çocuklara özel olarak hizmet vermektedir (ASPB, 2016).

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Aralık 2017 yılında sağlamış olduğu bilgiler kapsamında 1.196 çocuk evi yer almaktadır. Bu evlerde de 6.342 çocuğa bakım hizmeti sağlanmaktadır (ASPB, 2017).

Bu evlerde bakımı yapılan çocukların sayı olarak az olmaları olumlu bir kazanım da sağlamaktadır. Özellikle temel ihtiyaçlarını karşılamaları bakımından da erişim hızlı sağlanmaktadır. Toplum tarafından dışlanan bu çocuklar aynı zamanda çocuk bakım evlerinde yer aldıkları için dışlanma gibi durumlara maruz kalmamaktadırlar. Evlerin dış kısımlarında yer alan herhangi bir tabela ve işaret yer almamaktadır.

Böylece evler de dışarıdan bakıldığında normal bir ev olarak algılanmaktadır. Okul, çocuklar açısından bakıldığında çocukların arkadaş edinip eve davet edebileceği bir yapı içerisinde yer almaktadır. Bu da çocukların sosyalleşip normal bir aile yapısı içerisinde var olması ve kendini eksik hissetmemesi bakımından oldukça etki sağlamaktadır. Buradaki çocuklar çevrede var olan çocuklar gibi oyun oynama avantajına da sahip konumdadır. Eve karşı aitlik duygularını da ortaya çıkarmakta ve yaşamakta oldukları bir çatı bulunmaktadır. Çocuklar büyüdükten sonra da korunma kararları üzerinden kalktıktan sonra da normal yaşama doğru olan hayatın normal yaşam sürecine adapte olabilmektedirler. Ev olanaklarının oluşması, kendilerinde bu cesaretin oluşmasına imkân sağlamaktadır.

Çocuklar yaşamları içerisinde sadece ev içerisine bağlı kalmadan yaşayarak, deneyim kazanarak bu süreci etkili bir şekilde geçirme olanağına sahip olmaktadır. Bu evlerin olası durumlara karşı da olumsuz durumlar ile karşı karşıya gelinmemesi durumunda da sıkı bir

denetimin var edilmesi gerekmektedir. Böylece bu çocukların istismar edilme gibi olanakları da ortadan kaldırılmış olacaktır (Yazıcı, 2012, ss. 499-525).

İlk çocuk evi 2000 yılında Ankara ilinde kurulmuştur. Bu evin içerisinde 15-18 yaş gurubu çocuklar yer almakta ve bakımları sağlanmaktadır. Çocuk evi Ankara'da hizmet verilmesi amacı ile çocuklara özel olarak açılmıştır. Çocuk evi aynı zamanda diğer kuruluşlar ile de aynı şekilde hizmet sağlamaktadır. Bu da çocukların evinde varsayılan katkıları da ortaya çıkarmakta ve çocukların eve olan durumları da olumlu anlamda etki edilmesi desteklenmektedir. Evler, yuva eğitimi kapsamında çocuk evleri kapsamına doğru bir oluşum sağlamıştır. Her ev ortamı, çocuk evi olması kapsamında da uygun bir ev olarak değerlendirilmemektedir. Çocuk evinin açılım sağlaması ve bu evler içerisinde yer alan planlamalarında aktif bir şekilde sürdürülmesi koordinasyon merkezleri tarafından sağlanmaktadır (Başer, 2013, ss.50-51).

Çocuk evleri içerisinde faaliyet alması bakımından ev içerisinde görevlendirilmiş olarak bakıcı anneler aranmaktadır. Bu annelerde de belirli ölçüt ve nitelikler aranmaktadır. Bu özel görevi içten ve başarılı bir şekilde yerine getirecek olan elemanlar ev içerisinde görev almaktadır. İlköğretim mezunu olan kişilere, evlerde bakım annesi olarak çalışma imkânı sağlanmaktadır.

İlköğretim mezunu olan bu bireyler, bakım yapması konusunda meslek liselerinden mezun olan çocuk gelişimi ve eğitimi alan kişiler olması da önemsenmektedir. Bu kişiler aynı zamanda ev ekonomisi ya da dengi olan bölümlerden de mezun olan meslek liselerinin hemşirelik bölümlerinden de tercih edilmektedir. Buna ek olarak acil tıp teknisyeni bölümünden mezun olmuş ve sosyal hizmet eğitimi almış kişiler de çalışmak için eleman olarak bu evlerde çalışma imkânına sahip olmaktadır. Bu bölümlerden mezun olan kişiler, aynı zamanda ön ve normal lisans mezunları olmaları da ayrıca ölçüt olarak ele alınmaktadır. Evlerde çalışmak isteyen elemanlardan ek olarak pedagojik formasyon alması da önemsenmektedir. Çocuk eğitimine ilişkin olarak bir eğitim almış olması da gerekmektedir. Çocuk evinde çalışan elemanların sağladığı bilgiler doğrultusunda bu şartları sağlayan elemanların faaliyet aldığı bilinmekte ve bu şartlar aranmaktadır. Çocuk evinde çalışmak isteyen kişilerde genel olarak yaş sınırlandırılması da bulunmaktadır. Yaş sınırlandırmasına göre 25 yaşın üzerinde olması gerekmektedir. Geçmiş çalışma sistemi içerisinde bu durum önemsenmekte ve şartlar arasında yer almaktadır. Evlerde çalışan kişiler devamlı olarak eğitime tabii tutulmakta ve oryantasyon eğitim süreçlerine tabi olmakta ve belirli olan eğitimleri sürekli olarak sağlaması gerekmektedir (Genelge 2011).

Halk Eğitim merkezlerinden ya da İSMEK gibi kurumlardan da Çocuk Bakım Elemanı sertifikasına sahip olması dâhilinde bu evlerde çalışabilme şansına sahip bulunmaktadır (Mutlu yuva 2018).

Koruyucu Aile Bakımı

Çeşitli nedenlerden dolayı ailesinden bakım ve destek göremeyen bakıma ihtiyacı olan çocuklar, henüz sahiplenilmemiş ya da evlat edinilmemiş çocukları kurum içerisinde ebeveyn özelliklerine sahip kişiler ile kısa ya da uzun süreli olarak ücret karşılığında bakımını sağlayan ya da korumasını üstlenen ailelere koruyucu aile denilmektedir. Bu ailelerin, çocukların gönüllü bir şekilde bakımını sağlaması da gerekmektedir. Korunmaya gereksinim duyan çocuklar, kendi ailesinin yanına gönderilemiyor ise evlat edinilmediği durumlarda kurumun içerisinde yer alan bakım adı altında koruyucu bir aile tarafından benimsenmektedir.

Buradaki temel hedef çocuğun bir ailesinin olmasının ihtiyacının giderilmesi, bu ihtiyacı ruhsal açıdan da sağlayabiliyor olmasıdır. Koruyucu ailelere, çocuklarının bakımına özel olarak da eğitim ve giyim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması konusunda da destek verilmektedir (ASPB, 2016).

Koruyucu aile, resmi sitede yer alan bilgiler kapsamınca 2018 yılına ait olarak koruyucu ailesi olan çocuk sayısı 5,797 olarak karşımıza çıkmaktadır. Koruyucu aile sayısı ise net olarak 4.759 olarak belirtilmektedir. Ülke genelinde 80 il içerisinde koruyucu aileler, bakıma ihtiyacı olan çocukları sahiplenmekte ve bakımlarını sağlamaktadırlar. Sayısal veriler kapsamında en çok çocuk sahiplenilen koruyucu ailelerin bulunduğu iller; İstanbul, Ankara ve İzmir olarak karşımıza çıkmaktadır (Koruyucu Aile 2018).

Koruyucu aile olabilmek için temel şartlar ve kriterler bulunmaktadır. Bu koşulların en temelleri güven ve şefkatli bir ev ortamını sağlayabilecek bir düzen içerisinde yer alınması olarak karşımıza çıkmaktadır. Koruyucu aileler çocuklara karşı hassas ve hoşgörülü olması gerekmekte ve sabır göstermektedir. Koruyucu aileler öncelikle çocuklar için yeterli ve faydalı olabilecek yapıya da sahip olması gerekmektedir. Çocuk için fayda sağlayacak olan değerleri sağlaması gerekmektedir.

Bu aileler sürekli olarak ülke sınırları içerisinde yaşam sürmesi gerekmektedir. Aileler 25 ila 65 yaş arasında olması gerekmekte ve en az ilkokul mezunu bireyler olması şartı aranmaktadır. Bu aileler özellikle düzenli olarak bir gelire de sahip bireyler olması gerekmektedir. Evli ya da bekâr, çocuğun bakımını üstlenebilecek bir yapıda olması ve uygun koşulları sağlaması durumunda koruyucu aile olarak başvuru yapabilmektedir. Bekâr kişiler arasında akraba ile olan ilişkiler önemsenmektedir. Koruyucu aile olduğu çocuk için bu değer

önemlidir, çocuğun bir aile yapısı içerisinde olması önemli bir değer olarak ele alınmaktadır (Koruyucu Aile, 2018).

Evlat Edinme

Biyolojik ailesi ile yaşama durumu olmayan çocuklar farklı aileler tarafından gerekli şartlar altında evlat edinilebilmekte ve çocuk ile ebeveyn ilişkisi sağlanabilmektedir. 2016 yılında sağlanan bilgiler kapsamında 815 çocuk evlat edinilerek yeni bir aile yapısı içerisinde kendini var etmeye başlamıştır. Ailesinin resmi olarak sağladığı değerler ile birlikte kendi kütüğüne geçirebilmektedir. Bunu yapabilmesi için de tam olarak bir yıl çocuğun bakım ve temel ihtiyaçları bakımından da görevleri yerine getirmesi gerekmektedir (ASPB, 2016).

Evlat edinilen çiftlerde aranan en belirgin özelliklerden birisi de 30 yaşını aşmış olmaları ve 5 yıl ve üzerinde bir evlilik sürelerinin olması öncelik sağlamaktadır. Evlat edinmeleri bakımından bu durum şart olarak ele alınmaktadır. Evlat edinmek isteyen aile ile de en az beş görüşme yapılması gerekmektedir. Bu görüşme kapsamında, temel alınan görüşme süresince de bir raporun hazırlanması gerekmektedir. Yeterli bir düzeyde de gelir durumuna sahip çiftler çocuğun hem ruhsal hem de fiziksel olan ihtiyaçlarını karşılaması da gerekmektedir. Ailelerdeki bireylerin yasal merciiler üzerinden de herhangi bir yüz kızartıcı ceza almaması önemsenmektedir. Bu tüm bu şartla ise evlat edinmek isteyen ailelerde temel şartlar olarak ön görülmektedir (Evlat Edinme Yönergesi, 1983).

Çocuk Evleri Sitesi

Çocuklara özel olarak faaliyete geçirilen evler olarak değerlendirilmektedir. Bu evler yapı olarak da müstakil villa şeklinde evlerdir. Bu evlerin içerisinde yer alan bakıma ihtiyacı olan çocuklar da 0 ila 18 yaş arası yaş grubunu kapsamaktadır. Bu evler aynı zamanda sosyal hizmeti sunan bir kurum olarak da ele alınmaktadır. Evlerin içerisinde odaların bölümlerinde her bir odayı üç çocuğun kalacağı şekilde bir ayarlama yapılmıştır.

Bu ayarlama aynı zamanda çocuğun ev içerisindeki düzenini de sağlamaktadır. 2016 yılı içerisinde genel sayı olarak 92 çocuk evi sitesi bulunmakta ve 632 villa tip ev yer almaktadır. Yetiştirme evlerinde de 5258 çocuk temel eğitim ve bakım kapsamında bakılmaktadır (ASPB, 2016). Çocuk Hizmeti Genel Müdürlüğü'nün sağlamış olduğu bilgiler kapsamında 2017 yılına ilişkin olarak 108 kuruluş içerisinde 6208 çocuğun bakımı yapılmaktadır (ASPB, 2017).

Kapalı olan bu bakım yurtlarının çocuklar için duygusal yönden pek çok eksik tarafları bulunmaktadır. Bu eksiklikler aynı zamanda çocuk için bir ihtiyaçtır. Bu çocukların yaşam alanları açısından kendilerine ait bir yaşam alanlarına sahip olmaları önemlidir. Yaşam

alanlarına ek olarak da kişisel alanları ve bu alan ile ilgilenen bir bakıcı annelerin olması gerekmektedir. Sağlanmış olan bu durum çocuk için ruhsal yönden duygusal ihtiyaçlarını karşı bir nebze de olsa dindirmektedir. Ruhsal ihtiyaçların sağlanması çocukların bir birey olarak kendilerini bulması ve anlamaları açısından da oldukça önemlidir. Ancak yurttan yer alan bakıcı anneler faaliyet alanları içerisinde sık sık değişim sağlayabilmektedir. Bu bağlamda da çocuklar koğuş tipi olan bu yaşam alanlarında kendilerine ait özel bir kişisel alan sağlayamamaktadır. Çocuğun temel bakımın tek bir anne tarafından sağlanması oldukça önemlidir. Dolayısı ile güven duygusunun da sağlıklı oluşması bakımından bakıcı annelerin sık sık değişim sağlaması çocuk için olumsuz olarak ele alınmaktadır. Çocuk evi köyü de bu nedenden dolayı sağlanmaktadır.

İlk olarak 1977 yılında çocuk köyleri kurulumu yapılmaya başlanmıştır. Fakat tam olarak bu faaliyetler yerine getirilememiştir. *Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar Vakfı ile UNESCO Danışma Kurulu Üyesi, SOS Kinderdorf International (Uluslararası SOS Çocuk Köyleri Birliği)* ile birlikte *İstanbul Gaziosmanpaşa Bolluca* köyü içerisinde ilk çocuk köyü kurulumu yapılmıştır (Bıyıklı, 1995, ss. 3-10).

SHÇEK'nin *Genel Müdürlüğü ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar Vakfı* ile birlikte yürütülmektedir. 2014 yılının ardından çocuk yetiştirme kurumları ile alakalı olarak bir değişim yapılmıştır. Değişim süreci de isim olarak temellendirilmiştir. Bolluca Çocuk Köyü isim değişikliğine gidilmiş Bolluca Çocuk Evleri Sitesi olarak tekrardan adlandırılmıştır (Koruncuk, 2018). Köylerin kurulmuş olması genel anlamda bugünün çocuk sitelerini oluşturulduğu da ön görülmektedir.

Bolluca Çocuk Evleri Sitesi, kurulum bakımından oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Kapsadığı alan içerisinden bakıldığında yaklaşık olarak 38 dönümlük bir arazi içerisinde kurulmuştur. Evler genel olarak çok katlı evler değildir. Çoğu iki ya da üç katlı bir şekilde inşa edilmiştir. Üç katlı olan binaların da en alt katı çocuklar için alternatif alanlarını oluşturmaktadır. Bu alanlarda kütüphane, etüt odaları, revir, aktivite ve hobi odaları yer almaktadır. İlk katlar tasarım bakımından da geleneksel kültürü yansıtan bir yapı içerisinde tasarlanmıştır.

Tasarımlar Türk aile yapısına uygun bir şekilde mimarileştirilmiştir. Mutfak ve salon Türk geleneklerine uygun bir biçimde yapılmıştır. İkinci katta da çocukların yatak odaları bulunmaktadır. Yatak odalarında yatak, sandalye, masa, dolap ve kitaplık bulunmaktadır. Sitenin içerisinde ayrıcalıklı olarak, idari bina ve kültür merkezleri de bulunmaktadır. Buna ek olarak da sitenin içerisinde spor salonu ve park yer almaktadır.

Tüm bu imkânlar çocukların sosyalleşmesi bakımından önemli bulunmaktadır. Hem sosyal açıdan hem de fiziki açıdan gelişim sağlamaları adına futbol, voleybol ve basketbol gibi sporları yapabilecekleri alanlar da bulunmaktadır. Yaşları küçük olan çocuklar da aynı şekilde site içerisinde önemsenmekte ve onlar içinde ayrıcalıklı olarak yaşam alanları yer almaktadır. Bu alanlar içerisinde park bulunmaktadır.

Parkın içerisinde de salıncak, tahterevallli, spor aletleri, kaydırak ve pek çok aktiviteyi sağlayan imkânlar yer almaktadır. Site içerisinde yine Kültür Merkezi de bulunmaktadır. Merkezin içerisinde de faaliyet almaları bakımından oldukça etkili imkânlar yer almaktadır. Bu imkânlara bağlı olarak kapalı yüzme salonları, bilişim sınıfı, anaokulu, kapalı oyun parkları, spor parkları gibi imkânlar sağlanmaktadır.

Sağlanan bu faaliyetler genel olarak eğitim amacı ile de desteklenmektedir. Kapalı spor salonunda çocuklar için ek olarak masa tenisi, minder salonları, jimnastik, aerobik ve step gibi imkânlar da bulunmaktadır. Bilişim alanında da genel olarak zekâyâ dayalı olan faaliyetler yer almaktadır. Bu aktiviteler de müzik odaları, fotoğrafçılık, resim ve satranç gibi farkındalıklarını arttıracak ve estetik algılarını daha fazla gelişim sağlanmasında yardımcı olacak aktivitelerdir (Koruncuk, 2018) .

Çocuk bakım köyleri içerisinde model olarak dört temel değer yer almaktadır. Bu değerler genelde manevi değerler olarak ele alınmaktadır. Anne, aile, köy ve kardeşlik gibi değerleri kapsamaktadır. Bu değerler çoğunlukla geleneksel kültür adı altında sağlanmaya çalışılmaktadır.

Türk örf ve adetlerine uygun bir şekilde uygulanması ön planda tutulmaktadır. Köylerin geneli toplam da 12 evden oluşmaktadır. Çocuklar da bu evlerin içerisinde bir köy biçimi adı altında eğitim alabilmekte ve sosyo-kültürel düzeyde de kendini geliştirebilmektedir. Bakım evlerinde görev alan anne de çocuklar ile birlikte yaşamakta ve onlarla birlikte vakit geçirmektedir. Anne çocuklara genel olarak sevgi duygusunu da aşılamaktadır. Duygusal ilişkiler çocuk için çok önemlidir. Bu bağlamda da annenin çocuklara güven duygusunu da aşılması gerekmektedir.

Bir aile içerisinde var olan sistem gibi bu bakım evinde de bir sistem bulunmaktadır. Sistem içerisinde annenin varlığı gibi kardeşlerinde var olması son derece etkilidir. Çocuklar kız ve erkek kardeş gibi birlikte büyüme kaydetmektedir (Koruncuk, 2018).

Her ev içerisinde sorumlu bir anne bulunmaktadır. Bu ev içerisinde de 7 ila 8 kardeş yer almaktadır. Bu kardeşler hep birlikte yaşamakta ve yaş almaktadır. Yaş grupları ise 0 ila 13 yaş arasını kapsamaktadır. Bu bağlamda da her 7 ila 8 çocuğun aynı annesi bulunmaktadır.

Bu ev içerisinde hep birlikte büyümektedirler. Anneye yardımcı olan iki çalışan da teyze konumundadır. Bu teyzeler de aile içerisinde yer alır ve ev içerisinde bir bağ da oluşturulmuş olmaktadır.

Çocuklar 13 yaşın ardından da aile evi olan köy evinden ayrılır ve gençlik olan eve yani 13 ila 18 yaş arası çocukların olduğu eve geçiş yapmaktadır. Gençlik evlerinde kişi sayısı 6 kişilik bir gurubu kapsamaktadır. Evin iradesi ve görevlileri yine genç bireyler tarafından sağlanmaktadır. Bu ev içerisinde hem kızlar hem de erkekler olarak geleceğe hazırlama süreci içerisinde sağlanmaktadır. Boş zamanlarında da oldukça etkili ve verimli bir süre geçirilmesi hedeflenmektedir. Bu şekilde de gençler hayatın gerçeklerini öğrenmekte ve hayat hazır edilmektedir. Bu gençler aynı zamanda geleceğin bireyleri olarak adlandırılmakta ve meslek sahibi olmaları temel alınmaktadır.

Böylece ilerleyen süreçler içerisinde de kendi hayatlarını kazanmaları bakımından da oldukça etkili olabilmektedirler. Meslek kazanma ve iş bulma sürecinde de hayata kazandırılmaları bakımından da oldukça destek verilmekte ve yarı bağımsız bir yaşama hazır edilmektedirler. Tam bağımsız süreçte de çocuk köyü ile devamlı olarak manevi bir şekilde görüşme sağlanmaktadır. Bu gençler ile manevi yönden tamamen bağların kopmaması önemsenmektedir. Evlilik ve askerlik dönemlerinde de bu gençlere sürekli olarak destek sağlanmaktadır.

Kız isteme, kına geceler ve düğün gibi değerlerde aynı şekilde desteklenmekte ve kültürümüzde var olan olgular ile birlikte sağlanmaktadır (Koruncuk, 2018). Çocuk korunma evleri genel olarak bakıldığında çocuk en doğru ve en gerekli olan bir yer olduğu kanısına da varılmaktadır. Hem çocukların manevi açıdan destek görmesi hem de geleceğe hazır edilmesi bakımından da oldukça etkili kurumlar olarak ele alınmaktadır.

Bu kurumlarda yapılan destekler de çocuğun geleceğe hazır edilmesi bakımından da oldukça etkili görülmektedir. Özellikle Türk kültürü içerisinde bu bireylerin var edilmesi ve bu varlıkları içerisinde olumlu değerleri kazandırılmaları çocuk için önemlidir. Türkiye’de Urla ve Bolluca sağladığı hizmet bakımından da çocuk evi sitesine dönüşüm sağlayan 2 adet çocuk evi köyü bulunmaktadır.

Küresel olarak bakıldığında da 135 ülke ve bölge ihtiyacı olan çocukları yaşamları sürecinse SOS uluslararası alanda Çocuk Köyleri yer almaktadır. Bu köyler de verimlilik açısından da sürekli olarak çocuklara yeni imkân ve kazandırmak amacı ile de gelişim sağlamaktadır.

2016 yılından sonra yapılan bir raporda Amerika’da 129, Afrika’da 146, Avrupa’da 112, Asya’da 166, Okyanus’ta ise yalnızca 1 adet köy bulunmaktadır. Dünya genelinde de 135 ülkede faaliyet göstermekte ve toplamda da 552 çocuk köyü aktif olarak faaliyet göstermektedir (SOS Children’s Villages, 2016).

Ülkemizde Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sunulan Hizmetler ve Çocuk Evleri Sitelerinin Amacı

Korunmaya muhtaç çocuklar, ebeveynlerinin yanında onlar ile beraber aynı çatı altında barınma gibi temel haklarından mahrum bırakılmış veya çocuğun emniyeti bakımından annesiyle ve babası ile beraber yaşamını sürdürmesi olanaksız olan çocuklardır. Bu çocuklar, psikolojik, sosyal, fiziksel ve manevi anlamda kendi başlarına bir yaşam sürdüremeyeceklerinden dolayı, temel ihtiyaçlarının yetişkinler vasıtasıyla sağlanması önemmiyet arz etmektedir. (Yazıcı, 2014, s. 248)

Sevgi evleri siteleri yapı bakımından ev ortamını aratmayacak şekilde düzenlenmekte olup burada az sayıda personel görevlendirilerek, bakım hizmetlerinde değişmeyen süreklilik amaçlanmaktadır. Çocuklara bu bağlamda temel güven duygusunun kazandırılması hedeflenmektedir. Sevgi evlerinde verilen hizmetler; Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığının koordinasyonunda devam ettirilen hizmettir (Erbay, 2015, s. 65).

‘Sevgi Evleri’ projesi 2004 yılında başlatılmıştır. Çocuğun gelişiminin iyi bir aile ortamında olabileceği varsayımıyla yola çıkılarak, SHÇEK korunmaya muhtaç çocukların evvela Koruyucu Aile, Evlat Edindirme, Ayni Nakdi Yardım hizmetlerinden faydalanması için çalışmaktadır. Bu projeyle çocukların sosyal hayatta daha çok olumsuzluklarla karşılaşmamaları için bu tür kuruluşların yaygınlaştırılması hedeflenmektedir (Yıldırım & Yıldırım, 2008, s. 211).

Çocuklarda özgüven duygularının oluşması, istikrarlı davranış göstermeleri, karakter ve davranış bozukluklarının giderilmesi için çocuk evleri sitesi genel oyun sahalarıyla aile ortamını aratmayacak şekilde planlanarak az sayıda personelle aralıksız ve kalıcı bir hizmet sunmaktadır (Kılıç, 2019, s.18). Çocuk evleri sitesi, çocuklara koruma hizmetinin ve bakımlarının yanı sıra fiziksel, psikolojik, sosyal gelişimlerini eksiksiz bir şekilde tamamlamalarını amaçlamaktadır (Demirbaş, 2019, s.39).

Çocuk Evlerinin ve Çocuk Evleri Sitelerinin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Kurum bakımı içerisinde çocuklar için olumsuz durum ve olaylara yönelik sorunları ortadan kaldırmaya yönelik olarak küçük grup ya da benzeri guruplar dâhilinde yapılması

istenilen bakım hizmetlerinde çalışmalar sağlanmaktadır. Çocuk evleri ya da çocuk evleri siteleri bu çalışmaya yönelik olan durumlar içerisinde şekillenmiştir.

Bu evler çocuk bakım hizmeti konusunda koğuş tipi olan bakımlar ile karşılaştırıldığında, daha sağlıklı olduğu çıkarımı yapılmaktadır. Dolayısı ile burada yer alan temel hedeflerden birisi, çocukların sosyal hayattan kopmamaları ve topluma yönelik aktif bireyler olmaları amaçlanmıştır (Yıldırım, 2008, s. 211).

Bu bağlamda da çocuk evleri ve çocuk evleri sitesinde yer alan çocukların koğuş tipi olan kurumlara oranla çok daha avantaj sahibi oldukları söylenebilmektedir. Özellikle çocuklar üzerinde oldukça verimli ve birçok olumlu etkiyi de beraberinde sağlamaktadır.

Çocuk evleri ya da çocuk evi sitesinde yer alan çocuklar gelişim süreçleri içerisinde evde görev alan ebeveynlerini örnek almaktadır. Bu durum çocuğun gelişim süreci içerisinde normal kabul edilmektedir. Her çocuk gelişim sürecinde ebeveynini rol model olarak değerlendirmektedir. Bu evlerdeki çocuklar, sayı olarak da az olmalarından dolayı görevli olan personeller ile de sürekli bir iletişim halinde bulunmaktadırlar. Çocuk evi ya da çocuk evlerinde görev alan personellerin yine sık sık değişim sağlamaması, çocuklar için de avantaj konumdadır.

Çünkü çocuk için ebeveynin istikrarlı kalması güven konusunu da aşılarmaktadır. Personeller ile çocukların arasında oluşan bağlar özel bağlar olarak da gelişim sağlamaktadır. Dolayısı ile de çocuk güven duygusunu aşılarmakta ve kişilik gelişimi bakımından da olumlu değerler sağlayabilmektedir. Buna ek olarak da ebeveynlerde görev alan personeller çocukların kişilik özelliklerine göre de özel bir ilgi sağlayabilmektedir.

Başer (2013) sağlamış olduğu bir çalışma içerisinde de çocuk evleri ve çocuk evi içerisine görev alan personeller ile çocukların yakın ilişkide olduğu ortaya çıkarılmış ve çocuklarında personelleri rol model olduğunu kapsamıştır. Bakım personellerinde de cinsiyet rolü üzerinden bakım elemanlarının örnek alındığı ve benimsendiği de saptanmıştır.

Çocuk evleri sitesi ve çocuk evleri, çocuklar için olumlu değerlerin kazandırılması açısından da kendini yenilemiş ve çocukların avantajı olan durumlara daha çok odaklanmıştır. Çocukların toplum içerisinde yer alarak gelişim sağlaması çocuk için önemlidir. Bu bağlamda çocuk evleri ve çocuk evleri sitesi bu durumu sağlamayı amaçlamaktadır. Diğer taraftan çocukların toplum içerisinde iletişim kurması ve ilişki sağlaması da gelişim süreçleri açısından önemli sayılmaktadır.

Öte yandan da toplumu daha yakından tanıma fırsatını sağlama ve dışa dönük bir yapı içerisinde pek çok kazanımı sağlama imkânına sahip olmaktadır. Bu evlerde ayrıca komşuluk

ilişkilerinin de kazanıldığı, alışveriş yapma gibi özelliklerinin de oluşturulduğu ek olarak da topluma daha uyumlu bir gelişim sağladıkları da ortaya çıkarılmıştır.

Çelik (2016) yapmış olduğu bir çalışmada da, çocuk evleri ve çocuk evinin komşularına göre çocuklar ev ortamında mutlu ve huzurlu büyümektedir. Bu evlerdeki çocuklar güvenle büyüebilmekte ve huzurlu bir ortama sahip olabilmektedirler. Bu bağlamda da çocuk evini sevdiklerini ve çocuk evlerinde yakın ilişki kurduklarını ve komşuluk ilişkilerini yakından sağladıklarını dile getirmişlerdir. Çocuklar yine bu araştırma içerisinde de özgüvenli bir büyüme sağladıkları, sosyal oldukları, sevgi ve saygı gibi kavramları kazandıkları da saptanmıştır.

Çocuk evi ve çocuk evleri sitesinde yer alan en büyük avantajlardan biri evlerin dışarısında herhangi bir tabelanın yer almaması ve ev formunu yansıtmamasıdır. Dışarıdan bakan kişi bu ev hakkında çocuk evi ya da çocuk evi sitesi olarak konumlandırması mümkün olmamaktadır. Bu durum toplum içerisinde ön yargı yapılan çocukların toplum içerisinde de dışlanmasına neden olmamakta ve bir damga vurulmalarının da önüne geçmektedir (Yazıcı, 2012, ss.499-525).

Pehlivan ve Acar, (2009)'a göre çocukların farklılıkları toplum içerisinde olumsuz tutum ve davranışlar ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Bu nedenden dolayı da çocuklar istemsiz bir şekilde toplum içerisinde olumsuz tutum ve davranışlara maruz kalmaktadır. Bir takım damga ve etiket gibi sözlü ifadelerle de maruz kalmaktadır. Herhangi bir tabelanın konulmaması, çocuklar için bir avantaj da sağlamaktadır.

Özellikle çocuklar bir takım etiket yapılmaktan da kurtulmuş ve normal bir hayatı yaşıyormuş ve normal bir ev forumunda gelişim sağlıyormuş havası verilmektedir. Ayrıca çocuklar bu durum üzerinden de verilen olumsuz tutum ve davranışlara da maruz kalmamakta ve toplum içerisinde daha yakından uyum sağlayabilmektedir. Olumsuz davranışlara ve sözlü ifadelerle maruz kalan çocuk, genel olarak o eve, o mahalleye ait hissetmemekte ve kendini de kötü hissetmektedir.

Çocuğun evin içerisinde bir arkadaşını davet etmesi, arkadaşı ile bahçede oyun oynaması ve kendini o eve ait hissetmesi, o mahalleyi benimseme çocuk için pek çok olumlu değerleri kazanması bakımından etkili olmaktadır (Pehlivan, Acar, 2009).

Başer (2013), sağlamış olduğu bir araştırmaya göre çocuk evlerinde kalan çocukların, bu şekilde evleri benimsedikleri ve o eve karşı bir aidiyet duygusunun geliştiğini de ortaya çıkarmıştır. Çocuklar böylece bu evler ile bir özdeşim kurabilmekte ve yaşadığı hayatı benimseyebilmektedir.

Çocuk evleri içerisinde yer alan bu çocuklar aynı zamanda ev yaşantısı içerisinde de sahip olunan durumları ve yaşamı bu ev içerisinde sağlayabilmektedir. Bu duruma bağlı olarak da evlerde yaşayan çocuklar, korunma kararının kalkması sürecinden sonra tek başına bir ev tutup yaşamına devam edebilme özelliğine sahip konuma gelmektedir. Çocuğun özgüven, deneyim ve cesaret etme gibi öze yeterlilik durumları da çocuğa kazandırılmaktadır (Yazıcı, 2012, ss.499-525).

Başer (2013) tarafından Ankara Çocuk Evlerinde bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma içerisinde de çocukların öz bakım yeterliliklerinin yeterli bir seviye de sağlandığı gözlemlenmiştir. Ayrıca bu çocukların bakım ihtiyaçları yakinen sağlanmakta olduğu da saptanmıştır. Araştırma sonucunda yine çocukların kendilerine özel bir alan tanındığı ve bu alan içerisinde de kendiler için bir kazanım elde ettikleri de ortaya çıkarılmıştır. Bu kazanımlar harçlıklarını biriktirme, yatak odalarını kendi başlarına toplama, kendilerine yemek yapabilme, alışveriş yapabilme gibi kazanımlar elde edebilmektedir.

Ayrıca bu kazanımlar çocuklara pek çok olanak da sağlamaktadır. Özellikler kendilerini toplum içerisine ait hissetme, normal bir yerin gelişim özelliklerine sahip olma öz benliklerinde ve öz güvenlerinde de bir gelişim sağlandığı öne çıkmaktadır.

Çocuk ve Resim

Resim, çocuk için önemli bir etkinliktir. Özellikle çocuğun resim yapması, psiko-pedagogik durum içerisinde kendini daha iyi anlattığı ve aktardığı bir durum olarak da ele alınmakta ve bir ölçütün sağlanmasında olanak sağlamaktadır. Çocuğun resim yapması aynı zamanda pek çok gelişimi de beraberinde getirmektedir. Hem zekâ hem kişilik gibi durumlara olumlu bir etki sağlayabilmektedir. Resim çocukların kabiliyetlerini açığa çıkarma fırsatı sunduğu gibi çevre ve dış dünya da ile de bir gözlem yapmasına olanak sağlamakta, gözlemlendiği durumların yansımaları aktarım sağlayabilmektedir.

Boyama, çizim yapma ve bir şeyi yaratma gibi durumlar karmaşık bir süreç olarak da ele alınmaktadır. Çocuk ise bu süreç içerisinde bir çaba sarf eder ve bazı durumları birleştirerek ortaya bir anlam çıkarmaya çalışmaktadır. Gerçekleştirdiği bu etkinlik ile de deneyim ve gelişim kazanmaktadır. Resim yapma esnasında, yorum yapma, seçme ve yenilikler getirme gibi durumlara ek olarak dikkatini verme gibi değerler resim yapma sürecinde yer alan faaliyetlerdir. Çocuk resim yapma sürecinde sadece salt bilgiler de sunmamaktadır. Yaptığı bu anlam içerisinde pek çok anlam ve mesajlara ilişkin durumları da bizlere aktarım sağlayabilmektedir.

Çocuk resim yaparak, kendini bizlere aktarım sağlamakta ve ifade etmektedir. Genellikle düşünce, görüş ve duygularını da resim yolu ile aktarım sağlamaktadır. Çocuk için resim yapmak, dinamik bir faaliyet yapısını da kapsamaktadır. Dolayısı ile de çocuk için resim yapmak aynı zamanda yakın bir anlatım şekli olarak da adlandırılmaktadır.

Çocuğun bizlere sağladığı aktarımlardan dolayı da, olaylara yönelik olan duygu, düşünce ve hislerini de ifade etmesi bakımından sağladığı mesajlar ile de önemli bir araç olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Resim etkinliği aynı zamanda sözlü olmayan bir etkinlik süreci olarak da değerlendirilmektedir. Çocuk resim yaparak aktarmak istediklerini katarım sağlamakta ve iletişim gücü olduğu konularda resim ile teşhis konulabilmektedir (Yavuzer, 1993, s.49).

Çocuk yaptığı resimler ile birlikte, kendi iç dünyasında yapmış olduğu hayalini, duygu ve bilinçdışı olan isteklerini aktarmaktadır. Resim çocuğun duygularıyla fikirlerinin yansıması olduğu için de okul öncesi süreçte önemli bir etkinlik olarak tanımlanmaktadır. Resim yaparak çocuk, duygusal, zihinsel ve devrimsel gelişim sağlamak ve iç dünyasında var olan duyguları yansıtmaktadır.

Çocuğun resim yaptığı süreçte araştırmacılar, “*Çocuk bildiğini mi yoksa gördüğünü mü çizer?*” üzerinden çalışmalar sağlamıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda da çocuğun yapmış olduğu resimde yaptığı anlatımlar ile “*çocuk bildiğini çizer*” durumunda ele alınmıştır.

Çocukların resim de sağladıkları nesneler genel olarak görünmeyen yanlarını yansıtmaktadır. Bu durum bir araba ya da bir evin içerisinde çizilen durumlar ile de destek sağlamaktadır. Çocuklar çizdikleri resimler ile aynı zamanda ben bunu biliyorum seviyesinde çizim yapmaktadırlar ve böylece bilgilerini tam olarak resim ile aktarım sağlayabilmektedirler.

Zaman içerisinde çocuk yaptığı resimler ile bildiklerini gördükleri ile bağlamakta, gördüklerini de bildikleri ile bağlamaktadır. Bu eklem resim sürecine de yansımaktadır. Karşılaştığı durumlar zenginlik kazanmaktadır. Bu durum ise her geçen süreç içerisinde de yaşamının içerisinde rol olmaktadır. Çocuk gelişim süreci içerisinde sağladığı bilgiler doğrultusunda her geçen süreçte yen bilgi ve yeni ipuçlarının varlığına ihtiyaç duymaktadır

Çocuk ve sanat alanı içerisinde var olan gelişimlere dayanak olmak adına, estetikçiler, sanatçılar, eğitimciler, tarihçi ve psikologlar bu konu üzerinde farklı alternatifler de aramışlardır. Süreç içerisinde de bu alternatifler üzerinden de gelişim sağlamayı amaç edinmişlerdir. Çocuk resimleri ile yapılmış ve yakında ilgilenilen eski çalışmalardan biri 1885

yılında Ebezer Cooke tarafından yapılmıştır. Cooke, yapmış olduğu bir araştırmayı makalesinde yer vermiştir.

1887 senesinde Corrado Ricci'nin İtalyan çocuklarının yapmış oldukları çizimleri rapor olarak derlemiştir. Fakat bu dönem çocukların yapmış olduğu resimlere ilk dikkatlerin çekilmesine yönelik olan bir süreci de kapsamaktadır. Bu bağlamda resim akademik alana geçiş yapmış ve ölçütleri araştırmaya dâhil edilmiştir.

Çocuğun resim yapabilme yeteneği ve faaliyeti, kendince özgür sağlayabildiği bir faaliyet olarak ele alınmaktadır. Bu faaliyetler içerisinde aynı zamanda herhangi birilerinden bir destek almadan yapması keyif alarak meydana getirmesini de desteklemektedir. Çocuk ortaya çıkardığı anlamlardan dolayı da sürekli olarak denemeler yapmaktadır. Ortaya çıkardığı bütünlükten kendi içerisinde anlamlar ifade etmektedir. Yaptığı faaliyetlerin içerisinde çocuksu faaliyetler yatmaktadır.

1920 yılında çocuk ve resim arasında yapılan faaliyetler önem kazanmış ve dikkat çekmeye başlamıştır. Bu dönemde yapılan resimler ülkeler tarafından biriktirilme çabası içerisine girilmiştir. Resimler hakkında da bir yorum yapma ve anlama faaliyetleri de bir çaba olarak kendini göstermeye başlamıştır. Önceki dönemler de araştırmacılar için resim zihinde yer alan düşüncelerin bir kopyası olarak adlandırılmaktadır. Bundan dolayı da resim, çocuğun duygu ve düşüncelerini yansıtan bir pençeler olarak değerlendirilmektedir. Dönem içerisinde çocuk ile ilgili olan konular ve durumlar için sosyo-kültürel yapı içerisinde bir sınıflandırma faaliyeti de getirilmiştir.

Çocuk ve resim ile ilgili olan konuların en başında, gelişim süreçleri içerisinde yer alan resim sınıflandırmaları yer almaktadır. Çocuk resimlerine ilişkin olan süreçlerde yapılan başarılar, resmin aşamalarına ilişki olan temellerin sınıflara ayrılması olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuk ve resim arasında yapılan faaliyetler arasında bir tanım getirme ve özelliklerini yansıtmaya gibi durumlara ilişkin önemli katkıları Rouma vd. (1905) sağlamıştır.

1940 yılından sonraki süreçlerde çocuk ve resim konusuna ilişkin olan yeni bilgi ve görüşler ortaya çıkmıştır. Bu gelişim süreci de çocukların resimlerine karşı yapmış olduğu duygu ve düşünce yapısından kaynaklı bulunmaktadır. 1950 yılında yapılan testlerde artış sağlanmaya başlanmıştır. Bu artıştan kaynaklı olarak da resme olan ilgi her geçen gün daha da artış sağlamıştır. Resim çizen çocuğun duygu ve zihinsel ölçütleri bakımından ilişkiler araştırmaya dâhil edilmeye başlanmıştır. Son yıllarda, resimler çocukların sağlamış oldukları bilgi ve işlem süreçlerinin esas yapısı olarak deneysel süreçleri içerisinde incelenmeye başlanmıştır.

Çocuk Çizimlerinin Gelişim Aşamaları

Çocuk gelişim aşaması süreci içerisinde bedensel ve zihinsel gelişimleri sağlarken aynı zamanda sanat alanında da gelişim sağlamaktadır. Kâğıt üzerinde bir çizik ile başlayan süreç giderek bir resim süreci olarak kendini göstermeye devam etmektedir. Hatta bu süreç bir sanat evresi olarak devam etmekte ve resim sanatçılarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Zaman zaman duraksayan bir süreç olsa da bu süreç genel olarak ilerleyen süreçlere bırakılan bir sonraki süreçte tekrardan etkinleşen bir süreç olarak ele alınmaktadır. Resim yapma süreci değişken bir süreç olsa da her ne kadar bir çocuğu resim üzerinden anlamak tam olarak kesin olmamaktadır. Her çocuk için sanat evleri farklılık göstermektedir. Bir çocuğun yeteneği dâhilinde ilerleyen bu süreç bir diğer çocuğun aynı şekilde gelişim kaydetmesi mümkün değildir. Fakat çocukların gelişiminde üstün zekâlı ve geri zekâlı olan çocuklar olmadıkları için resme olan evleri genel olarak aynı düzeyde gelişim sağlamaktadır.

Genel geçer bir değer üzerinden temel alınacak olur ise de çocukların gelişim sağladıkları süreçler de resim de aynı şekilde gelişim sağlamaktadır. Bu durum üzerinde aynı zamanda çocuk daha ayrıntılı ve gerçekçi olmaya başlamaktadır. Buna ek olarak resim sürecinde yer alan evreler de yapılan resimler çarpıcı ve ayrıcı özellikleri bakımından da gelişim sağlamaktadır (Yavuzer, 1993, s.49).

Çocuk resimlerine ilişkin olarak karşımıza çıkan en nemli gelişim süreçlerinin başlarında çocuk sınıflandırması görüşleri yer almaktadır. Bu sürecin bu şekilde gelişim sağlamasındaki en önemli neden, başarılı bir sonuçların kazanım sağlaması olarak ele alınmaktadır. Bundan sonraki süreçlerde de yine çocuk resimlerine ilişkin olarak sınıflandırma ve tanımlamalara yer verilmektedir.

Klepsch ve Logie Çocuklar Çizer ve Anlatır adlı eserinde, çocuk ve resim ile ilgili olan konuları üç aşama üzerinden bir yorum getirmiştir. Yorumların geneli psikolojik bir yapı içerisinde yapılmıştır. Bu üç aşama ise eksik bırakılan çizgiler, büyüklük ve son olarak da abartılı çizgiler olarak adlandırılmaktadır.

Çocukların gelişim evlerini kapsayan beş aşama yer almaktadır. Bunlar;

- Karalama Dönemi(2-4 yaş)
- Şema Öncesi Dönem(4-7 yaş)
- Şematik Dönem(7-9 yaş)
- Gerçeklik Dönemi(9-12 yaş)
- Mantık Dönemi(12-14 yaş)

Karalama Dönemi (2-4 yaş). İlk dönemler de çocuk kâğıt üzerinde çizgiler kullanmaktadır. Bu aşama ise karalama süreci olarak tanımlanmaktadır. 18 ay sonrasında yapılan bu faaliyet çocuğun ilk karalama çalışması ile ortaya çıkmaktadır. Bu süreç temel alındığında çocuk için önemli bir süreç olarak ele alınmaktadır. Çocuk için büyük bir gelişim evresidir. Bu süreçte çocuk sadece çizgi olarak değil, boya ve yazı biçimleri ile de kendini ifade etme gelişimi sağlamaya başlamıştır (Yavuzer, 1993, s.49).

Karalama üzerine yapılan gelişim süreci genel olarak gelişimde yer alan ilk süreç olarak da adlandırılmaktadır. Çocuğun bu sürece geçiş yapması aynı zamanda çocuk için de pek çok gelişimi beraberinde sağlamaktadır. İnce motor gelişimi, kas gelişiminin sağlanması, zekâ gelişiminde ilerleme kaydedilmesi ve resim çizmede ayrıntılı çizmeye dayalı bir sürecin başlaması adına önemlidir. Ayrıntılı çizim yapma aşamaları da diğer bir aşama olarak ele alınmaktadır. Bu aşama içerisinde çocuk, birkaç hafta aralıklar ile resim yapma süreçlerinde kazanımlar elde edebilmektedir. Bu durum her çocuk için farklılık yaratabildiği gibi gelişim sürecinde birkaç hafta erken ya da geç olabilmektedir.

Çocuk karalama sürecinde, faaliyet alırken aynı zamanda duyduğu kelimeleri tekrar etme eğilimindedir. 2 yaşında karalama faaliyeti gerçekleştiren bir çocuk yapılan bu çalışmaların bir anlamı ve psikolojik çıkarımları bulunmamaktadır. Karalama çalışmaları genel olarak kalem kaldırmadan da yapılmaktadır. Yan çizgi, geri çizgi ya da ileri çizgiler şeklinde ilerleme sağlayabilmektedir.

Çoğunlukla yapılan araştırma süreçlerinde, karalama çalışmaları herhangi bir süreci ifade etmemektedir. Bir niyet bulunmamaktadır. Piaget ve Luguët bu süreç için oyuna alışma ve oyun sürecine adım atma olarak da tanım getirmektedir. Karalama süreci sadece oyuna geçiş süreci olarak değerlendirilmektedir.

Başlangıç olarak omuz desteği ile faaliyete geçirilen zikzaklar ve bunu takip eden daireler diresek ve el desteği ile gelen çalışmalara bırakmaktadır. Bu yapılan hareketlerin karşısında yine yukarıdan aşağı doğru yapılan karalamalar ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak da zikzak, dairesel hareketler, kalın yumruk ve yapılan karalama gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmalar çocuk için hem bedensel hem de zihinsel gelişimi için oldukça önemli bulunmaktadır.

2 ila 4 yaş grubunda sağlanan gözlemler ile birlikte yapılan karalama çalışmaları belirli bir düzen içerisinde yapılmaktadır. İlk evlerde gelişigüzel olarak yapılan bu çizgile ilerleyen süreçlerde bir anlam ifade eden çizgilere dönüşüm sağlamaktadır. Aynı zamanda bu çizgiler yetişkinler tarafından da anlamlı bulunmaya başlamaktadır. 1 ila 4 yaş arasındaki bir

süreçte yapılan karalama faaliyetleri her gelişim evresi ve süreçte ilerleme sağlamaktadır. Bu ilerlemeler ise hızlı bir şekilde yapılmaktadır.

Yapılan karalamalar çoğunlukla üç temel aşama şeklinde ele alınmaktadır. Bunlar;

- Kontrollü Yapılan Karalamalar
- İsimlendirilen Karalamalar
- Rahatsız Durumları İfade Eden Karalamalar veya Çizgiler

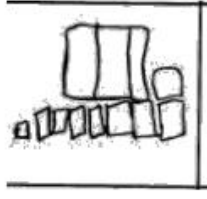
Çocuk ilerleyen süreçler içerisinde yaptığı karalama çalışmalarından haberdar olmaya başlamaktadır. Yaptığı karalamalara ilişkin olarak haberdar olaya başlamaktadır. Diğer bir ifade ile de bu çizgilerin artık farkına varmaktadır. Çocuklar yaptıkları karalama eylemini büyük bir heves ile gerçekleştirmektedir. Bu dönemdeki çocuk yaptığı hareket ile düşünce eylemlerindeki uyum başarı olarak nitelendirilmektedir. Bu süreç çocuk içinde önemli bir süreç olarak ele alınmaktadır. El ve göz ile birlikte ortaya çıkan durumdan çocuk mutluluk hissetmeye başlamaktadır. Bu kontrol dürtüsü yeni yeni çalışmalara da başlamasına destek olmakta ve karalama süreci bir anlam ifade etme dönemine değin evrilmektedir.

Çocuk gelişim sürecinde elde ettiği durumları aktif olarak devam ettirmeye de başlamaktadır. Özellikle çizdiklerinin farkına varmış olmasına rağmen yaptığı çalışmadan bir yorum getirme eğiliminde değildir. Ancak bu durum bir süreliğine devam ettikten sonra yaptığı çalışmalar üzerinde de kendisi de bir yorum getirmeye başlamaktadır. Bu durum ise genel olarak da karalamanın objeler üzerinde evrilmesi ile ilişkilendirilmektedir.

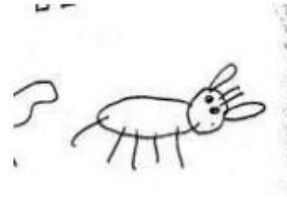
İlk kez resim ortaya çıkarmayı başaran çocuk bu durumdan mutluluk duymaktadır. Mutluluk hisseden çocuk bu durumu devam ettirmektedir. Ancak bu mutluluk uzun sürmemektedir. Bu çizgiler süreç içerisinde bir rastlantı sonucu elde edildiği için rastlantısal durumlar kendini tekrar etmemektedir. Sonraki dönemlerde de bu durum benzerlik gösterme şekli ile devam etmektedir. Bu durum üzerinden karalamaya devam eden çocuk şekillerden bir anlam yarattığının da farkına varmaktadır. Bu karalamalar bir objeyi andırmaktadır. Bu durumda çocuk her çizdiği durum üzerinden bir anlam getirmekte ve belirli yorumlar ifade etmeye başlamaktadır (Yavuzer, 1993, s.49).

Karalama sürecinde çocuk 18. ayını tamamlamış olmaktadır. Çizim sürecinde artık dairesel hareketler kendini göstermeye başlamaktadır. İlk değişim süreci başka bir çocuğun yaptığı çalışmaları tekrar etme ile evrilmektedir. Bu süreç taklit süreci olarak da ele alınmaktadır. Değişim süreci çocuğun kendi bedensel ve fiziksel sürecini de kontrol altına alması süreci ile de ilişkilendirilmektedir. Çocuk artık bedensel gelişimini farkında ve bu durumu kontrol edebilme yetisine sahip konumdadır.

Şekil 1. 4 Yaşındaki Bir Çocuğun Çizimleri

Bina çizimi (4 Yaş).

Hayvan figürü çizimi (4 Yaş).

İnsan figürü (4 Yaş).

İnsan figür (4 Yaş)

Şekil 1’de görüldüğü üzere 4 yaşındaki çocuğun çizimlerine ilişkin çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışma süresince çocuk farklı türden karalama ve çizimler ortaya çıkarmaktadır. Genellikle çocuk karalama şeklinde yapmış olduğu çalışmalar içerisinde zihinsel ve bedensel gelişim sağlarken aynı zamanda mutluluk hissetmektedir. Bu durum üzerinden çocuk olağan gücü ile karalama yapmaya devam etmektedir. Karalama faaliyetlerinin gerçekleşmesi bakımından da çocuk bu süreçte kas gelişimine de destek sağlamaktadır. Çizimleri ortaya çıkardıkça, görsellerin de bir kontrol oluşturma sürecine de hâkim olmaktadır. Dolayısı ile de yaratıcılık sürecinde bağımsız bir süreci de kazanım sağlamaya başlamaktadır. Bu çocuk için olumlu bir durumdur. Çocuğun gergin olan durumlarını da en aza indirmektedir.

Çocuğun gelişim sağlaması ve sanat alanında etkin bir rol almasında ebeveynlerin rolü oldukça önemlidir. Bu süre. Çocuk gelişim ağılaması bakımından oldukça önemli bir süreçtir. Çocuğun var olan yeteneklerinin ortaya çıkarılmasında imkânların sağlanması oldukça etkilidir. Ayrıca çocuk karalama yaparak bu dönem de kendi öz benlik gibi değerleri de kazanmaktadır. Tüm bunlardan da öte çocuğun gelişim sürecinde etrafına karşı bir gözlem yapabilme gelişimlerin kazanılması üzerinden de yardımcı olunması ve teşvik sağlanması gerekmektedir. Dolayısı ile gerekli materyalleri çocuğa tanınması gerekmekte ve yaratıcı gelişiminden haberdar olmasına yardımcı olmakta önemlidir. Tüm bu sorumluluklar doğrudan ebeveynle ilişkilendirilmektedir. Okul döneminde de öğretme ile ilişkilendirilmektedir (Yavuzer, 1993, s.49).

Şekil 2. Karalama ve Anlamları

Karalama 1	.	nokta
Karalama 2		tek dikey çizgi
Karalama 3	—	tek yatay çizgi
Karalama 4	\ /	tek diyagonal çizgi
Karalama 5	⤿	tek eğri çizgi
Karalama 6		çoklu dikey çizgi
Karalama 7	=====	çoklu yatay çizgi
Karalama 8	\\ //	çoklu diyagonal çizgi
Karalama 9	⤿⤿⤿	çoklu eğik çizgi
Karalama 10	~	dolanan açık çizgi
Karalama 11	~	dolanan kapalı çizgi
Karalama 12	~	zik zak ya da dalgalı çizgi
Karalama 13	e	tek ilmek çizgi
Karalama 14	eee	çoklu ilmek çizgi
Karalama 15	⌀	spiral çizgi
Karalama 16	⊙	daire üstünde çoklu çizgi
Karalama 17	⊙	daireyi çevreleyen çoklu çizgi
Karalama 18	⊙	dağınık dairesel çizgi
Karalama 19	⊙	uçları çaprazlanan tek daire
Karalama 20	⊙	mükemmel olmayan daire

Şema Öncesi Dönem (4-7 yaş). Karalama dönemine ilişkin olarak yapılan figür ve objeler genellikle ilk yapılan faaliyetler arasında yer almaktadır. Ancak ortaya çıkarılan bu faaliyetler ise eksik ve anlamsızdır. 3 yaşındaki çocuk bir insan kafasını çoğunlukla bir yuvarlak bir kafa olarak çizmektedir. Bu yaş döneminde insan objesine en öncelik verilen yer kafa olarak temel alınmaktadır. Genel olarak bu dönemde çizilen figür ve objeler anlamsız ve basit olarak formüle edilmiş görsel olarak da ele alınmaktadır (Lowenfeld, 1964; Akt., Yavuzer, 2011).

Şema öncesinde çocuk, çizmek istediği objeyle ilgili olarak kâğıda geçirme evresinde genel olarak bir kaygı hissetmektedir. Bu durum ise çocukta büyük bir doyuma da neden olmaktadır. Çocuğun yaptığı resimler sadece ebeveynleri ile ilgili değil öğretmenleri ile de yakından önemli sayılmaktadır. Çocuğun duygu ve düşünce dönemlerine ilişkin olarak bir kaynağın olduğu vurgulanmaktadır.

Çocuklar genel olarak 4 yaşından sonra kavranabilecek seviyede objelerin resimlerini çizebilmektedirler. Bu objeler hakkında bir yorum getirilebildiği gibi aynı zamanda net bir çıkarımların yapılması da oldukça zor bulunmaktadır. Fakat 5 yaşından sonra yaptığı objelerde ağaç ve ev gibi değerler kavranabilmektedir. Bu süreçte çocuk öznel bir değerle

ifade edilmektedir. Yaptığı çizimlerde kendi egemen görüş ve düşünceleri ön plandadır. Çocukta var olan bu düşünceler var olan kültür ve mantık değerleri de değişkenlik göstermekte ve o şekilde biçim almaktadır. 5 yaşında bir çocuğun yapmış olduğu resimde insan figürleri çoğunlukla şematik olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk gördüğü şey üzerinden bir çıkarım yapmakta ve çizimlerine buna göre gerçekleştirmektedir. Vücut genel olarak biçimsiz ve anlamsız olarak karşımıza çıkmaktadır. Önemli bulunan şeyler genel olarak biçimsiz ve büyük ebatlarda çizilmektedir. Fakat bu çizimler dikkate alınmadan çizilmektedir (Yavuzer, 1993, s.49).

Dört yaşından sonraki süreçlerde çocuklar yaptıkları çizimlerde tanınacak biçimlerde çizim yapaya başlamaktadırlar. Bu yaşlarda çocuklar düşüncesinde canlandığı obje ya da kavramlara ilişkin olarak çizim yapmaktadır. Bu durum ruhsal olarak çocuğa büyük bir doyum da sağlamaktadır. 5 yaşın ardından çocuk dışarıda var olan ev, araba ve ağaçlara ilişkin olarak objeleri kendi kafasında canlandırıp çizmeye başlamaktadır. 6 yaşına gelindiğinde çizdiği şekillerin genel olarak bir anlam ifade ettiği durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu anlamlar çocuk için bir şeyi ifade etmektedir.

İnsana dair yapılan çizimler ise vücut oranlarında gerçek ile benzerlik arasında uyum yoktur. Önemli sayılan şeyler bu yaş içerisinde büyük ve orantısız bir biçimde biçim almaya başlamaktadır. Çocuk için çizilenler önemli ve dikkat kesilmesi gereken bir durum ile ilişkilendirilmemektedir (Yavuzer, 2011).

Bu süreçte çocuk sembolik düşünce yapısı ile ilgili olarak konuşma becerileri de sağlamaya başlamaktadır. Dış dünya da var olan eşya, nesne ve oyuncaklar ile ilgili olarak da sürekli olarak konuşmaktadır. Çocuk kendi başına oyun oynarken biri varmış gibi oyun oynamaktadır. Oyun içerisine dâhil ettiği eşya ve nesnelere karşı bir canlı formu vermektedir. Oyun esnasında bunlarla konuşmaktadır. En çok bu durum kendi kendine oyun oynama sürecinde ortaya çıkmaktadır.

Sembolik düşünce biçimlerine ilişkin olarak çocuk genel olarak görmediği ve nesnesi olmayan şeyler ile de konuşmaktadır. Aynı zamanda var olmayan durumlarda çocuk hayal etmektedir ve o şekilde bir konuşma gerçekleştirmektedir. Bu durum resimlerine yansıma gösterebilmektedir (Uluğ, 1997).

3 ila 4 yaşlarında hayal dünyalarına ilişkin olarak çocuklarda durum giderek zenginlik kazanmaktadır. Resimlerde yaptıkları şeyler giderek renk kazanmaya ve anlam kazanmaya başlamaktadır. Bu dönemde yapılan resimler genellikle çizgi odaklı oldukları için çizgi ve dairesel hareketlerle yapılan bu faaliyetler, hayvan ya da insana benzediği var sayılmaktadır. Bu süreçte gelişim hızlı kat edildiği için hızlı düşünmeye de başlanılmaktadır.

Yapılan çizimler çocuğun düşüncesinde önemli olarak değer bulan obje, nesne ve kavramlar üzerinden sağlanmaktadır. Objeler resim içerisinde genel olarak gelişigüzel bir biçimde yapılmaktadır. Bu gelişim dönemine bakıldığında tam olarak çocuk uzay ve mekâna ilişkin olan kavramaları algılayamadığından kaynaklıdır. Renk seçim süreçleri de mantıktan daha çok duygusal bir süreç olarak seyir etmektedir (Çankırlı, 2008).

5 yaşından sonraki süreçlerde çocuk genel olarak kafa ve gövdeye ilişkin olacak şekiller çizmektedir. Kafa kısmında bir ağız, bir burun ve gözler yer almaktadır. Kollar ve bacaklar gövde kısmından çok alakasız bir biçimde çizilmektedir.

Araştırmacılara göre bakıldığında bu dönem de yapılan çizimler o yaş gurubu için oldukça önemli ve eşsizdir. Fakat bu dönemde çizilen taslaklar da simgeden daha çok şematiktir. İlerleyen yaşlarda da bu resimde çizgiler daha da gelişim göstermekte ve detaylar çizilmektedir.

Bu detaylar; kulak, parmaklar, göz bebekleri, boyun gibi kısımlardır. Bu aşamada tek boyut olarak ele alınan insan vücudu iki boyutlu bir aşamaya doğru eğilmektedir. Özellikle vücut bölgelerinde biçimsiz olan yapı giderek orantı ve biçimli olmaya başlamaktadır. Örnek olarak 5 yaşındaki bir çocuk, bir insan çizerken insan kafasını insan vücudundan daha büyük bir şekilde çizmemektedir. Yaş alımı gelişim sağlamak ile birlikte olarak gelişim sağlamaktadır. Bu gelişim çizim kalitesi ve oran orantı durumlarına aynı şekilde yansımaktadır.

İnsan resmi dışında da çocuk, etrafında var olan objelere ilişkin olarak da bir çizim yapmaya eğilimlidir. Bu objeler çizim aşamasında gelişigüzel bir şekilde yapılmaktadır. Bu ilk olarak sağlanan girişimler ebeveynler için de önemli ele alınmaktadır. Şema öncesi dönemde çocuklar kişilik yapıları ve özellikleri ile ilgili olan durumların resimlerini çizmektedirler. Çocuğu ile yakından ilgilenen, çocuğunu tanıyan bir ebeveyn çocuğunun neler çizdiği hakkında az çok bir fikre sahip olması da gerekmektedir (Yavuzer, 2011).

Gesell, 4 yaşında olan bir çocuk için şu yapılardan ve özelliklerden söz etmektedir: Çocuk kalemi veya fırçayı yetişkin bireyler gibi tutmaktadır. Büyük bir dikkatle ve titizlik içinde çalışmaktadır. Düşüncelerini aktif bir hayal gücüyle kâğıda geçirmektedir. Şekiller çizmektedir, kabaca harflere benzeyen şeyler yazmaktadır. Cisimlerin büyüklükleriyle ve mekân ile olan bağlantısı zayıftır. Kendisiyle ilgili önemli olan kimi detaylar çok büyük olarak çizilmektedir (Gesell,1949; Akt., Yavuzer, 2011)

6 yaşına gelen çocuğun şekillerinde yer alan ifadeler daha da biçimsellik kazanmaya başlamaktadır. Mekâna bağlı olan durumlarda nesnelerin sağlanmasında bir ilerleme

kaydedilmektedir. Önceki dönemde çizdiği objelerin dağınık bir biçimi artık bir merkez etrafında ortaya çıkmaya başlamaktadır. Çizgiler ise çizim aşamasında anlamlı bir yapı içerisinde seyir etmektedir.

Gelişim aşamasında olan çocuk çizdiği görseller ile bir anlam yaratmaya başlamaktadır. Çizdiği resimlerin içerisinde yeni kavramların da peşine düşmektedir. Düşüncesinde yatan anlamlar da sürekli olarak değişiklik gösterdiği için resim için de bu anlamlar sürekli olarak değişiklik göstermektedir. Bugün çizmiş olduğu bir ağaç, yarın çizmeyi hedeflediği ağaçtan farklıdır. Bu durum yalnızca ağaç figürleri içerisinde geçerli olan bir durum değildir. Aynı zamanda insan içinde geçerlidir (Lowenfeld, 1964; Akt., Yavuzer, 2011).

Çocukların sağladıkları çizimler tam olarak net anlamlar kazandırılması için çocuğun gelişimlerini de genel bir çerçeveden bakılması gerekmektedir. Bunlar; sosyal, bilişsel, duygusal, zihinsel ve güdüsel olarak da tüm yönleri ile değerlendirilmesi ve ele alınması gerekmektedir (Bayraktar ve Sayıl, 1988).

Bu süreç içerisindeki çocuklar resimlerini çizme konusunda hayali bir durum bağlamında ilerlemektedir. 4 yaşında kare 5 yaşında da üçgen gibi figürler şekillenmeye başlamakta ve yaratılmaktadır.

Tuvalet eğitimi başarılı bir şekilde tamamlamış olan çocuklar, kazanımlarından dolayı kişisel ihtiyaçlarını kendileri sağlayabilmektedir. Bu bağlamda da resim çizerken gövde kısmın altını kapalı bir şekilde çizdikleri de görülmektedir (Çankırlı, 2008).

Şema öncesi dönemde çocuk genel olarak farklı olan durumları anlatmak ve aktarmak için farklı yöntemleri denemektedir. Bir objeyi içerisinde ya da önünde sağlanması gereken bir durummuş gibi hayali bir biçimde çizimler yapabilmektedir. Bir evi ön kısımdan çizerken o ev içerisinde aynı zamanda insanları oturuyorken de çizmektedir. Bu sayede evi saydam bir biçimde resmetmektedir.

Çoğunlukla çocuklar, yaş aldıkları süreçler içerisinde giderek çizimlerinde de gerçeğe dönük çizimler ortaya çıkarmaya başlamaktadır. Buna ek olarak 5 ila 7 yaşlarındaki çocuklarda yaptıkları resimlerde çocuğun tahmin ettiği fakat normal olarak adlandırmadığı objeler de kendini göstermektedir. Bunu uzmanlar saydam ya da röntgen çizimli bir çizim olarak ele almakta ve şeffaf resim olarak adlandırmaktadır.

Luquet'e göre bu durum zihnin içerisinde yer alan gerçeklik ile ilgili olarak belirlenen değerlerin niteliği olarak adlandırılmaktadır. Çocuk bir kelimeyi tam olarak öğrendiğinde o kelime için sayısız bir tekrar gösterebilmektedir. Aynı durum resim içerisinde de geçerli

sayılmaktadır. Çocuk da çizdiği objeleri sürekli olarak yan yana getirerek çizim yapabilmektedir (Yavuzer, 2011).

4 ve 5 yaşlarındaki çocuk, herhangi bir ayırım yapmaksızın bir şeyi zihninde belirlemeden, renkleri amaçsızca kullanabilmektedir. Bu dönem de üç ana renk var olmaktadır. Bu dönemde en çok bu renkler kullanılmaktadır. Karalamaya ilişkin olan süreçlerde çocuk genel olarak kullandığı renklerde şeffafa yakın bir renk kullanmaktadır. Bu renklerin ardından yavaş yavaş renkli boyalara geçiş yapmaktadır. 5 yaşındaki çocuk, mavi, yeşil, sarı, beyaz ve turuncu renkleri de kullanmak istemektedir (San,1979; Akt., Yavuzer, 2011).

4 ile 5 yaşındaki çocuklar genellikle renk konusunda çok fazla ayırt edici değillerdir. Boyama yaparken bir amaca dayandırmaksızın boyama yapmaktadırlar. Bu dönemdeki çocuklar ana ve ara sıcak renklerini öğrenebilmektedirler. Mutlu ve pozitif bir ruh haline sahip olan çocuk genel olarak renkli ve canlı renklerin ağırlığında olduğu bir resim çizmektedir. Mutsuz olan çocuk ise daha renksiz ve kahverengiye dönük tonlar kullanmaktadır. Bu duruma ek olarak çocuk hangi rengi çok seviyor ise o renk ağırlığında da bir ton kullanabilmekte ve tonu daha çok ağırlık vermektedir (Yavuzer, 2011).

Bu süreç çocukların kavramlar ile ilgili durumları bağımsız bir şekilde çizmektedir. Bu yaşlarda olan çocuk bir burun ya da bir ağız nasıl çizilmesi gerektiğine dair temel sorular sormamaktadır.

Bu dönemde çocuk resim yaparken duraksama yaşamadan resim yapmaktadır. Hızlı hareket ederek resim çizdiği için de hayal dünyası çok aktiftir ve geniştir. Bu dönem gelişim için çok önemlidir. Bu nedenden dolayı da aileler çocuklarına resim yapma fırsatı vermesi gerekmektedir. Gelişimleri ve yeteneklerinin oluşması açısından oldukça önemli bir süreci verimli bir hale getirmelerine neden olabilmektedir (Yavuzer, 2011).

Şematik Dönem (7-9 yaş). Bu dönemde çocuklar genellikle, objeler hakkında bir dizilim ortaya çıkarmaktadır. İnsan figürüne bağlı yaptığı resimlerde bilinen bazı ince detayları artık kavrama eğilimindedirler.

İnsanda var olan bazı bölgeleri daha sembolik bir şekilde çizmeye eğilimlidir. Bu yapılar ise daha çok geometrik şekiller ile kendini göstermektedir. Bu şekiller çoğunlukla yüz ile vücut içerisinde ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde yer alan çocuklar mekâna dayalı olan kavramları da aynı şekilde yaptığı resmin içerisine dâhil etmektedir.

Şekil 3. Şematik Dönem Çocuk Çizimi

Çocuk bu dönemde "Ben toprak üstündeyim, araba da toprak üstünde, ot toprakta yetişiyor. Yukarıda gökyüzü... Her şey, bütün cisimler toprak üstündedir" gibi mantığa yatan kurgular ortaya çıkarmaktadır. Ele alınan şemalardaki belirginlik, ebeveyn ya da öğretmenlerin de bilgi ve anlam yaratmasına da destek vermektedir. Yapılan resimler aynı zamanda çocuğun gelişimi ile de yakından ilgilidir. Yapılan resimlerde çocuk kendi ilişkilerine dayanak olan resimleri çizmekte ve hatta buna ek olarak da başkaları ile olan ilişkileri de resimde çizmeye başlamaktadır. Bu ilişkiler ise mantığa uygun olan ilişkiler olarak da temel alınmaktadır.

Bu dönemde yapılan resimler daha çok kendisi dışında olan figürleri de içermektedir. Dış dünya ile ilgili olan durumlara hâkimdir ve farkındadır. Dolayısı ile tüm bunları fark eden çocuk kendi resimlerinde dış dünya ile ilgili olan durumları da resmetmektedir (Arıcı, 2008).

Gerçeklik Dönemi (9-12 yaş). Bu dönem içerisinde gelişim sağlayan çocuk, dış dünya ve çevresi ile ilgili olan durumları oldukça hâkim bir yapıdadır. Bu nedenden dolayı yaptığı resimlerle ilgili olarak da bilinçli bir çizim yapmaya başlamaktadır. Bu dönem de çocuğun yaptığı resimlere ilişkin olan durumlar daha ayrıntılı ve daha nettir. Ayrıca yapılan resimlerde daha çok ayrıntıya yer verilmektedir.

9 ila 12 yaş arasındaki çocuklar genel olarak da ayrıntılara takılmakta ve ilgi duyabilmektedir. Ayrıntıları ekleyen çocuk daha çok resimlerini başkalarına göstermekten hoşlanmamaktadır. Resimleri hakkında bir çıkarım ve anlam yaratılmasını da istememektedir. Kendi ifade ettiği durumları da açıklamak istememektedir. Renk kullanımında da tonlar genel olarak gelişigüzel olmaktan daha çok gerçeğe yönelik olarak yapılmaktadır.

Bu dönemdeki çocuk, kendi içerisinde yer alan gerekliliklerden dolayı da bir iletişim ve ilişki kurmaya yönelim sağlamaktadır. Gelişim sürecinde kendinde var olan sınırlılıklarında farkındadır ve bu farkındalıktan dolayı da gurup içerisinde gelişim sağlamak ve iletişim kurmaktadır. Bu bağlamda da çocuk içerisinde var olan durumdan dolayı da

malzeme ve nesnelere karşı da bir ilişki kurmaktadır. Dolayısı ile de yeni şeylere olan ilgisi artmakta ve yeni nesne ve ilişkileri keşfetmek istemektedir.

9 ila 12 grubu çocuklarda resimlerinde geçmiş çocukluk süreçleri bitmiştir. Ancak resimlerde güçsüz ama özgür bir atmosfer hâkim olmaktadır. Topluma bağlı olarak da gelişen kültür ve yaşam biçimlerine yönelik olan durumları da uyma eğilimleri ortaya çıkmaya başlamaktadır. İnsana dair olan figürlerde oldukça detay ve ayrıntı yer almaktadır. Mekâna bağlı olan durumlarda gene olarak bir netlik ortaya çıkmaktadır. Mekân ve uzay kavramları algılanmaktadır. Yer çizgileri genel olarak yukarı doğru yapılmaktadır ve toprağın kendi renginde boyanmaktadır.

Bu dönemde cinsiyete bağlı olarak da farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Kız ve erkekler resim yaparken genel olarak farklılık göstermektedir. Kızlar bu yaşlarda giysi, çiçek, küçük hayvan figürleri çizerken, erkekler ise daha çok tren, savaş, tekne ve spor gibi durumları çizmektedir.

Şekil 4. 9 ila 12 Yaş Grubunda Ayrıntı ve Gerçeklik Dönemi Çizimi

Genel olarak resme başlanırken çocuklar öncelikle düşünmektedir. Hangi konu ve olay hakkında bir resim çizilmesi gerektiği önceden belirlenmektedir. Bunun ardından da yapıla resim beğenilmeme gibi durumları ortaya çıkarmaktadır. Hayat ettikleri tema eşsiz oluşu için yapılan resimlerdeki detaylar tam olarak sağlanamadığında mutlu olmamaktadırlar. Bu durumdan dolayı da resme karşı bir soğuma durumu ortaya çıkabilmektedir.

Bu dönemde çocuklar yaptıkları resimlerden dolayı beğenmeme durumu ile karşı karşıya kalmaktadır. Bundan dolayı da kendine güveni sarsılabilir. Bir şeyi yaratma konusunda ortaya çıkan durumda tam olarak netlik yoktur, zihin bulanıktır. Hedeflenen resim zihinde olan resim ile tam olarak benzerlik içermemektedir (San, 1979; Akt., Yavuzer, 2011).

Mantık Dönemi (12-14 yaş). Bu dönem ergenlik sürecine denk gelmektedir. Bundan dolayı da artık çocuk dış dünya ile ilgili olan durumlara oldukça hâkim bir yapıdadır. Çevresinde olan biten durumdan tam olarak haberdardır. Bundan dolayı da olan biten durumlarla ilgili olarak da bir merakları oluşmaktadır. Bu süreçte yapılan resimlerde genel olarak detaylara hâkim bir yapıda olunmaktadır. Hâkim olunan bu detaylar ise oran orantı, boyut ve derinlik gibi yapıları da aynı şekilde resimlere yansıtmaktadır.

Bu dönemde çocuk, insan figürüne olan ayrıntıları daha da iyi çizdiği ortaya çıkmaktadır. Gelişim sürecinin de farkında olan çocuk cinsel özelliklerine olan durumları da fark etmektedir. Bundan dolayı da resim yaparken bu durumları resme yansıtabilmektedir.

Şekil 5. Mantık Dönemi Çocuk Çizimi

Bu dönemde çocuk, renklere ilişkin olan durumları tam olarak fark etmekte ve hâkim olmaktadır. Resimlerinde de renkleri en iyi şekilde kullanmaktadır. Bu durumu da resimlerinde net bir şekilde görmek mümkündür.

Çocukların Kendilerini İfade Etme Aracı Olarak Resim

Bir İletişim Aracı Olarak Resim. Yazının ortaya çıkmasından önce iletişim aracı olarak insanlar resim yapmayı tercih etmişlerdir. Dünden bugüne değin iletişim ve anlamları anlamlandırma gibi durumlar da değişkenlik göstermiştir. Resim sanatı yine iletişim araçlarından biri olarak adlandırılmakta ve bir kişiyi anlamanın en iyi yollarından biri olarak tanımlanmaktadır. Resim kimliğe, kimlik ise resme doğru bir yönelim göstermiştir. Dolayısı ile bu süreçlerin ardından yapılan araştırmalar da bu durumu desteklemiş ve çocuğu tanıma ve anlama gibi durumları ortaya çıkarmıştır.

Bu durum hakkında bir görüş ortaya sunan kişi de aynı şekilde Donald Winnicot olarak karşımıza çıkmaktadır Winnicot, (1963) yapmış olduğu çalışmalar gerekçesi ile birlikte düzmece ve kendilik gibi kavramların varlığından söz etmektedir. Gerçek olan kendilikten çocuk düzmece olarak adlandırılan bir sürece geçiş yapmaktadır. Bu süreç içerisinde de çocuk resim yapmaktadır. Resim yapan çocuk aynı zamanda iletişim sürecinin en iyi halini yansıtmaktadır. Esas olan bir arayışa bağlı olarak da var olan durumun somut halini ortaya çıkarmaktadır.

Resim yapan her çocuk, resim yaparken amaçsız eğriler ve eğrileri de çizerken anlamsız sesler çıkarmaktadır. Süreç içerisinde bu durum gelişi sağlamaya başlamaktadır. Ardından işaretler sembol dönemine geçiş sağlamakta ve değer kazanmaya başlamaktadır.

Yine resim yapan çocuk süreç içerisinde sembol olan çizimlere verdiği anlamlar yitirilmekte ve şema haline dönüşüm sağlamaktadır. Bu dönem çocuğun kendi düşünce duygularını yansıttığı ve kendini resim yaparken özgür hissettiği bir süreç ile de ilişkilendirilmektedir (Savaş, 2014).

Çocuklar genel olarak yetişkinleri rol model almış olsa da yetişkinlerin minyatürü olarak ele alınmaması gerekmektedir. Bu bağlamda direkt olarak bir yetişkin gibi davranışlar sergilememesi normal karşılanmalıdır. Çocuktan üstün bir durum beklentisi sağlanmamalıdır. Sağlamış olduğu resimlere ilişkin olan durumları, farklı bir atmosfer gibi düşünmesi bu şekilde değerlendirme getirmesi gerekmektedir. Bu durumlar ise genel olarak çocuğun resimlere yansıtmış olduğu güçlü hayal gücüne bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Hayale dayalı olan durum düşüş sağladıkça yerini mantığa bırakmaktadır. Hayal gücünde var olan durumlardaki artış gösteriyor ise çocuk resimleri ile anlaşılmayı ve yorumlanmayı da beklemektedir.

Çocuk iletişim sağladığı resimler ile bir şeyin anlamından daha çok bir şeyin nasıl ifade edilmesi gerektiği ile ilgili olmaktadır. Bir çocuk bir evi çatısız çiziyor ise burada üzerinde durulması gereken durum o evin neden çatısının olmadığıdır. Bu sebeple çocuk resmi ile olan durumda şu soruyu sorabilmektedir. Kimse yok mu sorusuna cevaben ben de varım gibi çıkarımları sağlayabilmektedir.

Bu şekilde bir ifade sağladığından dolayı çocuk resimlerinde daha çok bir ifadenin ortaya çıkarılması ile ilgilenmektedir. Resim içerisinde yer alan anlamların ne olduğunu net bir şekilde görmek, bu konu üzerinden neler sağlandığı yönünde çıkarımlar sağlamak iletişimin en hassas noktası olarak ele alınmaktadır.

Bir Eğitim Aracı Olarak Resim. Bir çocuğun çocukluk evresi ya da çocukluk çağı her eğitimci için farklı yorumlanmaktadır. Fakat eğitimciler arasında sağlanan bir değer bulunmaktadır. O değerde bir bireyin belirli bir yaşa değin belirli bir davranış standardında yer alması olarak ele alınmaktadır. Bu durum kendine özgü davranış olarak da adlandırılmaktadır. Kendine özgü olmak da ifade biçimi, algı, iletişim ve görüş olarak da tanımlanmaktadır (Ayaydın, 2011). Bu dönemlerde ebeveynler çocuğunu hazırlamak için kendi içerisinde bir sorumluluk alması gerekmektedir.

Resim yapma süreci karmaşık bir süreç olarak da tanımlanmaktadır. Çocuk resim yaparken bir takım anlamları ve kavramları kendi içerisinde oluşturmakta ve bu durumu da resim yaparak aktarmaktadır. Resimleri bu yüzde de karmaşık olabilmektedir. Bir şeyleri belirleme, bir durumu oluşturma gibi durumlar resim esnasında ortaya çıkmaktadır. Bu da resim sanatında dikkate değer alan özellikleri arasında yer almaktadır. Resim sanatı ile birlikte

çocuk aynı zamanda yorumlama ve konu tercihi ile de salt bir örnek sunmaktadır. Yaptığı resim ile bizlere pek çok bilgi de aktarmaktadır (Eğitime Bakış Dergisi, 2022).

Bu bağlamda resim sunduğu olanak ve imkânlar ile bir iletişim aracı olarak da adlandırılmaktadır. Bu iletişim aracı çocuğun karmaşık süreçlerinde ya da bu karmaşık olan süreçlerde bir alternatif olarak da ele alınmaktadır. Dolayısı ile çocuğu hem eğitmek hem de iletişim sağlamak için zaman zaman karmaşık durumlar hakkında açıklık kazandırmaktadır.

Bilinç ve bilinçdışı gibi bir sistemin yapılarından biri olarak adlandırılan resim, eğlenerek öğrenme araçlarından biri olarak ele alınmaktadır. Çocuk resim yaparken, özüne de dönebilmektedir. Çeşitli öğreti ve disiplin biçimlerine ayak uydurabilmektedir. Yapılan bazı eğitim çalışmalarında çocuğun yeterliliğini kapsaması bakımından görülmesi gerekmektedir. Bu durum da eğitim planı yapılandırılmaları arasında ele alınması gereken bir konu olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bir aile içerisinde çok fazla çocuk olduğunda ya da eğitim aldığı okulun sınıf oranlarındaki sayı yüksek ise çocuğun yeteri kadar kendini gelişim sağlayamadığı ortaya çıkmaktadır. İmkânların kısıtlı olması, sözel olarak ifade edilmesi zor olan durumları resim yolu ile aktarmakta karmaşık bir hal aldığı ortaya çıkmaktadır. Bu durum üzerinden çocuk ile ilgili olarak bir iletişim kurulmak istendiğinde ya da bir durumu anlatmak istediğinde, resim konusunda bir verim alınamamaktadır. Resim eğitim süreci içerisinde eğitim ile aynı olarak aktarılmakta ve çocuk bu durum tam olarak kavrayamadığından dolayı da sözlü ifade biçimlerini resim aracılığı ile aktarım sağlayamamaktadır.

Çocuğun yaptığı resimler farklı biçim ve yöntemler üzerinden çıkarım yapılması sağlanabilmektedir. Bu çıkarımlardan dolayı da zihinde var olan durumlarla ilgili olarak bir yapının çıkarılması da mümkün olmaktadır (Kıryak vd, 2020).

Bir ders üzerinden kazanım sağlayan çocuk genel olarak, yaptığı öğrenimler ile ders ortamında aktif olarak bir başarı sağlayabilmektedir. Özellikle kas ve el becerisine destek olan resim sanatı, çocuk için önemsenmesi gereken bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı da resim bir eğitim aracı olarak ele alınması gerekmektedir. Ayrıca resim sanatı dersi sağladığı kazanımlar ile birlikte de diğer derslerin var olan durumundaki karmaşıklığı da en aza indirmektedir. Bu nedenden dolayı da resim çok yönlü bir eğitim aracı olarak da tanımlanmaktadır.

Bir Değer Aracı Olarak Resim. Estetik bir bireyde pek çok olumlu etki kazandırmaktadır. Bu bağlamda çocuklarda da birçok kazanım sağlamanın yanında beğeni gibi duygularının gelişim sağlamasına destek vermektedir. Estetik düşünce biçimleri ayrıca

çocuğun çevresinde ve dış dünyasında olan biten durumlara karşı da bir kazanım sağlamasında destek oluşturmaktadır. Dünyaya ilişkin olan durumları kavramasında ve onlar hakkında bir anlam yaratması konusunda yardımcı olmaktadır (Aykut, 2006).

Resim yaparak çocuk, aşılması istenilen durumları gelişim süreci içerisinde kavrayabilmektedir. Resim çocuk için aynı zamanda aşılması gereken durumları da aşılmasında yardımcı olacaktır.

James Jerome, görse algı hakkında şu ifadeleri kullanmıştır. Bireylerin bilişsel ortamları, bilişsel süreçleri ya da duyu verileri beyinde kimi varlıklar oluşturmaktadır. İnsan ağacı algılamak istiyor ise beyinde ağacı canlandırıp görsel özellikleri beyni iletmek suretiyle zihinde ağaç formunu yaratmaktadır. Bu sayede duyu veriler harekete geçmektedir ve beyni de iletilen ışık enerjisi ile algılama sürecini gerçekleştirmektedir.

Sözleri ile algıda oluşan bir durumu, beyin yolu ile alındığı ve ardından da kalbe geçiş sağladığı ön görülmektedir. Dolayısı ile dini değerlerin sağlanmasında öncülük eden durumlar anlaşılmakta ve resim sanatı, eğitim süreci içerisinde bir öğrenme aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Amerika’da sağlanmış olan bir araştırma içerisinde Kızılderili bir araştırma ekibine yapılan resimler aracılığı test yapılmıştır. Bu test aracılığı ile de insanlarda var olan ahlaki realizmin değerleri ele alınmaya başlanmıştır. Bu bağlamda da resim sanatı bir ahlaki değerlerin aracı olarak da ele alınması normal bulunmaktadır.

Bir çocuğun akvaryum içerisinde çizmiş olduğu balıktan dolayı, ailesinin içerisinde olan şiddetli durum ve ahlaki durumların, azarlama yolu ile ortaya çıktığı saptanmıştır. Çocuk her durumda sürekli olarak ikaz edilmekte ya da azarlanmaktadır. Bu durum da çocuğun resim yapma durumlarına da yansımaktadır (Göktaş, 2015).

Çocuk yaptığı resimlerde, kendine yapılan tutum ve davranışları aktarmaktadır. Resimlerinde uğradığı muameleyi de ifade biçimleri olarak resimde dile getirebilmektedir. Kardeşi olmasını isteyen bir çocuğun dua eden bir resim çizmesi, ödevini yanlış yapmasından dolayı dişlerini sıkkan bir öğretmenin çizilmesi, çocuğun içerisinde bulunduğu durumu resmetmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dini güç ve metaforlarına ilişkin yapılan resimler, değer kazanması bakımından da analiz durumlarında kazanım sağlamaktadır. Dolayısı ile ebeveyn ya da çevresinde olan biten manevi durumların daha yoğun olduğu bir yapı içinde büyüyen bir çocuğun bunu aktarması karmaşık gelmemektedir. Öyle ki resim sanatı ile birlikte olarak, çocuğun anlatmak istediği ya

da yorumlanmasını istediği bazı kavram ve anlamları resim yolu ile anlamak mümkün olmaktadır.

Çocukların Çizimleri, Kullandığı Renkler ve Psikolojik Etkiler

Çocukların Özelliklerine Göre Çizimler. Birçok eğitimci için resim sanatı, gelişim kuramları içerisinde yer alan ve genel olarak da çocuğun yaptığı resimler üzerinden bir çıkarım sağlanması ve incelenmesine dayandırmaktadır. Bu sebepten dolayı da var sayılan özellikler ise hemen hemen her çalışma içerisinde aynı olarak ele alınmaktadır. Fakat araştırmacılar bir süreç içerisinde ayırım sağlamaktadır.

Farklı görüşlerin ortaya çıkmasında yatan temel durum, resmin görsel algılamaya mı dayandığı yoksa kavramlara bağlı olarak mı ortaya çıktığı üzerindedir. Net olarak bir soru üzerinden bakılacak olur ise çocuk resim yaparken bildiğini mi yoksa gördüğünü mü çizmektedir olmaktadır. Yapılan çeşitli çalışmalar kapsamında çocukların hem gördüklerini hem de bildiklerini çizdikleri yönünde ortaya çıkmaktadır.

Küçük yaşlarda olan çocuklarda da bu durum her ne kadar farklı bir evre de olsa onlarda hem gördüklerini hem de algıladıklarını, yapabildikleri derece de yapabilmektedir. Çocuk yaş aldıkça ve gelişim sağladıkça bu durum, kavramsal süreç içerisinde resimlerine de yansımaktadır (Kırıçoğlu, 1988).

Güzel ve estetik çizimler yapan çocuk, genel olarak zeki bir çocuktur çıkarımı yapılmaktadır. Yetişkinlerin gözünde kavramlara ilişkin olan görselleri, karmaşık ve anlamsız bulmak tam olarak hatadır. Bu durumdan şu çıkarımı yapmak gerekmektedir, çocuk resim yaparken insan resmi çiziyor ise analiz ve yorumlamalarını gelişmiş güzel bir biçimde sağlamaktadır. Örnek vermek gerekir ise 2 yaşında bir çocuk resim çizerken bir çöp adam çiziyor ise bu oldukça normal bulunmaktadır. Ancak 5 yaşındaki bir çocuk eğer ki çöp adam çiziyor ise bu durum hakkında bir psikolojik değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Resim yapmaya başlayan çocuk bir insanı ilk olarak, gövdeyi dikdörtgen, etek kısmını üçgen olarak çizmeye başlamaktadır. Bu oldukça normal bir çizim olarak adlandırılmaktadır. Uzun ve mekân gibi kavramları algılayan çocuk artık, yer ve gök gibi ayrımları yapmaya başlamıştır. Bu da çocuk için farklı çizimleri ortaya çıkarmasına neden olmaktadır. Anlam olarak bakılacak olur ise gelişigüzel yapılan resimlerin içerisinde boşluk görülmektedir. Bu anlamı yordayan durum da başlangıç çizgisi olarak ele alınmaktadır.

Yer ve gök arasında kalan çizgi salt bir çizgidir. Nesneler aynı şekilde salt bir değerle çizimi yapılmaktadır. Buna ek olarak hacimlere uygun olan durumlarda kavranmaya

başlamaktadır. Yapılan resimler üzerinden çocuk için farklı emareler de görülmektedir. Bu emareler ise 4 temel üzerinden sınıflandırılmaktadır. Bunlar;

- Mutlu Çocuklar
- Güvensiz Çocuklar
- Benlik Algısı Düşük Çocuklar
- Agresif Çocuklar

Mutlu Çocuklar. Genel olarak yapılan resimler de boş bir izlenim yaratılmaktadır. Resim boyut olarak da çok irrite eden bir yapıda değildir. Normal boyutlar içerisinde çizimi yapılmaktadır. Resimde abartılı durumlar görülmemekle birlikte olarak çoğunlukla, aile içerisinde konumlanmış resimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Renk olarak da yapılan tonlarda uyum ve renklilik söz konusudur. Renkler canlı ve neşeli bir biçimde resmedilmektedir. Resmin içerisinde çizilen hayvanlar dahi aile içerisinde uyumlu bir biçimde resmedilmektedir. Ayrıca bu resim içerisinde ip atlayan çocuklarında varlığından söz edilebilmektedir. Çizilen evler de aynı şekilde saydam resmedilmektedir. Çizilen evin mutfağında yemek ve atıştırmalıklar da çizilebilmektedir. Renkli çiçekler, uçurtmalar, balonlar yer almaktadır. Ayrıca resimde bir ahenk ve uyum da mevcuttur.

Güvensiz Çocuklar. Çocuğun yaptığı resmin içerisinde insanların el ve ayakları olmamaktadır. İnsanlar genel olarak yere yatmış ve boynu bükük bir vaziyet içerisinde yer almaktadır. Resimde çizilen evler de aynı şekilde korunmaya ihtiyacı olan ev ya da kapalı bir alanı andıran yerler olarak çizilmektedir. Bu resimde uzun yollarda yer almaktadır. Resimde kullanılan renklerde aynı şekilde mat renklerden oluşmaktadır. Resimde çizilen uyum da bir negatiflik görülmektedir. Aile ve arkadaş içerisinde yer alan ve uyum sağlayan bir çocuğun yapmış olduğu resimler olarak adlandırılmamaktadır. Bu çizilen resimler genel olarak karamsar ve şüpheli olan çocukların resimleri olarak da ele alınmaktadır. Evin genel olarak bacasından çok siyah ve yoğun dumanlar çıkmakta ya da evin çatı bölümü çizilmemektedir. Hayvana ilişkin olan kuyrukların insanlara ek yapılması ve resimlerin anlamsız, biçimsiz ve silik olması da aynı şekilde güvensiz çocukların resimleri olarak adlandırılmaktadır.

Benlik Algısı Düşük Çocuklar. Resmin büyünlü içerisinde yer alan uyuma bakıldığında küçük ölçekli durumlar hâkimdir. İnsanlar, arabalar, hayvanlar, ağaçlar gibi figürler genel olarak resim kâğıdında yer alan bir noktaya toplanılarak çizilmektedir. Resimde yer alan netlik yer almamakta ve silik bir yapı oluşmaktadır. İnsan figüründe yer alan vücudun kolları genel de yakın diğerleri de uzak bir biçimde çizilmektedir. Bu durum olabilecek en uyumsuz insan figürleri arasında yer almaktadır. Resimde yer alan kavram ve anlamlar

kâğıdın en alt kısmında yer almaktadır. Çizgiler yer yer kesilmektedir. Ayaklar genel olarak ya küçük ya da yoktur.

Agresif Çocuklar. Resimde çizilen boyutlar yer yer büyük boyutlarda çizilmektedir. Bu resmin içerisinde aynı zamanda genel bir hava olarak gergin bir hava da hissettirmektedir. El ve ayak tırnakları büyük bir biçimde çizilmektedir. Dişler ise keskin ve yırtıcı bir halde çizilmektedir. İnsan figüründe boyun ise hiç çizilmemektedir. Gözlerin içi ise boş ve çizgi şeklinde çizilmektedir. Resimde genel olarak yağmur yağma havası verilmekte ve ton olarak da karamsar bir havayı andıran siyah ve gri tonları kullanılmaktadır. Objeler ise keskin bir renk olarak kırmızı bir renk ile boyanmaktadır. Kaşları ise insan da çatık bir biçimde çizilmektedir. Sima olarak da alaycı ve pişkin bir ifade yer almaktadır. Resim kâğıdında yer alan uyum ise renk cümbüşünden dolayı karmaşık ve yeterince anlamsız bulunmaktadır. Anlam ve kavramlar da genel olarak birbiri ile karmakarışık bir yapı içerisinde çizilmiştir. İmge olarak da çivi, tüfek, tabanca, bıçak, kelepçe, ip gibi yaralayıcı şiddete başvuru materyallerin çizimleri yer almaktadır.

Çizimlerin Özelliklerine Göre Çocuklar. Çocuklar daima büyüklük taslamaktadır. Yetişkinler de çocuğu engellemeye çalışmaktadır. Yalnız resim yapma konusunda çocuk kalmak istemektedirler, bu defa da yetişkinler onları büyüklüğe özendirmeye çalışmaktadır (Ayaydın, 2011). İfadelerini kullanan Ayaydın (2011) tahta üzerine çizilen resimlerden söz etmektedir. Bu resim genel olarak başkasından alıntılanarak yapılan resimler olarak da ele alınmaktadır. Bu resimler öğretmene verilen resimlerdir.

Çocuğun yaptığı resimlerden istenildiği bir yapı ortaya çıkarılmadı ve eğer ki çocuğun resimlerinde rahatsız eden bir yapı yer almakta ise çocuğun ifadelerine başvurulması gerekmekte ve yargı süreci başlatılması gerekmektedir. Böyle bir durumda çocuk kendisi tarafından özgün bir konsepte resim ortaya çıkaramamaktadır.

Başkalarından etkilenmekte ve bu çaba içerisinde olması çocuğun yanına kar kalan durumlardan biri olarak ele alınmaktadır. Bu nedenden dolayı da çizimler genel olarak özgün olması gerekmektedir. Resim yapılırken ya da resmi çizme esnasında çocuğa etki edilmemelidir. Çocuğa genel olarak müdahale edilmemesi gerekmektedir. Çizimlerine göre de çocuklar farklı yapı ve duruma göre farklılık göstermektedir. Bunlar;

- Sarmal (Spiral)
- Dairesel (Circular)
- Dairesel (Circular)
- Kesişen (Crosses)

Sarmal (Spiral). Bu dönem çocukları genel olarak 3 ila 4 yaşları dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde çocuklar, kendi benliklerinden de bir haberdar olmaktadır. Sarmal çizim dönemi çocukta rahim sürecine de benzetilmektedir. Bu dönemde yapılan çizimler bu süreç konusunda yorumlanmaktadır. Psikoloji bilim dalında bu durum Tünel Vizyonu olarak adlandırılmaktadır. Tümel yapılan makinaların ağız kısımları çoğunlukla spiral bir biçimde resmedilmektedir. Çocuk bu çizimler ile kendini bağımsız olarak ele almaktadır. Kendi uğraşları ile birlikte olarak güçlükleri yenebilmeyi düşünmektedir (Yavuzer, 2011).

Dairesel (Circular). Yumurta şeklinde olan biçimlere baktığımızda çoğunlukla içerisinde ya da ortasında bir çekirdek biçiminin var olduğunu görmek mümkündür. Yumurta annenin rahmini çekirdek kısımda embriyoyu andırmaktadır. Bu dönemin çocuğunda yapılan resimler bu şekilde yorumlanmaktadır. Rahim çocukta bir güven sağladığı için bunu çizmesi normal olarak adlandırılmaktadır, çekirdek ise güvende olan bir yavruyu ifade etmektedir (Yavuzer, 2011).

Noktalı Çizimler (Dots). Bu dönem çocuklarında karalama ve daire hareketlerinin varlıkları ortaya çıkmaktadır. Dairesel hareketler genellikle anneye benzetilmektedir. Noktalar ise genel olarak çocuğa yorulmaktadır. Çocuk bu çizimler ile merak duygusunun ortaya çıktığını da ifade etmektedir. Keşif süreçleri başladığı için bir alandan çıkıp farklı alanlarda yer alan durumları algılamak istediğini de ifade etmektedir (Yavuzer, 2011).

Kesişen (Crosses). Bu dönem de yapılan resimler çizgiden oluşmaktadır. Çizgiler ise genel olarak bir deseni andırmaktadır. Bu desenlerde dokumayı andırmaktadır. İpler hayatı ve yaşamı ifade etmektedir. Dokuma da aynı şekilde kaderi ifade etmekte ve şekilde yorum getirilmektedir. Çizgilerin birbirleri ile kesişim sağlaması yukarıdan aşağı doğru, sağdan sola doğru biçim almaktadır. Bu çizimler ise çocuğun kendi karalarını kendisi almak istediği anlamı çıkarılmaktadır (Yavuzer, 2011).

Çocuk Resminin Özellikleri

Düzleme. Çocuğun genel olarak resim kâğıdında, hayalinde yer alan durumları düz bir biçimde yansıttığı durumu içermektedir. Bu durum karakterize bir durum olarak adlandırılmaktadır. Var olan bir nesnenin, diğer bakış açıları ile tek bir düzlem içerisinde çizilmesi biçimine denilmektedir. Bu duruma düz bir yüzey ve düz bir obje olarak adlandırılmaktadır. Çocukların var olan durumları algıları ile birlikte 3 boyutlu bir biçimde düz bir zemine aktarması olarak da ele alınmaktadır. Çoğunlukla yaklaşımı da “düz bir kâğıda sahipsem ancak düz bir obje çizebilirim” olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tamamlama. Çocuğun herhangi bir materyal ile ilgili olarak yaptığı yorumun yansıtılması olarak adlandırılmaktadır. Çocuk bir nesne ya da durum karşısında farklı olan bir durum üzerinden düşünce getirebilmektedir. Farklı bir ifadeye göre çocuklar, genel olarak bir nesneyi farklı bir nesne ile birlikte olarak düşünce sağlamaktadır. Sağladıkları algıları tikel olarak değil de tümel bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

Örnek olarak bir çocuk, masanın dört tane ayağı bulunuyor ise bu masa içerisinde aynı zamanda ağaç ve balıklarında varlığından bahsedebilmektedir. Sokak resmi içerisinde yer alan insanlar, ev ve arabalar hep birlikte olarak iç içe bir şekilde resmedilmektedir. Çocuğun algısında yatan bir durumun herhangi bir eksikliği o resmin aynı zamanda bütünlüğünü de bozmaktadır (Yıldız, 2018).

Saydamlık. Röntgen olarak adlandırılan saydamlık, bir evin iç kısmında yer alan ve aynı zamanda dış kısmını da gözükmelerini sağlayan bir resim tarzı olarak da adlandırılmaktadır. Bazı araştırmacılara göre bu durum, öyküleştirme biçimi olarak da tanımlanmaktadır. Çocuk yaptığı resimde her şeyi çizmekte ve ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır.

Bu ayrıntılar genel olarak eksik olur ise resim tam olarak sağlanamadığı düşünülmekte ve tamamlanmamış bir konu olarak ele alınmaktadır. Bundan dolayı da çocuk resmi tekrar bir şekilde yazmak isteyebilmektedir. Buna örnek olarak bir annenin boynunda olan kolye hangi yöne dönük veya hangi biçimde olur ise olsun muhakkak resmin içerisinde gözükmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde bu durum resim için eksik kalmaktadır. Kolyesi yok ise anne olarak tanımlanmaktadır.

Boy Hiyerarşisi. Boy çocuk psikolojisinde yer alan en önemli durumlardan birisidir. Dolayısı ile de önemli olan ya da önemli olamayan durumlar resimde bir yansıma olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu resim tarzı çocuğun resimde çizdiği objeleri genel olarak nemli ya da önemsiz bir biçimde sağlandığı anlama gelmektedir.

Yani önemli olan nesne ve objeler ön plana çıkarılmaktadır. Önemsiz olanlar ise arka planda yer almaktadır. Bu sadece nesneye bağlı olan bir durum değildir. Resimde önemli olan olgu ve değerler de aynı şekilde bu boyut içerisinde yer almaktadır. Boy hiyerarşi durumunu bir para olarak da düşünülebilmektedir. Burada önemli olan onun maddi durumu değil, var olan gücüdür. Çocuk için de bu durum değerli olan durumu ön plan çıkarma durumunu ortaya çıkarmaktadır.

Uzam Gelişim. Kelime kökünden gelen bir anlamdır. Uzam kelimesi ise aynı anlama gelen durumları içermektedir. Dini alan da soyut alan olarak tanımlanmaktadır. Edebi yapı

içerisinde de canlı ya da cansız olan durumları bir hayal biçiminde aktarılması durumu olarak adlandırılmaktadır. Felsefe alanında anlam bulan formu hacim var ile yok arasındaki biçim olarak adlandırılmaktadır. Matematik içerisinde de bu durum sayısal bir norm olarak ele alınmaktadır. Mimari yapıda uzam durumuna eşlik eden bir yapıya denk düşmektedir.

Genel olarak resim içerisinde yer alan durumların birbirleri ile olan uzantıları olarak ele alınmaktadır. Çizilen resimde çizgilerin anlamları ve biçimlerinden daha çok kayan mekân algısı yatmaktadır. Bu yapı resim içerisinde çocuğunda kontrolünden çıkan bir uzantıya dayandırılmaktadır. Resim içerisindeki gerçeklik durumu, başka bir evreye geçiş sağlayan yapı ile denk düşmektedir.

Realizm. Resim çizerken çocuk ayrıntılar ile ilgili durumlara daha çok bel bağlamıştır. Evin kapısı, arabanın rengi ile daha çok detaya odaklı bir resim yapmaktadır. Güneş ışığının altında yer alan çocuk tüm bunlar gerçek hayat içerisinde özdeşim kuran yapı ile denk düşmektedir. Çocuk resim yaptığından kulağından duyuyor ise gözü ile o resmi görmesi gerekmektedir. Yani bir nevi gerçeklik ile bir özdeşim kurması gerekmekte ya da çocuğa o hissi vermesi gerekmektedir. Tüm duyu organları ile bu durumu kavrayarak yapması çocuk için oldukça önemli bir çalışma tekniği olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Simgesellik. Çocuklar resim çizerken sağladıkları konudan daha çok işaret ve semboller üzerinden bir resim ortaya çıkarmaktadır (Avcı, 2020). Eğer bir hayvana kuyruk çizmek istiyor ise insandaki bir saçı esinlenmektedir. Bir burun çizmek ister ise burnu kuşun burnu gibi çizebilmektedir.

Orantı. Resimleri iki farklı açıdan yorum getirilebilmektedir. Bu da oran ve orantı üzerinden yapılmaktadır. İlk nesne oran arasında oluşan uyum diğer ise öğeler arasında yer alan oran olarak adlandırılmaktadır (Avcı, 2020). Bazı çocuklar, bazı nesnelere karşı gerçek bir boyuta yakın biçimde resmetmesi o çocuğun algıladığı durum ile ilgili olarak değerlendirilmektedir. Örnek olarak araba insandan bir boyuttadır. O sebepten dolayı da resim içerisinde yer alan durum da insan küçük çizilmesi gerekmektedir.

Bazı çocukların bunu ters bir orantıda çizmiş olması onların hayal dünyalarının genişliği ile ilgili olarak anlam bulmaktadır. Büyük çizmiş olduğu figürlere karşı bir ilginin olduğunu da ortaya çıkarmaktadır. Devam eden resimde de küçük olan kavramları da resim kâğıdına sığacak bir şekilde çizilmektedir. Sonrasında pişmanlık duyarak orantısız yerleri silmek isteyebilmektedir. Ortaya çıkan durum onun için oldukça farklı bulunmaktadır.

Çocuk Resimlerinde Figürlerin Anlamı: Biçimlendirme formunda yer alan resim yapıları, en içten ve en serbest hatta en özgür hali olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat bu

resim tarzı çocukta var olan durumlar ile ilişkili olsa da gelip geçici bir resim tarzı olarak da görülmektedir. Beğeni ile ortaya çıkarılan resimler süreç içerisinde bırakılmaktadır. Bu sebepten dolayı da çocuk resim konusunda kendi kişilik ve tarzı hakkındaki durumları resme yansıtmaktan çekinmemektedir. Resimlerini estetik kaygıları ile cesur bir biçimde ifade etmektedir (Ayaydın, 2011).

Bu bağlamda çocuk resim figürleri de kendi içerisinde sınıflandırılmaktadır. Bunlar; doğa figürleri ve şiddet, istismar figürleri olarak iki grup içerisinde yer almaktadır.

Doğa Figürleri. Doğa içerisinde resmedilen bu resimler çoğunlukla ağaç bir çocuk ile birlikte aynı orantıda resmedilmektedir. Kendini yalnız kalmış gibi hisseden çocuk ağacını zayıf bir şekilde resmetmektedir. Kendini küçük gören çocuk da aynı şekilde zayıf bir ağaç çizmektedir. Kendini yeterli gören çocuk ise dolgun bir ağaç çizerek resmini yapmaktadır. Gövde kısımları da aynı şekilde çocuğun hissettikleri ilgili olarak ilerleme göstermektedir. Gövde kısmı iri ve kalın ise bu durum çocuktaki gücü ve öz güvenli olan yapıyı da göstermektedir.

Gövde kısmında yaraların ve darbe izlerinin olması yine aynı şekilde çocukta var olan travmalara işaret etmektedir. Güneş genel olarak resimlerde enerji, mutluluğu ve gücü temsil etmektedir. Buna ek olarak da çocuğun babası ile olan ilişkilerdeki uyum ve enerjiyi de temsil etmektedir. Babası ile çocuğun arasında bir olumsuz durum yaşanıyor ve yolunda gitmeyen bir durum geliyor ise güneş resimde bulutların ya da tepelerin ardında olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şiddet Ve İstismar Figürleri. Küçük olarak tanımlanan çocuklar genel olarak kendisi ile özdeşim kuran durumlarda direkt olarak bünyesine katmaktadır. Emdiği bu durumlar taklit yolu ile de dışa vurmaya başlamaktadır. Burada duygusal olarak ele alına durumlar, çocuk için de aynı şekilde direkt olarak kendi bünyesine indirgemektedir. Dolayısı ile şiddet ve istismar gibi durumları da benliğine almaktadır. Resmin içerisinde çocuk bir masa çizebilmekte ve bu masanın üzerinde tek bir çatalı yer vermektedir.

Şiddet ve istismar gören çocuklar resimlerde genel olarak siyah ve tonlarını kullanmaktadır. Bu tonlar ile anne ve babasını çizmektedir. Ayrıca bu tonlara ek olarak da yine anne ve babasına arkası dönü bir biçimde kendini resmetmektedir. Bu durum genel de anne ve babaya olan kızgınlık ile birlikte olarak çizilmektedir.

Resmin sayfasına çocuk kendini ayrıca küçük bir nokta olarak da eklemektedir. Bu resmin içerisinde ayrıca bıçak ve silaha benzer imgelere de yer verilmektedir. Bir odaya ya da asansör içerisine kendisini ya da istismar uygulayan kişiyi de kitler bir biçimde

resmetmektedir. Resmin içerisinde çocuk diş ve tırnak gibi uzuvları daha çok baskın resmetmektedir. Şiddet ve istismara benzer bir yapı içerisinde eş anlama gelecek olan durumlar çizilmektedir. Şimşek, duman, tırnak, yara ve gözyaşı gibi durumlar resim içerisine eklenmektedir. Bu resim içerisinde olumsuz durumların çizilmesi gibi yine tam tersi bir şekilde umut edilen durumlar da eklenmekte ve güneş daha parlak bir biçimde resmedilmektedir.

Renklerin Psikolojik Etkileri: Renkler resim içerisinde var olan duygu ve hisleri aktarabilmektedir. Çizilen resimde mutluluk, endişe, gurur ve hüzn gibi durumlar yer almakta ve hassas bir süreç olarak da ele alınmaktadır. Çocuklar tarafından yapılan resimlerde alıcı dili olarak da ele alınan durumlar çocuk için bir iletişim dili olarak da adlandırılmaktadır.

Resim içerisinde yer alan durumlar renklerle de bir hareket kazanmakta ve biçim almaktadır. İlk aşamalarda renk ile tanıştığında tek bir renk ile resim yapan çocuk renklerin güzelliğini keşfettikçe daha çok renkli boyalar ile resim yapmaktadır. Kâğıt yer yer renk cümbüşü gibi renklerle harman yapılmaktadır. Renkler bir süre sonrasında bir uyum ve anlam ifade etmeye başlamaktadır.

Renkler bazı durumlarda tedavi yöntemlerinden biri olarak da uygulanmıştır. Bu uygulama yöntemi bazı süreçlerde iyileştirici bir etki de sağlamaktadır. Araştırmalara göre yapılan çalışmalarda dikkat eksikliği olan çocuklarda renkler daha çok dikkat çekmiştir. Renklerin psikolojik etkilerine inanan oyun direktörleri, olimpiyat oyunlarından karşı tarafın odasını maviye boyarken kendi odalarını kırmızı rengine boyamıştır. Bu durum oyuncular arasında bir çekişmeyi de sağlamaktadır. Renkler sporculara aynı zamanda bir enerji ve ilham da sağlamaktadır (Dokumacı, 2020).

Açık pembeye yakın olan renkler genel olarak çocukta anne gibi kavramları çağrıştırmaktadır. Dolayısı ile pembe renk genel olarak çocuk için bir sevgiyi de çağrıştırmaktadır. Türk bayrağında var olan kırmızı renk ülkemize olan aşkı simgelemektedir. Bu durum da çocuklar için aynı şeyi ifade etmektedir.

Renkler ile birlikte olarak psikolojik bir yapıda sağaltım yapılmıştır. Washington State Üniversitesi, yapmış olduğu bir çalışma içerisinde yeşil renk bitkilerin hastalar üzerinde daha çok fiziksel sorunlara iyi bir etki yaptığı durumunu ortaya çıkardığı saptanmıştır. Yeşil renk ağrıya iyi geldiği ve tolere ettiği anlaşılmıştır.

220 kişi üzerinde bir deney yapılmıştır. Bu deneyde insanların ellerini buzlu suyun içerisinde ne derece de uzun tutabildikleri test edilmiştir. Bu test sonucunda da yapılan araştırmayı yeşil bir alan içerisinde de test etmişlerdir. Sonuç olarak yeşil alanda yapılan

testte, insanlar ellerini daha uzun süre içerisinde buzlu suyun içerisinde tutabildiği saptanmıştır. Böylece rengin insanların üzerinde bir etki sağladığı da ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda şu şekilde de bir değer getirilmiştir. Eğer ki bir durum karşısında hemen ilaç almak yerine bitkileri izlemek tavsiye edilmiştir (Afrashi vd., 2004).

Yaş olarak küçük olan çocuklar genel olarak kendinde sembolik olan yetenekleri ortaya çıkarma eğilimindedirler. Bu bağlamda da bu çocuklarda şekil öncelikli konumdur. Öncelikle şekil ile bir ifade biçimi getirmekte ve resimleri şekil üzerinden anlatım sağlamaktadır. Sembolik açıdan yeteneği olan çocuklarda da renk ön planda yer almaktadır. Şekiller ile anlatımda iyi oldukları için renkli ifade yetenekleri öncelikli sağlanmaktadır.

White ve Golomb tarafından ortaya çıkarılan bir araştırmada ilkokula giden birinci sınıflar üzerinde renk konusunda oldukça seçici olduklarını ortaya çıkarmışlardır. Özellikle renkler ile ilgili olarak psikolojik bir anlatım da sağladıkları ortaya çıkmıştır. Birinci sınıfa giden çocuklar mavi rengi üzgün çocuk ile özdeşim kurmuşlardır. Mor rengi ise mutlu ve pozitif olan bir çocuk ile özdeşim kurmuşlardır. Kırmızı renk ise kızgın ve sinirli bir çocuk olarak ifade edilmiştir (Keskin, 2010).

Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şerif'te beyaz renk melekler ile imgelendiği de durum da beyaz renk genel olarak saflığı, temizliği ve masumluluğu anlamlandırmaktadır. Buna ek olarak da siyah renk ise hüznün, matem ve kasvet ile ilişkilendirilmiştir. Kırmızı renk ise korku ve cesareti anlamlandırmakta buna ek olarak da kan, öfke, ateş gibi kavramlara da den düşmektedir. Sarı renk, ıssızlık, süs ve sükûnet gibi kavramlara gelmektedir. Yeşil renk, genel olarak yaşam, huzur, tazelik, cennet ve bolluğu imgelemektedir.

Bu renklerin psikolojik olarak da aynı şekilde imgelendiği de ortaya çıkarılmıştır. Renklerin çağrışımları insanların ruh halleri ile de bütünlük sağlamıştır. Bu durum insanlar üzerinde yer alan kişilik yapıları ile de uyumluluk göstermektedir.

Resimlerle Erken Tanı. Çocuk psikolojisine etki eden ve resim iletişimi ile hayata geçirilen durumlar 19 yy. da ortaya çıkmaya başlamıştır. Ancak vücuda verilen ilacın etkisinden daha çok, renklerin rahatlatıcı bir etkisi olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır. Psikolojik olarak ortaya çıkan durumların etkileri genel olarak fiziksel problemleri de ortaya çıkarmıştır. Bu sorunlara yaklaşım biçimi olarak da terapi teknikleri ortaya çıkarılmıştır. Sağlanan çalışmaların en ilginç kısmı renk terapisiidir.

Psikolojik olarak ortaya çıkan durumları renkler ile terapi uygulamak hastanın hastalığı konusu gibi durumlarda bir netice geliştirilmesine de destek vermektedir. Bu durum

yaygınlık kazanmaya başlayınca da renk üzerinden yapılan ruh sağlığı çalışmalarında terapi teknikleri yaygınlık kazanmaya başlamıştır (Bostancıoğlu ve Kahraman, 2017).

Bilinçdışı, bastırılmış olan duygu ve düşünceleri içermektedir. Bunlar genelde, anı, cinsel kökenli ya da güdüler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu duygular ise önü alınmaz ise sürekli olarak kabarmaktadır. Var olan durumlar doygunluk seviyesine dönüşmezse, ya da farklı olan durumlara yönelim sağlanmaz ise bireyde farklı bir durum yaratabilir ya da nevroz denilen rahatsızlıkları ortaya çıkarabilmektedir. Fakat bilinci sağlıklı bir yapı içerisinde devam ettirilmesini sağlayan bir durum da yer almaktadır. Bu da renk terapisi olarak adlandırılmaktadır (Bostancıoğlu & Kahraman, 2017).

Resim ile ilgili olan terapi 1940 yılında New York'ta bir meslek grubu olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Bazı çalışmalar içerisinde Nazi gaz odalarından sağ kurtulan ailelerin çocukları üzerinde resim terapisi uygulanmış ve yapılan resimlerden de ne hissettiklerine yönelik çıkarımlar yapılmıştır.

Farklı bir çalışmada da yine 58 kanser hastası birey katılımı ile araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalar kapsamında da ağrılar üzerine renk terapisi uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda da renklerin hastalıklar üzerinde etkisi ve bu etkinin de olumlu düzeyde seyir ettiği ortaya çıkarılmıştır. Merkezi bir şehirde yaşayan ve 315 kişilik bir katılım oranı ile renk terapisi üzerinde bir çalışma sağlanmıştır. Bu çalışma kapsamında da hasta bireylerin renk terapisi üzerinde olumlu etkiler sağladığı ortaya çıkarılmıştır.

Renk terapisi gören bireyler aynı zamanda doktora daha az gittikleri de ortaya çıkarılmıştır. Renk terapisi almayan kişilere oranla daha az depresif ve daha öz güvenleri yüksek bireyler oldukları da ortaya çıkarılmıştır (Bostancıoğlu & Kahraman, 2017).

Edward De Bono, çocuklarda var olan yaratıcı düşünce gibi durumları tam olarak saptamak için, bir araştırma yapmıştır. Yapmış olduğu çalışma kapsamında “*Çocuklar Sorun Çözüyor*” isimli eserinde sonuçlarına yer vermektedir. Bu kitap içerisinde çocuklara yönelik olarak elde edilmiş olan sorunlara değinilmekte ve çocuklarda da bu sorunlara ilişkin olarak durumlar anlatılmak istenmiştir. “*Kedi ile köpeğin dövüşmesini engelleyiniz*”, “*Bir Uzay roketi tasarlayınız ve donatınız*”, “*Eğlence makinesi yapınız.*” Benzeri 9 farklı çalışma ve çözüm sağlanmıştır (Bono, 1995).

Bu çalışma içerisinde yer alan durumlar, bir taraftan resmin eğlenceli olduğunu ortaya çıkarırken, diğer bir yandan da bir olay ile ilgili olan durumların tanısının konulması hakkında destek olmaktadır. Resim yolu ile erken bir tanı sağlanmak istenilen çocukta, yaptığı resimde “*senden; nelere maruz kaldığını, neler yaşadığını çizmeni istiyorum*” gibi bir yaklaşımdan

daha çok “*ne çizersen çiz bu kâğıt sana ait, çizdiğin her şey benim için çok değerli*” gibi tanımlamaların yapılması çok önemlidir.

Resim ile yapılan teşhisler, çocuk için kesin teşhisler değildir. Aileden de sağlanmış olan anamnez, ölçüm ve taramalar doğrultusunda ortaya çıkarılmaktadır. Buna ek olarak da yine zayıf dürtülerin kontrolü takıntılı olma ya da öz benlikte var olan düşüklükte teşhise destek veren durumlar içerisinde karşımıza çıkmaktadır. Bu konuya ilişkin olarak var olan kaynaklara da bakılması yarar sağlayacaktır.

Riskli Resimler-Riskli Çocuklar: Aile içinde ya da çevre tarafından istismara ya da şiddete uğramış olan çocuklar sonradan kazanılmış ya da doğuştan getirilmiş olan durumları hem fiziksel hem de psikolojik olarak sıkıntılı süreçlere maruz kalmış çocuklar olarak tanımlanmaktadır. Bu olumsuz durumları bazı çocuklar ömür boyu ne yazık ki çekebilmektedir. Bu konu hakkında çocuklar ile tam olarak sözlü bir iletişim sağlanır mı sorusunu da akıllara getirmektedir. Bazı çalışmalar bu durumun yetersiz ve eksik kaldığında ortaya çıkarmaktadır (Kara ve Aydın, 2020).

Bu sebeple resim, çocuklar ile hem sözlü hem de ruh sağlığı bakımından bir durumu sağlayabilme durumu olarak ele alınmaktadır. Doğru bir uyaran ile doğru bir süreç içerisinde var olan durumları teyit etmek, riskli olan çocukları da teşhis koymak adına oldukça önemlidir. Çocukların sorunlarını erken teşhis sağlamak hem fiziksel hem de psikolojik olarak çocuğun yararına olacak bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Her çok farklı toplum içerisinde dünyaya gelmekte ve farklı durumlara maruz kalabilmektedir. Bu durum çocuk için zor bir sürece yansımaktadır. Toplum içerisindeki uyum süreçlerinde özellikle zorluk çekebilmektedir. Belirli bir genetik yapısı ile dünyaya gelen çocuklar, sosyal olarak da birtakım zorluklar ile karşı karşıya geldiğinde, o çocuk için bu durum bazı psikolojik sorunları da beraberinde getirmektedir.

Çocuklar da bu durumu belli etme yetişkinlerden çok daha farklı olarak yansımaktadır. Belirtileri, uyku esnasında konuşma, rüya görme, uyku esnasında konuşma, yeme ve içmeye bağlı olan sorunlar, kardeşe duyulan kıskançlık, tırnağını yeme gibi durumlar ile psikolojisinin yolunda gitmediği durumlar fark edilebilmektedir. Dolayısı ile çocuğun yolunda gitmeyen bir sorun ile baş ettiği çıkarımları da yapılmaktadır. Bu bağlamda da çocuğun hayatında var olan olumsuz durumların ortadan kaldırılması gerekir ise de bir destek alması gerekmektedir.

Riskli olan birtakım durumlar sağlık alanında yapılan bir takım ölçüt teknikleri ile ortaya çıkarılmaktadır. Kendine güvenmeyen bir çocuk için yaptığı resimlerde ele alınan

konular ile birlikte olarak da bir ölçüt sağlanabilmektedir. Resimde arkadaşı ile ellerini birleştirmiş olarak çizim yapması onu mutlu olduğu ve olumlu bir ruh haline sahip olduğu anlamını taşımaktadır. Ağızlarına ilişkin olan çizilen resimler, ilişkiye dair olan durumlar hakkında bir ölçüt sağlamaktadır. Renklere dair olan uyum da aynı şekilde resim içerisinde bir pozitif ve mutlu olma düzeyinde bir açıklık getirmektedir. Mat renklerin tercih edilmesi, kesici ve zarar verici aletlerin resmedilmesi, cinsel organların var olduğu konular hakkında bir resim çizilmesi çocuğun istismar edilmesine yönelik olan durumları ortaya çıkarmaktadır. Kardeşlerine ilişkin olan durumlarda aynı şekilde göz yapıları ile birlikte çizilmesi kıskanç olunan bir durumu ortaya çıkarmaktadır.

Kimi süreç içerisinde var olan durumlar da metaforlar üzerinden durumları o şekilde var sayıldığı anlamada gelmemektedir. Bu nedenden dolayı da çocuklar ile ilgili olan durumlar resimler ile birlikte kesin olarak teşhis sağlamaktadır. TV ve medya gibi ürünlere ilişkin olan durumları da çocuk kendi hayatı içerisine dâhil etmekte ve resim yolu ile birlikte bunu yansıtabilmektedir. Bu durum üzerinden yapılan bazı ölçümlerde resmedilmiş olan cinsel organlar, aile içerisinde olan ya da çevrede ortaya çıkan istismardan dolayı olduğu da düşünülmemelidir.

Çocuk üzerinde var olan durumlar etraflıca düşünülmesi gerekmektedir. Bu nedenden dolayı da çocuğa yapılacak olan analizlerde aynı şekilde yapılması gerekmektedir. Bazen de çocuk bu durumu mutlu bir resim ile gösterebilmekte ve yoğun renk kullanımına yönelim gösterebilmektedir. Bu durum karşısında çocuk mutlu ve pozitif bir yapı içerisinde gibidir durumlarda ortaya çıkabilmektedir. Dolayısı ile de riskli olan çocuklar genellikle riskli durumları ortaya çıkarabilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi ve Modeli

Bu çalışma, araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yöntemine göre hazırlanmıştır. “Nitel araştırma, insanın kendi sırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisidir” (Özdemir, 2010, s. 326). Çalışma tarama modeline uygun olduğundan, tarama modeli kullanarak ilgili verilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Problemin önemini açıklamada, araştırma desenini geliştirme ve daha önce elde edilmiş ilgili veri ve bilgilerin ışığında alanyazın taraması yapılmıştır.

Katılımcılar

Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme türündeki amaç göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu doğrultuda Araştırmanın çalışma grubunu Ağrı ili Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Çocuk Evleri Sitesi’nde ailelerinden ayrı yaşayan çocuklar oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan çocuklara araştırmanın amacı, kimler tarafından ne kadar zaman diliminde bitirileceği, hangi yöntemle ve nerede uygulanacağı konusunda araştırmanın örneklemini oluşturan çocuklara özgür iradeleri ile herhangi bir zorlama ve müdahaleye tabi tutulmadan katılabileceklerine dair bilgilendirme yapılmıştır.

Araştırmadaki katılımcıların demografik bilgilerine, Tablo 1, Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Kız	11	78.5
Erkek	3	21.5
Toplam	14	100.0

Tablo 1’ de araştırmanın katılımcılarının cinsiyet dağılımlarına bakıldığında %78.5’inin kız (11 kişi), %21.5’sinin ise erkek (3 kişi) olduğu görülmektedir.

Tablo 2. *Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımları*

Yaş	f	%
6-8	6	43.0
9-11	4	28.5
11-14	4	28.5
Toplam	14	100.0

Tablo 2’de *araştırmanın* katılımcılarının yaşlarının frekans ve yüzdelik değerleri verilmiştir.

Tablo 2’ye bakıldığında katılımcıların % 43’ü (6 kişi) 6-8 yaş aralığında olduğu, %28.5’inin (4 kişi) 9-11, %28.5’inin de (4 kişi) 11-14, yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

“Veri toplama; ortaya çıkan araştırma problemine cevap verebilmek için nitelikli bilgiler toplamayı amaçlayan, birbiri ile ilişkili bir dizi faaliyet olarak tanımlanabilir” (Creswell, 2013, s. 147).“İlgili kaynakları taramanın amacı, araştırma için genel bir çerçeve oluşturmaktır” (Karasar, 2015, s. 65).

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan ve katılımcıların yapmış oldukları resimleri değerlendirmede Dereceli Puanlama Anahtarı (DPA) kullanılmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin demografik bilgilerini ve öğrencilerin çizmiş oldukları resimler hakkında bilgiler içeren yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Dereceli Puanlama Anahtarı

Goodrich (2001), dereceli puanlama anahtarını öğrenci durumunun tespitinde ve gözlenmesinde kullanılan puanlama yönergesi şeklinde ifade etmiştir. Performans değerlendirmesinde en sık kullanılan ölçme araçlarından biri dereceli puanlama anahtarıdır (DPA). İyi hazırlanmış bir dereceli puanlama anahtarı puanlamanın oluşturabileceği güvenilirlik sorunlarının yaşanmamasını sağlar. Ölçütlerden ve performans düzeylerinden meydana gelen formu ile puanlama esnasında ortaya çıkabilecek yanlılıkları en aza düşüren dereceli puanlama anahtarı, öğrencilere performanslarıyla alakalı daha detaylı ve daha gerçekçi geri bildirim vermeye olanak tanır (Parlak & Doğan, 2014). Açık, net ve anlaşılır ölçütlerin kullanılması yüksek güvenilirlikli bir dereceli puanlama anahtarı oluşturmak için gereklidir. Ölçütlerin her biri çeşitli kriterleri ölçmeli, ölçütler birbirini kapsamamalıdır.

Öğrenciler arasındaki farklılıkları gösterecek sayıda performans düzeyleri bulunmalıdır dolayısıyla 3-5 arası bir performans düzeyi oluşturmak güvenilir bir puanlama için yeterli görülmektedir. Çalışmada da resimleri değerlendirmeye yönelik çok az, az, orta, fazla ve çok fazla şeklinde 5 performans düzeyinden oluşan bir dereceli puanlama anahtarı kullanılmıştır. Uzmanlar alt problemlerde yer alan durumlara göre öğrencilerin resimlerini değerlendirmişlerdir.

Şekil 6. Dereceli Puanlama Anahtarı

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Öğrenci: **Yaşı:**
Sınıfı: **Resmin Konusu:**

	Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
1. Resimde kullanılan ağırlıklı renkler					
Koyu					
Açık					
Sıcak					
Soğuk					
2. Şemalarda duygulara yer verilmesi					
Sevgi					
Nefret					
Öfke					
Korku					
Neşe					
3. Resmin öğrencinin çizgisel gelişimine uygunluğu					
4. Nesneleri olduğu gibi aktarma durumu					
5. Konunun resme yansması					
6. Çizimdeki detaycılık					
7. Özgünlük derecesi					

Öğrenci Görüşme Formu

Görüşme, araştırılan konu hakkında bireyin yaşamışlıkları, farklı deneyimleri, tutumları, düşünceleri, niyetleri, yorumları, zihinsel algıları ve tepkileri gibi gözlenemeyen bilgilere ulaşılmasına olanak sağlar (Bengtsson, 2016). Bir veri toplama aracı olarak görüşme, araştırmacı ile araştırmanın öznesi konumunda yer alan kişi arasında geçen kontrollü ve amaçlı iletişim biçimidir. Bu öneriler doğrultusunda görüşme sürecinde soruların açık ve anlaşılır bir şekilde katılımcıya yöneltilmesi sağlanmıştır. Yarı yapılandırılmış öğrenci görüşme formu ile katılımcılara resimleri, yaptığı resimlerin hangi duyguları uyandırdığı gibi sorular sorulmuştur. Katılımcılar ailelerini, sevdiklerini yaptıklarını ve mutluluk hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Şekil 7. Öğrenci Görüşme formu

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

Sınıfı:
Yaş:
Tarih:
Çalışmanın Konusu:

Sevgili öğrencim, aşağıdaki sorularla yaptığım çalışmanı değerlendirmeni bekliyorum. Vermiş olduğun cevaplar için teşekkür ederim.

1. Yaptığım çalışmaya bir isim (başlık) verir misin?
2. Bu çalışman, sende hangi duyguları uyandırıyor? Resmine baktığında neler hissediyorsun?
3. Bu resmi yaparken herhangi bir yerden etkilendin mi, sana ilham veren bir şeyler oldu mu?
4. Bu resimde çizmek isteyip de çizemediğin şeyler var mı?
5. Resminle ilgili söylemek istediğin başka şeyler varsa bunları bizimle paylaşır mısın?

Verilerin Toplanması

Araştırma için uygulanması düşünülen çalışma Ağrı ili Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünden alınacak izin sonrasında çocuk evleri sitesinde 6-14yaş grubundaki çocuklara uygulanmıştır. Daha sonraki süreçte konu ile ilgili alanyazın taraması yapılmıştır. Çalışma sonrasında çocuklar tarafından yapılan resimler araştırmada belirlenen ölçeklere göre yorumlanmıştır. Bu süreçten yola çıkarak sonuçlar oluşturulmuş ve konuya ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Verilerin Analizi

Bu araştırmadan elde edilen verilerin çözüme kavuşmasında betimsel analiz kullanılmıştır.

Araştırma nitel araştırma yöntemine dayalı bir araştırma modeli olarak tasarlanmıştır. Bundan dolayı çocukların verilen konu ile ilgili yapmış oldukları resimler, betimsel analiz yoluyla çözümlenip yorumlanmıştır.

“Betimsel analiz, nitel çözümlemelerde yer alan kelimelere, ifadelere, kullanılan dile, diyalogların yapısına ve özelliklerine, kullanılan sembolik anlatımlara ve benzetmelere dayanarak tanımlayıcı bir analiz yapılması olarak da tanımlanabilir” (Kümbetoğlu, 2005).

Araştırma kapsamında toplanan veriler alan uzmanlarından oluşan üç sanat eğitimci tarafından dereceli puanlama anahtarına göre puanlandırılmıştır. Elde edilen puanlar ile birlikte katılımcılara yöneltilen görüşme formlarında yer alan sorulara verilen yanıtlar dikkate alınarak öğrenci resimleri aile kavramı bağlamında analiz edilmiştir.

Güvenirlik Geçerlik Çalışması

Gözlem ve yazılı belgelerden elde edilen verilerin görüşme sürecini desteklemesi, araştırmanın güvenilirliğini artırır (Yıldırım & Şimşek, 2008, ss. 40-41).

Çocuk evleri sitesinde 6-14 yaş grubundaki çocuklara yaptırılan çalışmaların değerlendirilmesi, yapılan bilimsel araştırmanın güvenilirliğini artırmak adına çocuğun kaldığı çocuk evleri sitesinde çocukların psikolojik durumları hakkında bilgisi olan görevli öğretmenler yardımıyla gerçekleşmiştir. Güvenilir bir çalışma olması amacıyla yalnızca bir uzman ile değerlendirme yapılmamış üç uzmanın değerlendirme yapması sağlanmıştır. Elde edilen bulgular, çocukların doğal ortamı ve künyeleri de göz önünde bulundurularak yorumlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, Ağrı ili özelinde çocuk evleri sitesinde kalan öğrencilerin aile kavramına yönelik resimleri araştırmanın alt problemleri bağlamında incelenmiştir. Buna göre öğrenci resimleri araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme sorularına uzman görüşlerinin vermiş oldukları yanıtların ortalama değerleri üzerinden değerlendirilmiştir. Ayrıca öğrenci resimleri teker teker ele alınarak aile kavramına ilişkin resimsel ifadeleri üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Birinci alt probleme ilişkin bulgular:

Bu çalışmanın birinci alt problemi araştırmaya dâhil olan katılımcıların resimde kullandıkları ağırlıklı renklerin değerlendirilmesidir. Bu alt probleme ilişkin araştırmaya katılan öğrenci resimleri 3 uzman görüşü dikkate alınarak aşağıdaki tabloda yer alan değerlendirme esaslarına göre ortalamalar bağlamında yorum ve değerlendirmeleri yapılmıştır.

Tablo 3. *Resimde Kullanılan Ağırlıklı Renkler*

Uzman Görüşü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	ORT
U1															
Koyu	1	2	3	3	1	1	1	1	2	2	2	2	1	3	1.78
Açık	3	3	2	2	1	3	5	3	2	2	2	2	4	3	2.64
Sıcak	3	4	2	2	1	2	5	3	2	2	2	2	4	3	2.64
Soğuk	1	2	4	4	1	5	2	3	2	2	2	2	2	3	2.5
U2															
Koyu	1	1	3	4	1	3	2	1	2	4	3	2	1	3	2.21
Açık	4	5	2	1	1	1	3	3	2	2	2	1	5	3	2.5
Sıcak	4	5	2	1	1	1	4	3	2	2	2	2	4	3	2.57
Soğuk	3	3	2	4	1	3	1	3	2	3	4	4	2	3	2.71
U3															
Koyu	1	2	2	3	2	1	1	2	2	2	2	3	2	3	2
Açık	5	4	4	1	2	3	4	2	2	3	2	2	4	3	2.92
Sıcak	5	2	3	3	2	2	5	2	2	2	2	2	4	3	2.78
Soğuk	2	4	3	3	2	3	2	3	2	2	2	3	2	2	2.5

Birinci alt problem olan araştırmaya dâhil katılımcıların resimde kullandıkları ağırlıklı renklerin değerlendirilmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde üç uzmanda öğrencilerin açık renkleri kullandıklarını ifade ederken birinci ve üçüncü uzman sıcak renklerin daha fazla kullanıldığını ikinci uzman ise soğuk renklerin daha fazla kullanıldığını belirtmiştir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular:

Bu çalışmanın ikinci alt problemi araştırmaya dâhil olan katılımcıların şemalarda yer verdikleri duyguların değerlendirilmesidir. Bu alt probleme ilişkin araştırmaya katılan öğrenci resimleri 3 uzman görüşü dikkate alınarak aşağıdaki tabloda yer alan değerlendirme esaslarına göre ortalamalar bağlamında yorum ve değerlendirmeleri yapılmıştır.

Tablo 4. *Şemalarda Yer Verilen Duygular*

Uzman Görüşü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	ORT
U1															
Sevgi	3	4	2	3	3	4	5	4	3	3	3	2	4	4	3.35
Nefret	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Öfke	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Korku	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Neşe	4	4	3	2	2	4	4	4	3	3	3	2	4	4	3.28
U2															
Sevgi	5	5	3	1	2	3	2	4	3	3	2	1	4	2	2.85
Nefret	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1.07
Öfke	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1.07
Korku	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1.07
Neşe	5	5	3	2	2	2	2	4	2	3	2	2	4	2	2.85
U3															
Sevgi	5	4	4	2	2	4	5	2	2	3	3	2	1	2	2.92
Nefret	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1.07
Öfke	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1.07
Korku	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Neşe	5	4	4	1	2	4	4	3	2	3	2	2	2	2	2.85

İkinci alt problem olan araştırmaya dâhil katılımcıların şemalarda yer verdikleri duyguların değerlendirilmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde üç uzmanda öğrencilerin sevgi ve neşe duygularına daha çok yer verdiklerini nefret, öfke ve korku duygularına çok az yer verildiğini belirtmiştir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu çalışmanın üçüncü alt problemi araştırmaya dâhil katılımcıların dâhil olan katılımcıların çizgisel gelişimine uygunluğunun değerlendirilmesidir. Bu alt probleme ilişkin araştırmaya katılan öğrenci resimleri 3 uzman görüşü dikkate alınarak aşağıdaki tabloda yer alan değerlendirme esaslarına göre ortalamalar bağlamında yorum ve değerlendirmeleri yapılmıştır.

Tablo 5. *Resmin Öğrencinin Çizgisel Gelişimine Uygunluğu*

Uzman Görüşü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
U1	1	2	1	2	3	4	3	3	2	4	2	1	3	2
U2	2	2	1	1	2	4	2	2	2	2	3	2	3	1
U3	4	3	3	1	1	3	2	1	1	3	2	3	2	1
ORT	2.3	2.3	1.6	1.3	2	3.6	2.3	2	1.6	3	2.3	2	2.6	1.6

Üçüncü alt problem olan resmin araştırmaya dâhil katılımcıların çizgisel gelişimine uygunluğunun değerlendirilmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde uzmanlara göre altıncı öğrenci daha yüksek bir değerlendirme puanı alırken özellikle dördüncü öğrenci en düşük değerlendirme puanını almıştır.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu çalışmanın dördüncü alt problemi araştırmaya dâhil katılımcıların nesneleri olduğu gibi aktarma durumlarının değerlendirilmesidir. Bu alt probleme ilişkin araştırmaya katılan öğrenci resimleri 3 uzman görüşü dikkate alınarak aşağıdaki tabloda yer alan değerlendirme esaslarına göre ortalamalar bağlamında yorum ve değerlendirmeleri yapılmıştır.

Tablo 6. *Nesneleri Olduğu Gibi Aktarma*

Uzman Görüşü	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	14
U1	2	3	2	2	2	4	3	4	2	3	2	2	2	3
U2	3	3	2	1	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2
U3	4	4	3	1	2	3	2	2	2	2	2	2	2	1
ORT	2.3	3.3	2.3	1.3	2	4.3	2.3	3	2	2.3	2	2	2	2

Dördüncü alt problem araştırmaya dâhil katılımcıların nesneleri olduğu gibi aktarma durumlarının değerlendirilmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde uzmanlara göre altıncı öğrenci daha yüksek bir değerlendirme puanı alırken özellikle dördüncü öğrenci en düşük değerlendirme puanını almıştır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu çalışmanın beşinci alt problemi araştırmaya dâhil katılımcıların konuyu resme yansıtma değerlendirmesidir. Bu alt probleme ilişkin araştırmaya katılan öğrenci resimleri 3 uzman görüşü dikkate alınarak aşağıdaki tabloda yer alan değerlendirme esaslarına göre ortalamalar bağlamında yorum ve değerlendirmeleri yapılmıştır.

Tablo 7. Konunun Resme Yansıması

Uzman Görüşü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
U1	3	4	2	2	1	4	2	3	3	3	3	2	2	2
U2	4	4	3	1	3	3	2	3	2	3	2	1	1	2
U3	4	4	3	2	1	4	3	2	3	3	2	2	1	1
ORT	3.6	4	2.6	1.6	1.6	3.6	2.3	2.6	2.6	3	2.3	1.6	1.3	1.6

Beşinci alt problem araştırmaya dâhil katılımcıların konuyu resme yansıtma değerlendirmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde uzmanlara göre ikinci öğrenci daha yüksek bir değerlendirme puanı alırken özellikle on üçüncü öğrenci en düşük değerlendirme puanını almıştır.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu çalışmanın altıncı alt problemi araştırmaya dâhil katılımcıların çizimdeki detaylıklarının değerlendirilmesidir. Bu alt probleme ilişkin araştırmaya katılan öğrenci resimleri 3 uzman görüşü dikkate alınarak aşağıdaki tabloda yer alan değerlendirme esaslarına göre ortalamalar bağlamında yorum ve değerlendirmeleri yapılmıştır.

Tablo 8. Çizimdeki Detaylılık

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	14
U1	1	3	2	2	1	4	3	4	2	3	2	2	2	2
U2	3	3	2	1	2	3	2	3	2	3	2	2	2	2
U3	4	4	3	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2	2
ORT	2.6	3.3	2.3	1.3	1.3	3	2.3	2.6	1.6	2.6	2	2	2	2

Altıncı alt problem araştırmaya dâhil katılımcıların çizimdeki detaylıklarının değerlendirilmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde uzmanlara göre ikinci öğrenci daha yüksek bir değerlendirme puanı alırken özellikle dördüncü ve beşinci öğrenci en düşük değerlendirme puanını almıştır.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu çalışmanın yedinci alt problem olan araştırmaya dâhil katılımcıların özgünlük derecelerinin değerlendirilmesidir. Bu alt probleme ilişkin araştırmaya katılan öğrenci resimleri 3 uzman görüşü dikkate alınarak aşağıdaki tabloda yer alan değerlendirme esaslarına göre ortalamalar bağlamında yorum ve değerlendirmeleri yapılmıştır.

Tablo 9. *Özgünlük Derecesi*

Uzman Görüşü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
U1	2	3	2	2	1	4	3	4	2	2	2	2	3	4
U2	3	3	3	1	3	3	3	4	2	2	2	1	3	3
U3	4	3	3	3	3	3	3	4	3	2	2	2	4	3
ORT	3	3	2.6	2	2.3	3.3	3	4	2.3	2	2	1.6	3.3	3.3

Yedinci alt problem araştırmaya dâhil olan katılımcıların özgünlük derecelerinin değerlendirilmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde uzmanlara göre sekizinci öğrenci daha yüksek bir değerlendirme puanı alırken özellikle on ikinci öğrenci en düşük değerlendirme puanını almıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sonuç ve Tartışma

Çalışma kapsamında, Ağrı ili özelinde çocuk evleri sitesinde kalan 6-14 yaş arasındaki öğrencilerin aile kavramına yönelik resimleri araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme sorularına uzman görüşlerinin vermiş oldukları yanıtların ortalama değerleri üzerinden alt problemlere göre elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

Katılımcıların cinsiyet dağılımlarına bakıldığında %78.5'inin kız (11 kişi), %21.5'sinin ise erkek (3 kişi) olduğu ve katılımcıların % 43'ünün (6 kişi) 6-8 yaş aralığında olduğu, %28.5'inin (4 kişi) 9-11, %28.5'inin de (4 kişi) 11-14 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Katılımcılar resimlerinde ailelerini, sevdiklerini yaptıklarını ve mutluluk hissettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum aile kavramının çocuklar için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların yaptıkları resimlerde cinsiyet değişkenine göre çıkan sonuçlara bakıldığında yapılan analize göre Katılımcıların demografik bilgilerine bakıldığında kız sayısının erkek sayısına göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların yaptıkları resimlerde yaş değişkenine göre çıkan sonuçlara bakıldığında yapılan resimlerde yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmüştür. 10-14 yaş arasındaki öğrencilerin; gelişim evreleri açısından, 6-9 yaş arasındaki öğrencilere göre daha ilerde bir seviyede olduğu görülmektedir.

Çalışma sonucunda katılımcıların resimde kullandıkları ağırlıklı renklerin değerlendirilmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde üç uzmanda öğrencilerin açık renkleri kullandıklarını ifade ederken birinci ve üçüncü uzman sıcak renklerin daha fazla kullanıldığını ikinci uzman ise soğuk renklerin daha fazla kullanıldığını belirtmiştir.

Yavuzer (1993) çocukların resimlerinde kullandıkları renklere yönelik olarak yaptıkları çalışma sonucunda erkek çocuklarına göre kız çocuklarının renk kullanımlarına daha fazla değer verdiklerini, çocukların bazılarının resimlerinde sarı, turuncu, kırmızı gibi sıcak renkleri; bazı çocukların ise yeşil ve mavi gibi soğuk renkleri kullandıklarını ifade etmiştir. Okyay (2008) yaptığı çalışma sonucunda uzmanlara göre sıcak renkleri daha çok kullanan çocukların sevecen, işbirlikçi ve uyumlu olduklarını güzel duygu ve davranışlar

gösterdiklerini; soğuk renkleri daha çok kullanan çocukların ise iddiacı, uyumsuz ve huysuz hareketlerde bulunduklarını ifade ederken çocukların doğal gelişim süreci içinde renk kullanımlarının soğuk renklerden sıcak renklere doğru yönelim sergilediğini ifade etmiştir.

Çalışma sonucunda katılımcıların şemalarda yer verdikleri duyguların değerlendirilmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde üç uzmanda öğrencilerin sevgi ve neşe duygularına daha çok yer verdiklerini nefret, öfke ve korku duygularına çok az yer verildiğini belirtmiştir.

Ramazan ve Öveç (2017) çocukların duygularının resme yansımalarına yönelik olarak yaptıkları çalışma sonucunda çocukların ailelerini konu aldıklarında daha çok mutluluk ve sevgiyi yansıttıklarını ve resimlerinde çoğunlukla sarı, kırmızı, turuncu, açık yeşil gibi sıcak ve açık renkleri kullandıklarını ifade etmiş bu sonuçlardan yola çıkarak aileyi konu alan resimlerde sevgi ve mutluluğun aktarıldığını, duygu resimlerinde en fazla tercih edilen renklerin aynı olduğunu, sarı ve kırmızının kullanıldığını belirtmiştir. Burkitt ve Newel (2005) çocuklara yönelik olarak yaptıkları araştırmada aileler resmedilirken genellikle resimlerin mutluluk ifade ettiğini ve mutlu çocuklarında resimlerinde çoğunlukla sarı ve turuncu rengi gibi sıcak renkleri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Çalışma sonucunda katılımcıların çizgisel gelişimine uygunluğunun değerlendirilmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde uzmanlara göre altıncı öğrenci daha yüksek bir değerlendirme puanı alırken özellikle dördüncü öğrenci en düşük değerlendirme puanını almıştır.

Çalışma sonucunda katılımcıların nesneleri olduğu gibi aktarma durumlarının değerlendirilmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde uzmanlara göre altıncı öğrenci daha yüksek bir değerlendirme puanı alırken özellikle dördüncü öğrenci en düşük değerlendirme puanını almıştır.

Çalışma sonucunda katılımcıların konuyu resme yansıtımalarının değerlendirilmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde uzmanlara göre ikinci öğrenci daha yüksek bir değerlendirme puanı alırken özellikle on üçüncü öğrenci en düşük değerlendirme puanını almıştır.

Çalışma sonucunda katılımcıların çizimdeki detaylılıklarının değerlendirilmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde uzmanlara göre ikinci öğrenci daha yüksek bir değerlendirme puanı alırken özellikle dördüncü ve beşinci öğrenci en düşük değerlendirme puanını almıştır.

Çalışma sonucunda katılımcıların özgünlük derecelerinin değerlendirilmesi kapsamında uzman değerlendirmeleri incelendiğinde uzmanlara göre sekizinci öğrenci daha yüksek bir değerlendirme puanı alırken özellikle on ikinci öğrenci en düşük değerlendirme puanını almıştır.

Brown (1990) ve Cox vd. (2001) çocukların çizgisel gelişimine yönelik olarak yaptıkları çalışma sonuçlarında; çocuklardan resim çizmeleri istendiğinde kızlar ve yaşça daha büyük olan çocukların, erkekler ve yaşça daha küçük olan çocuklara göre daha fazla detay kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Akgün ve Ergül (2015) çocuk resimlerinde aile algısına yönelik olarak yaptıkları çalışma sonucunda çocukların resminde planlama ve düzenleme yapmaya başladığından dolayı aile fertlerini resimlerinde gelişigüzel konumlandırmadıklarını, ailenin ilişkisel farklılıkları, ailedeki birlik-beraberlik çocukların aile resimlerine yansımakta olduğunu ve bu resimlerin ailelerine yönelik birtakım simgesel bilgileri içerdiğini ifade etmiştir.

Malchiodi (2013) çocukların resimlerini anlamaya yönelik olarak yaptığı çalışmada çocukların resim üzerindeki çizdikleri konumsal yakınlıklarının ilişkilerinde bulunan yakınlık ile alakalı olduğunu gösterdiğini ve bununla birlikte çocukların aile fertleri arasında belirli bir sıra ile ölçeklendirme yapabildiklerini, duygusal olarak sıkıntılı ve tehdit edici olan aile fertlerini daha küçük çizme yönelimi gösterdiklerini ifade etmiştir.

Ayrıca resmedilen insan resimlerinin büyüklüğünün benlik değeri, özgüven ve kişisel yeterlik algısı ile alakalı olduğunu ifade etmiştir. Bombi vd. (2007) çocukların aileyi resme dökmesine yönelik yaptığı çalışma sonucunda aile ilişkilerinde problem olan çocukların resimlerinde ailelerini çizmek istemedikleri veya aile fertlerinin bazılarının olmadığı sınırlı sayıda resimler çizdiklerini ifade etmiştir.

Öneriler

Yapılan çalışma belirli bir bölgedeki çocuklarla gerçekleştirilmiştir. Yapılacak olan yeni çalışmalarda daha mekânsal olarak daha geniş bir yerde yapılarak daha genel bir sonuç elde edilmesi önerilmektedir. Bununla birlikte katılımcı sayısının daha fazla olması sağlanarak yapılacak yeni çalışmalarda daha geçerli bir sonuç ortaya konulması önerilmektedir. Katılımcıların yaş aralığı çalışmada fazla olması nedeniyle yapılacak olan yeni çalışmalarda belirli bir yaş seçilerek özellikle farklı yaş gruplarında çocukların nasıl tutum sergiledikleri belirlenebilir. Katılımcıların resimlerine yönelik olarak deneysel

alışmalar yapılarak aralarındaki ilişkiler ve belirli durumlardaki farklılıklar incelenebilir. Katılımcıların aile temalı resimlerde mutluluğu daha çok yansıttıkları görüldüğünden her çocuğun aile ortamında yetiştirilmesi sağlanabilir. Çocukların resme yönelik ilgi ve yeteneklerini artırmak için çeşitli çalışmalar yapılp, çeşitli ders ve kurslar verilebilir.

Aile kavramı farklı demografik özellikler gösteren gruplar üzerinde çalışılarak ortaya çıkan sonuçlar karşılaştırılabilir.

Aile kavramına yönelik fenomenolojik çalışmalar yürütölerek karşılaştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Afrashi, F., Eğrilmez, S., & Akkın, C. (2004). Renklerin insan davranış ve fizyolojisine etkileri. *Türk Oftalmoloji Dergisi*, 34(4), 256-262
- Akgün, E., & Ergül, A. (2015). 55-74 Aylık çocukların resimlerinde aile algısının değerlendirilmesi. *Çukurova University Faculty of Education Journal*, 44(2), 209-228.
- Akman, B. (2002). Korunmaya muhtaç çocuklarla ailesi ile yaşayan çocukların kavram gelişimlerinin ve okula hazır bulunuşluk düzeylerinin karşılaştırılması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 13(1), 74-85.
- Akman, Ö., & Bastık, U. (2016). Sosyal bilgiler ders kitaplarında ihtilaflı konular içerisinde yer alan 'aile' kavramının incelenmesi: Bir içerik analizi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 247-263.
- Akyüz, E. (2019). Medeni kanun ile sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu kanununu açısından korunmaya muhtaç çocuklar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 20(1), 11-20.
- Anim, J. O. (2012). *The role of drawing in promoting the children's communication in early childhood education* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Malta.
- Aning A. (1999). Learning to draw and drawing to learn. *Journal of Art & Design Education*, 18(2), 163-172.
- Arıcı, A. F. (2008). Okuma eğitimi. *Ankara: Pegem Akedemi Yayınları*.
- ASPB. Çocuk hizmetleri genel müdürlüğü. 2020 istatistikleri, <https://www.aile.gov.tr/media/87499/kurumsal-istatistikler.pdf>
- ASPB. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Aralık 2016 İstatistikleri. Erişim: 10.05.2018a <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr>
- ASPB. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Aralık 2017 İstatistikleri. Erişim: 10.04.2018b <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr>
- Avci, A. (2020). *9-14 yaş çocukların resimsel anlatımlarında göç ve göçmenlik algısı* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Ayaydın, A. (2011). Çocuk gelişiminde bir oyun olarak sanat ve resim. *Elektronik sosyal bilimler dergisi*, 10(37), 303-316.
- Aykut, A (2006). Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı 21. 33-42 s. (Şubat 2006)
- Başer, H. (2013). *Çocuk refahı alanında yeni hizmet modeli "çocuk evleri"* (Tez No: 347723) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bayraktar, R., & Sayıl, M. (1988). Çocukların resimlerine ilişkin kuramsal görüşler ve derinlik çizimi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 6(22), 79-85.
- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *Nursing Plus Open*, 2, 8-14.
- Bıyıklı, L. (1995). Korunmaya muhtaç çocuklar ve S.O.S. çocuk köyleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(1), 3-10.

- Bombi, A. S., Pinto, G., & Cannoni, E. (2007). *Pictorial assessment of interpersonal relationships (pair). An analytic system for understanding children's drawings*. Firenze University Press.
- Bono, E. D. (1995). *Children Solve Problems*. Penguin Books
- Bostancıoğlu, B., & Kahraman, M. E. (2017). Sanat terapisi yönteminin ve tekniklerinin sağlık–iyileştirme gücü üzerindeki etkisi [The effect of art therapy methods and techniques on health and healing power]. *Beykoz Akademi Dergisi*, 5(2), 150–162.
- Brown, E. (1990). Developmental characteristics of figure drawings made by boys and girls aged five through eleven. *Perceptual and Motor Skills*, 70, 279-288.
- Bulut, I. (1993). *Ruh sağlığının aile işlevlerine etkisi*. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayını.
- Burkitt E., & Newel, T. (2005). Effects of human figure type on children's use of colour to depict sadness and happiness. *International Journal of Art Therapy*, 10(1), 15-22.
- Büyükkaragöz, Ş. (1994). Aile içi demokrasi ve eğitim. *Aile kurultayı: değişim sürecinde aile; toplumsal katılım ve demokratik değerler içinde* (ss.113-121). Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Çankırılı, A. (2008). *Okul ailede başlar*. Zafer Basın Yayın Ve Turizm Ve Bilg. Ürünleri San. Tic. Ltd. Şti.
- Çelik, C. (2016). Komşuların Çocuk Evlerine İlişkin Değerlendirmeleri. Yüksek Lisans. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.
- Cevizli, A. (1999). *Paradigma felsefe sözlüğü* (3. basım). Paradigma Yayınları.
- Cox, M., Perara, J., Koyasu, M., & Hiranuma, H. (2001). Children's human figure drawings in the UK and Japan: The effects of age, sex and culture. *British Journal of Developmental Psychology*, 19, 275-292.
- Creswell, J. W. (2013). *Steps in conducting a scholarly mixed methods study*. University of Nebraska – Lincoln.
- Çetin, A. (2011). *19. Yüzyıldan günümüze plastik sanatlarda imgelerin temsiliyeti* (Tez No: 303087) [Sanatta yeterlik tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çocuk Hizmetleri. Çocuk haklarına dair sözleşmeye ek çocuk satışı, fahişeliği ve pornografisine ilişkin ihtiyari protokolü ilk ülke raporu. Erişim:21.03.2018. <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr>
- Çocuk Yuvaları Yönetmeliği. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Resmi gazetede yayınlandığı Tarih: 07.01.1999. sayı:23576. Erişim:4.4.2018. <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr>
- Decroly, O., & Rouma, G. (1905). *exercices acoustiques : contribution au traitement des sourds-muets*. Gand: Hoste
- Demirbaş, E.Ö. (2019). Çocuk evleri sitesinde 6-12 yaş arası çocuklar ile çalışan bakım elemanlarının karşılaştıkları sorunlar üzerine nitel bir çalışma (Tez No: 571584) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demirbilek, S. (2000). Korunmaya muhtaç gençlerin topluma kazandırılmasında yetiştirme yurtları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 137-152.

- Dokumacı, M. (2020). Renklerin İnsan Yaşamındaki Etkileri ve Renklerin Tarih Boyunca Yolculuğu. *Takvim-I Vekayi*, 8(2), 120-131.
- Dönmezer, S. (1994). *Toplumbilim* (11. baskı). Beta. Yayıncılık.
- Duman, N. (2001). Aileye yönelik hizmetler içinde aile tedavisinin önemi. *I. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu 2000'li Yıllarda Aile Hizmetleri* içinde (ss.184-187). T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Eğitime Bakış: Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi. (2022). Dijitalleşme ve eğitim. *Eğitime Bakış: Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 18(55), Mayıs-Ağustos.
- Elmacı, D. (2010). Günümüzün yetim kalan kuruluşları: Yetiştirme yurtları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 949-970.
- Erbay, E. (2015). Sağlık kurum ve kuruluşları. İ. Tomanbay & N.G. Karaca (Eds.), *Sosyal Hizmet Kuruluşları* içinde (ss.118-148). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ericson, E. (1984). *İnsanın sekiz çağı*. Birey ve Toplum Yayınları.
- Erkan, Z., Gürçay, S., & Çam S., (2002). Ergenlerin sosyal kaygı düzeylerinin ana baba tutumları ve cinsiyet açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10), 64-75.
- Eşsizoğlu, A. (2012). Aile ile ilgili temel kavramlar. Ç. Yenilmez (Ed.), *Aile yapısı ve ilişkileri*(ss.3-19). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Evlat Edinme Yönergesi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. 1983. Erişim:10.04.2018. <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e26d9369dc318044059b0/Evlat%20Edindirme%20Y%C3%B6nergesi.pdf>
- Genelge. Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği Uygulanması Hakkında Genelge.14 Şubat 2011. Erişim:20.06.2018<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr>
- Goodrich, A. H. (2001). The effects of instructional rubrics on learning to write. *Current Issues ID Education*, 4, 1-39.
- Gökçe, B. (1996). *Türkiye'nin toplumsal yapısı ve toplumsal kurumlar*. Savaş Yayınları.
- Göktaş, İ. (2015). *Aile katılımı ve sosyal beceri eğitimi programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Gölcüklü, F. (1970). *Korunmaya muhtaç çocuklar*. İktisadi Araştırma Vakfı.
- Güçray S. (1994). Matemli aile bireylerine psikolojik yardım. *Aile kurultayı: değişim sürecinde aile; toplumsal katılım ve demokratik değerler* içinde (ss. 350-357). T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları
- Halmatov, S. (2015). *Çocuk resimleri analizi ve psikolojik resim testleri* (2.baskı). Pegem Akademi.
- Hamarta, E. (2009). Ergenlerin sosyal kaygılarının kişilerarası problem çözme ve mükemmeliyetçilik açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 8(3), 729-740
- İskenderoğlu, L. (2006). Çocuk resimlerinde görme biçimleri (S.H.Ç.E.K. Malatya Atatürk Çocuk Yuvası örneği). (Tez No: 189645). [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kara, N. & Aydın, N. (2020). *Psikolojik değerlendirme aracı olarak çocuk resimleri: Kuramsal ve uygulamalı bir yaklaşım*. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 16(1), 30-45.

- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karslı, E. (2019). Modernleşme sürecinde çözülen aile yapısı ve kadının yeniden inşası. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Dergisi*, 1(1), 1-14.
- Keskin, B. (2010). Renk terapisi üzerine bir inceleme. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 23, 25-32.
- Kılıç, F. (2019). Çocuk Evlerinde Çalışan Bakım Elemanlarında Psikolojik Sermaye Algısı, İş Doyumu Ve Maneviyat Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Tez No: 556246). [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kırıçoğlu, O. (1998). Sanat eğitimi açısından çocuk resimlerinin anlamı. *Hacettepe Üniversitesi Sanat Yazıları Dergisi*, 7(49), 69.
- Kıryak, Z., Candaş, B., Çalık, M., Zeybek, Ö. (2020). Öğrencilerin Fen Bilimleri Dersine Yönelik Zihinsel İmajlarının Belirlenmesi: Bir Sınıflar Arası Karşılaştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(50), 468-490. <https://doi.org/10.9779/pauefd.536358>
- Koruncuk. Çocuk köylerimiz. Resmi internet sitesi. Erişim: 28.03.2018 <http://www.koruncuk.org/>
- Koruyucu Aile Resmi İnternet Sitesi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Erişim: 26.03.2018 <http://www.koruyucuaile.gov.tr/illere-gore-koruyucu-aile-istatistikleri>
- Koşar, N.G. (1992). *Sosyal hizmetlerde aile ve çocuk refahı alanı*. (2. baskı). MN Ofset.
- Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. Bağlam Yayıncılık.
- Lowenfeld, V., Brittain, W. L. (1964). *Creative and mental growth* (Second Edition) New York: The Macmillan Company Web: http://archive.org/stream/creativementalgr00/creativementalgr00_djvu.txt adresinden 6 Mart 2014 tarihinde alınmıştır.
- Malchiodi, C. A. (2005). *Çocukların resimlerini anlamak* (1.baskı). Epsilon Yayıncılık.
- Malchiodi, C. A. (2013). *Çocukların resimlerini anlamak*. Nobel Tıp Kitabevi.
- Mutlu Yuva Resmi İnternet Sitesi. Mutlu Yuva Mutlu Yaşam Derneği. Erişim:29.04.2018. <http://www.mutluyuva.org/>
- Naomee, I. (2013). Role of families on early childhood development and education: Dhaka city perspective. *The International Journal of Social Sciences*, 11(1), 158-169.
- Okyay, L. (2008). *6 yaş grubu çocukların aile resimlerinin sosyo-kültürel değişkenler ve davranış problemleri açısından karşılaştırılması* (Tez No: 240909) [Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özdemir, N., Sefer, N., & Türkdoğan, D. (2008). Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Örneği: Korunmaya Muhtaç Çocuklar. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2), 283-305.
- Özgüven, İ. E. (2001) *Ailede iletişim ve yaşam*. PDREM Yayınları.
- Özşahin, F. (2012). Korunmaya Muhtaç Çocuklar: Trabzon İli Örneği Üzerine Bir Alan Araştırması, (Tez no: 320187) [Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Özyürek, A., Demiray, K. (2010). Yurtta ve ailesi yanında kalan ortaöğretim öğrencilerinin kaygı düzeylerinin karşılaştırılması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11(2), 247-256
- Parlak, B., & Doğan, N. (2014). Dereceli puanlama anahtarı ve puanlama anahtarından elde edilen puanların uyum düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(29-2), 189-197.
- Pehlivan, K., & Acar, Y. (2009). ÇOCUKLAR VE EĞİTİMDE DIŞLANMA. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 20(2), 27-38.
- Ramazan, O., & Öveç, Ö. (2017). 66-72 aylık çocukların sevgi, mutluluk, korku, üzüntü duygularını tanımlama durumlarının ve resmederken kullandıkları renklerin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 265-289.
- Samurçay, N. (2006). Çocuk ve Resim. *Artist*, 6(1), 22-27.
- Savaş, İ. (2014). *Çocuk resmi ve bilinçaltı* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- San, İ. (1979). Sanatsal yaratma ve çocukta yaratıcılık (2. baskı). İş Bankası Kültür Yayınları.
- Satir, V. (2001). *İnsan Yaratmak: Aile terapisinin Başyapıtı*. Beyaz Kitabevi.
- Schene, P. A. (1998). Past, Present and Future Roles of Child Protective Services. *The Future of Children* 8(1), 23-38.
- Sohtorikoğlu, Ş. (2000). 5-7 yaş çocuklarında aile kavramının gelişimini etkileyen faktörlerin incelenmesi (Tez No. 102369) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- SOS Children's Villages International. International Annual Report 2016. Financial Report. https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/b0a2f90f-8193-46a1-90f7-11162046d660/SOS_International-Annual-Report-2016.pdf
- Şenocak, H. (2006). Korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan bakım yöntemleri. *Sosyal Siyaset Konferansları 51. Kitap* içinde (ss. 177-228). İstanbul Üniversitesi Yayını,
- Temelli, M.E. (2019). Koruma ve bakım altında bulunan çocukların aile algısı: Bilecik örneği, (Tez No: 542870) [Yüksek lisans tezi, Yalova Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Turani, A. (1975). *Sanat terimleri sözlüğü* (3. Baskı). Toplum Yayınevi.
- Tümekaya, S. (2005). Ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 445-459.
- Uluğ OM (1997) Oyun Psikolojisi: Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi, 1. baskı, İstanbul, Göçebe Yayınları, s.48 61.
- Üçüncü, Y. (2001). Aile içi ilişkiler. *I. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu 2000'li Yıllarda Aile Hizmetleri* içinde (ss. 308-311). T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Yalçın, A. (2011). Çocuk koruma kanunu kapsamında korunmaya muhtaç çocukların gelecek kaygılarının incelenmesi (Afyonkarahisar örneği) (Tez No: 296382) [Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yavuzer, H. (1993). *Çocuk Psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, E. (2012). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 499-525.
- Yazıcı, E. (2014). Türkiye'de çocuk koruma sistemi ve koruyucu aile bakım yönteminde yeni yaklaşımlar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), 247-270.

- Yazıcı, D. N., Yıldız, C., & Durmuşoğlu, M. C. (2018). Erken Çocukluk Dönemi Resimli Çocuk Kitaplarının Eğitsel Özelliklerinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1196-1209
- Yetiştirme Yurtları Yönetmeliği. Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Resmi gazetede yayınlandığı Tarih: 13.11. 1995. Sayı:22462. Erişim:4.4.2018 <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6.baskı). Seçkin Yayıncılık
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemler*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, N., Yıldırım, K. (2008). *Sosyal hizmete giriş*. Sakarya Yayıncılık.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye'de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(18), 43-58.
- Yörükoğlu, A. (2007). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. Özgür Yayınları.
- Winnicott, D. W. (1963). The development of the capacity for concern. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 27(4), 167.
- Zevkliler A. (1968). Türk hukukunda korunmaya muhtaç çocuklar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25(1), 173-236.

EKLER

EK-1. Çocuk Resmi: 1

Cinsiyet: Erkek

Yaş: 6

Resmin Tekniği: Pastel Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-2. Çocuk Resmi: 2

Cinsiyet: Kız

Yaş: 7

Resmin Tekniği: Pastel Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-3. Çocuk Resmi: 3

Cinsiyet: Kız

Yaş: 7

Resmin Tekniği: Kuru Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-4. Çocuk Resmi: 4

Cinsiyet: Kız

Yaş: 7

Resmin Tekniği: Kuru Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-5. Çocuk Resmi: 5

Cinsiyet: Erkek

Yaş: 7

Resmin Tekniği: Kuru Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-6. Çocuk Resmi: 6

Cinsiyet: Kız

Yaş: 8

Resmin Tekniği: Kuru Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-7. Çocuk Resmi: 7

Cinsiyet: Kız

Yaş: 8

Resmin Tekniği: Kuru Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-8. Çocuk Resmi: 8

Cinsiyet: Kız

Yaş: 9

Resmin Tekniği: Kuru Boya - Pastel Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-9. Çocuk Resmi: 9

Cinsiyet: Kız

Yaş: 10

Resmin Tekniği: Kuru Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-10. Çocuk Resmi: 10

Cinsiyet: Kız

Yaş: 10

Resmin Tekniği: Kuru Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-11. Çocuk Resmi: 11

Cinsiyet: Erkek

Yaş: 12

Resmin Tekniği: Kuru Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-12. Çocuk Resmi: 12

Cinsiyet: Kız

Yaş: 12

Resmin Tekniği: Kuru Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-13. Çocuk Resmi: 13

Cinsiyet: Kız

Yaş: 12

Resmin Tekniği: Kuru Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-14. Çocuk Resmi: 14

Cinsiyet: Kız

Yaş: 12

Resmin Tekniği: Kuru Boya - Pastel Boya

Resmin Konusu: Aile

EK-15. Etik Kurul Kararı

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurul Başkanlığı
PROJE DEĞERLENDİRME FORMU

Projenin/Çalışmanın Adı: Danışmanlığını Doç. Dr. Menduha SATIR KAYSERİLİ'nin yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Bilal ORHAN'ın "Aile Kavramının Çocuk Evleri Sitesindeki 6-14 Yaş Çocuklarının Resimlerine Yansımaları" isimli yüksek lisans tez çalışması ile ilgili Etik Kurul uygunluk onay belgesi talep edilmesi.

Gönderildiği Tarih:05.07.2023

Teslim Tarihi: 05.07.2023

Değerlendirenin Adı Soyadı: Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı Adına

Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK
Etik Kurul Başkanı

İmza :

Bu Yüksek Lisans Tez uygundur:

Gerekçe/Açıklama: Yapılacak çalışmada yaklaşım ve yöntemler dikkate alınarak, konu ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel açıdan herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Bu Yüksek Lisans Tez uygun değildir: ☐

Gerekçe/Açıklama

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL BAŞKANLIĞI
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu
ERZURUM

Toplantının Mahiyeti :Etik Kurul
Toplantının Tarihi :05.07.2023
Toplantının Sayısı :07

Karar-38: Danışmanlığını Doç. Dr. Menduha SATIR KAYSERİLİ'nin yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Bilal ORHAN'ın "Aile Kavramının Çocuk Evleri Sitesindeki 6-14 Yaş Çocuklarının Resimlerine Yansımaları" isimli yüksek lisans tez çalışması ile ilgili etik kurul onay belgesi talebi ile ilgili husus görüşüldü

Yapılan görüşmelerden sonra adı geçenin "Aile Kavramının Çocuk Evleri Sitesindeki 6-14 Yaş Çocuklarının Resimlerine Yansımaları" isimli tez çalışması ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına,

oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK
Birim Etik Kurul Başkanı

(İMZA)
Prof.Dr. İhsan Sabri BALKAYA
Birim Etik Kurul Başkan Yardımcısı

(İZİNLİ)
Prof. Dr. Betül ASLAN
Birim Etik Kurul Üyesi

(İMZA)
Prof.Dr. Muhsine BÖREKÇİ
Birim Etik Kurul Üyesi

(İMZA)
Prof.Dr. Mustafa CİHAN
Raportör

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu Karar Formu

KARAR BİLGİLERİ	Toplantı Sayısı: 07 Karar No: 38	Toplantı Tarihi: 05.07.2023
	Aşağıda bilgileri verilen yüksek lisans tez ile ilgili çalışmanın, etik ilkeler açısından değerlendirilmesi isteği ile ilgili husus görüşüldü. Yapılan görüşmelerden sonra; söz konusu yüksek lisans tez ile ilgili yapılacak çalışma için, araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak konuyla ilgili çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına, Etik Kurulu oy birliği ile karar vermiştir.	
ÇALIŞMA BİLGİLERİ	Proje Yürütücüsü: Bilal ORHAN Çalışma Konusu: Aile Kavramının Çocuk Evleri Sitesindeki 6-14 Yaş Çocuklarının Resimlerine Yansımaları	

EĞİTİM BİLİMLERİ BİRİM ETİK KURULU		İMZA
Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK	Etik Kurul Başkanı	
Prof.Dr. İhsan Sabri BALKAYA	Etik Kurul Başkan Yardımcısı	
Prof. Dr. Betül ASLAN	Etik Kurul Üyesi	
Prof. Dr.Muhsine BÖREKÇİ	Etik Kurul Üyesi	
Prof. Dr. Mustafa CİHAN	Etik Kurul Raportörü	

T.C.
AĞRI VALİLİĞİ
Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü

Sayı : E-11014933-900-2214727

01.01.2022

Konu : Bilal ORHAN Hk.

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Ağrı Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün 16.12.2021 tarihli ve E-91426907-000[000]-2066527 sayılı yazısı.
b) 21.12.2021 tarihli toplantı tutanağı.

İlgi (a) yazıya istinaden Atatürk Üniversitesinde yüksek lisans yapmakta olan Bilal ORHAN'ın 'Aile kavramının Çocuk Evleri Sitesindeki 6-14 yaş çocukların resimlerine yansması' isimli tez çalışması için kuruluşunuzda 03.01.2022/07.01.2022 tarihleri arasında çalışmasını yürütmesi hususunu;

Olurlarımıza arz ederim.

Mehmetşafi ERİM
İl Müdür V.

OLUR
İbrahim ŞENKON
Vali a.
Vali Yardımcısı

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Bilal ORHAN

1987 – 1999 İlk, Orta, Lise Öğrenimini Ağrı’da tamamladı.

2001 Yılında Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi – Resim Bölümünü kazandı.

2006 yılında resim bölümünden mezun oldu.

2007 – 2011 tarihleri arasında kendine ait resim atölyesinde hazırlık kursları verdi. Ayrıca aynı tarihler arasında çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı.

2011 tarihinde tekrar Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinde Resim Öğretmenliği bölümünü kazandı ve bir yıl eğitimine orda devam ettikten sonra

2012’de Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesine Yatay Geçiş yaptı.

2012 yılından itibaren Ağrı Halk Eğitim Merkezinde Sanat ve Tasarım alanında Uzman Öğreticilik yaptı.

2014 yılında resim öğretmenliği bölümünden mezun oldu.

2017 Yılında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim İş Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programına kabul edildi.

2018 yılında Van’ın Bahçesaray ilçesi Hakkıbey Borsa İstanbul Yatılı Bölge Ortaokuluna Görsel Sanatlar Öğretmeni olarak atandı.

2022 yılında Ağrı Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğüne tayin oldu. Görsel Sanatlar Öğretmeni olarak göreve başladı. Halen aynı kurumda görevine devam etmektedir.